

Schetsen. Deel 5

Samuel Falkland

bron

Samuel Falkland, *Schetsen. Deel 5*. H.J.W. Becht, Amsterdam 1906 (tweede druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/heij011sche05_01/colofon.php

© 2011 dbnl

Levensloop.

Er is Falkland iets schokkends geschied, iets dat eene gebeurtenis is in zijn leven. Dezer dagen bracht de post een brief, netjes geschreven - die brief de e 't 'm. Welk eene omwenteling! Zoo in eens - Mir nichts, Dir nichts - een man van beteekenis te worden, een besproken auteur, een schrijver met lotgevallen. Ja, het leven is avontuurlijk en eer je het weet verhuis je van je villa naar een zolderkamer of vice-versa. De brief zeide dit:

WelEdele Heer,

'In eene alhier¹⁾ bestaande vereeniging van gymnasiasten worden meermalen heden d a g s c h e s c h r i j v e r s en hunne werken besproken.

'Nu was de ondergeteekende, ook lid dier vereeniging, voornemens ook daar uwe werken te bespreken. Vele daarvan heeft hij reeds gelezen; eenige kon hij echter nog niet in handen krijgen en bovendien zullen hem misschien nog eenige onbekend zijn.

Mijn beleefd en vriendelijk verzoek is nu, of gij

1) Provincieplaats in het Noorden.

zoo welwillend zoudt willen zijn om mij een lijst te zenden van uw voornaamste werken en tevens eenige mededeelingen uit uwe loopbaan. Mocht dit verzoek U misschien vreemd voorkomen, wil dan overwegen, dat het voor een goed overzicht van eenen schrijver oneindig veel beter is om van dezen zelf eenige mededeelingen te ontvangen, dan maar op goed geluk af hier en daar wat op te visschen. Mocht het U wellicht brutaal en vrijpostig schijnen, wees dan zoo goed te bedenken dat jongelui meestal niet te bescheiden zijn uitgevallen, en dat, zoo iemand, zij zeker overtuigd zijn, dat de stoutmoedige de halve wereld heeft. Ik althans heb gemeend, ook in aanmerking nemende het goede doel, dat ik met mijn schrijven beoog, de vrijheid te mogen nemen om met een dergelijk verzoek bij U aan te komen. Mag ik hopen, dat het werkelijk door U zal ingewilligd worden, en dat gij mij inderdaad het gevraagde zult zenden? Ik wensch U nog mede te deelen, dat de bedoelde X'sche G y m n a s i a s t e n - B o n d alléén uit leerlingen der drie hoogste klassen bestaat, die dus wel geacht kunnen worden van onze mooie jonge litteratuur op de hoogte te zijn. Onder betuiging van mijne dankbaarheid reeds, dat gij dit epistel hebt gelezen, en met het aanbieden van excuus voor mijne vrijpostigheid, teeken ik mij, eenig antwoord Uwerzijds afwachtende, beleefd en met de meeste hoogachting,
Uw. dw. dienaar,
N.N.

Geruimen tijd bepeinsde Falkland het schrijven met een blos van geluk op zijne kaken - èn zijn levensloop waarvan hij de schokken en smarten naarstiglijk noteerde. Toen schreef hij in één adem door:

Waarde N.N.,

Ik ben hoogst geveleid met uw schrijven, weet waarlijk niet waarom uw aandacht op *mijn* bescheiden figuur is gevallen (N.B. àlle schrijvers zijn bescheiden, hèbben hevige avonturen gehad, vooral veel smarten, een gebroken hart, twee of drie wanhopige liefdes¹⁾ en een b e w o g e n l e v e n .

Reeds op tienjarigen leeftijd, waarde vriend 'voelde ik mij aangetrokken' tot de letterkunde, schreef een roman in twee deelen en een drama in vijf bedrijven met een voorspel waarvoor ik tot heden geen uitgever vond. Dit zal u evenwel weinig belangstelling inboezemen, daar *alle* groote schrijvers op tienjarigen leeftijd al een of meerdere werken geschreven hadden. Dat behoort bij het vak. Ik houd niet van roode kool, noch van Savooie kool, noch van andere kool. Ik vind kool een náár eten, Lou ook, Babs ook. Ik houd ook niet van boonen of erwten, wèl van tuinboontjes en doperwtjes als ze jong zijn. Mijn laarzen loop ik voortdurend scheef zelfs als er ijzeren hoeven onder zijn. Dit is wel curieus en heeft mij al veel reparatie-gelden gekost. Soms staat mijn horloge in den Lommerd, soms tikt het aan mijn borst. Vroeger droeg ik een snor, tegenwoordig heb ik een glad gezicht. Precies of je een komediant ziet. Maar ik zal 'm weer laten staan, want de vrouw die me scheert - gek hè. dat ik door een vròuw geschoren word, is dat bij jelui in het Noorden ook zoo? - ruikt (is het *riekt?*) wel eens wat zuur en dan is het niet aangenaam lang onder het mes te zitten. Ik ben een groot liefhebber van sigaren, soms van een pijp. Pruimen doe ik niet. Dat is wat ordinair en een schrijver

1) Verschoont dit woord dat me uit de pen valt.

met een pruim achter z'n kiezen komt er n o o i t . Op twaalfjarigen leeftijd schreef ik reeds tooneelkritiek. Mijn zuster toen ze èlf was. Wij zijn altijd voorspoedige kinderen geweest. Kritiekschrijven kun je héél vroeg en als ik U een bescheiden raad mag geven, begin dan - als je ooit s c h r i j v e r wordt en ik zou U dit wel willen a a n r a d e n : er zijn er in Holland lang niet genoeg, er moeten er véél meer komen -, begin dan met tooneelkritiek. Die is erg gemakkelijk, want je weet al licht dadelijk meer dan 'n komediant, kunt 'm dus op zijn kop zitten. Van kop gesproken: ik draag m'n haar steilweg, laat me liefst tweemaal per maand knippen bij den barbier om den hoek van de Van Woustraat (als ik in Amsterdam kom) en elken morgen neem ik een koud bad, wat niet belet dat ik een onaangenaam buikje krijg. Ge vraagt naar mijn levensloop? Ik geloof niet dat er nog levenslopen of loopbanen zijn of zullen komen. Een evenement in mijn leven geschiedde gister toen hier een paard op hol ging en *ik* het tegenhield. Een uur later lei mijn kip haar eerste ei van het jaar. Van de schrik of rechtmatige trots? Wie zal het zeggen? O ja, ik heb meerdere w e d e r w a a r d i g h e d e n in mijn leven ondervonden. Als kind ben ik eens op mijn boterhammentrommeltje gevallen, als jongeling ontvielen mij mijne i l l u s i e s , als man verval ik meermalen in peinzende buien, waarvan bijv. deze brief resultante is. Ik houd van flensjes, biefstuk, gevogelte, wild, ben een liefhebber van dieren, houd er honden, poesen, kippen (mijn haan heb ik weggedaan: die had het snot) op na, en heb gedurende twee dagen een aapje gekoesterd dat een journalistieke wurm, die als sociaal tègen het gebruik van sardines was, mij op mijn jaardag schonk. Het dier geleek echter in reuk op boven-

genoemde barbiersvrouw en te veel op een mensch, althans op z'n schenker. Ge weet natuurlijk wat Nietzsche van den aap zei - pardonneer, Nietzsche is een te gevaarlijk verschijnsel. Ik heb beertjes, slaap liefst heel lang, leen nooit geld uit, bemin het natuurschoon. Mijn lievelingsauteurs zijn Walter Scott, Van Lennep, Cremer, Daudet, Ohnet, Göthe, Couperus. Ik heb geen kinderen. Babs stopt mijn kousen. Mijn neus is lang. Die van Lou tweemaal langer èn leelijker. De kritiek was mij steeds welgezind, heeft veel met mij op, daar ik geestdriftig voor de huiskamer werk en over het geheel afkeerig ben van dat gemeene, alles-zeggende Realisme. Ik heb veel letterkundige kennissen en vrienden. Van Maurik ken ik heel goed. Die heeft een grooten bruinen snor en heeft laatst de h a n d v a n E m i l e Z o l a gedrukt. Van Loghem is klein met een vrindelijk gezicht en vrindelijke oogen van liefde-in-het-zuiden achter een gouden bril. Johan de Meester heeft een kleineren snor en bol gelaat. Frans Coenen Jr. is mager met een rooden puntbaard en een vinnig neusje. Diepenbrock lijkt iets op Gorter, draagt een lorgnet en zijn snor is meer van harde naalden. Kloos droeg vroeger baard en snor -, tegenwoordig moet hij geschoren zijn.

Van Deyssel heeft een denkend dik gelaat met breede koonen (heelemaal glad). Van Eeden ziet er héél interessant uit (schrijf dièn vòòral eens) met matte dichtersoogen en een mooi Engelsch boord. Gorter zou je heelemaal niet opletten, precies 'n gewone burgerman. Nee, dan zie je 't Kloos veel meer an, dat hij dichter is. Aletrino, een slank zwart heer, erg zwart, met gouden glinsterbril en glinster-hoogen hoed. Boeken, erg lang, verbazend zwemmer, blond, stapt vlug. Van Hall,

eerwaardig, zilverwit gentleman met gouden lorgnet, Couperus..., maar dien kent ge natuurlijk.

Dit is alles ontzettend belangwekkend niet waar? En zoo is er nog een boel meer, wat ik u later wel eens schrijven zal. Want zoo doende wijk ik af van mijn eigen persoons- en karakterstudie.

Ik draag colbert en flanel, ben erg ordelijk en bemind, werd geboren in Rotterdam den 3^{den} December 1864 en voor bankier bestemd. Mijn eerste verzen schreef ik in het *Humoristisch album*, mijn eerste smarten bloeden nog. Let wel, vriend N.N., dat je, indien ge zelf ooit wilt voortbrengen, zorgvuldig naar een smart moet zoeken en uw eigen aandoeningen ontleden alsof ze goudpreparaat zijn. Neem van anderen geen notitie. Rafel alleen uw *eigen* smarten uit.

Ga op elke smart zitten als een kip en broed een sonnet. Smarten zijn de motoren, de ovens, de porderlieden van alle poëzie.

Ik doe ook aan politiek, ben lid van de 'Liberale Unie', dito van 'Liefdadigheid naar Vermogen.' Vrijdags wordt mijn werkkamer gedaan met veel water, zeep en soda. 's Zaterdag verschoon ik mij. Mijn hemden raken wat op. 's Zondags hebben we soep. Ik heb een meerschuijmen pijp en nu een verkoudheid, werk van 's morgens tot 's avonds tot vermeerdering mijner aardse goederen, dweep met correspondeeren. Na mijn dood verschijnen minstens tien bundels *Brieven*, een nagelaten drama, het slot van een leesgezelschappen-roman en nog minstens honderd in voorraad geschreven Falklandjes. Ik zou gaarne ergens in een doodlopend steegje een standbeeld bezitten (peinzend gelaat, hand in boezem) en tijdens mijn leven de verwezenlijking van mijn droom opgenomen te

worden in Keurbundels voor H.B.S. en Gymnasia. Zie daar alles over mijn leven, mijn veelbewogen loopbaan. Met hoogachting

Uw dw. dr.

S. FALKLAND.

Wees.

Geheel toevallig maakte ik met hen kennis, een ouden grootvader, een oude grootmoeder, een tante, het kind.

Hun geschiedenis - in zoover die op het kind betrekking heeft is eenvoudig.

De oude had twee dochters, de een onderwijzeres, de andre winkeljuffrouw. De winkeljuffrouw kwam niet meer thuis. Zij was, zooals men dat noemt verleid, kreeg een kind - schaamde zich voor haar ouders.

De vader, stug van aard, verbood zijn vrouw en de andere dochter de verleide op te zoeken. Wat zij tòch deden, maar heel stil. De verleider ging failliet, erger: vluchtte naar Amerika. Hij had héél gemeene dingen gedaan, gezwendeld, menschen opgelicht. Toen 't gebeurde lag de winkeljuffrouw ziek. Op haar ziekbed kreeg ze een brief, klaagde niet, stierf langzaam. Er was niets aan te doen. Ze stierf op de huurkamer, niet bij haar ouders thuis. Maar làng voor het sterfbed waren ze met elkaar verzoend en het kind van acht maanden werd door de grootouders opgevoed.

In het rustig huishouden der drie groote menschen, gaf dat een geweldige verandering. De kinder-

kleertjes - kinderdingetjes - kinderwieg - maakten het huis jonger, vriendlijker dan in jaren geweest. Het kind groeide, lief blond meisje met kort geknipt kroes -, werd vier jaar. De grootvader was er dol mee, de grootmoeder speelde den heelen dag -, de onderwijzeres was al begonnen het A-B-C te leeren.

Op een avond maakte ik kennis.

De grootvader zat over me, een rond energisch gelaat met witten baard, witten snor, wit haar. Een mooie kop. De grootmoeder, kleiner, jonger, hield het kind op den schoot. Er werd gesproken over ditjes, datjes, koffie gedronken.

Na een poos kwam grootmoeder los, vertelde de korte tragedie der gestorven dochter. Ik knikte. Al dergelijke smarten lijken op elkander. Huis aan huis is grooter of kleiner leed - en tøkens weer doet het aan als iets nieuws, iets van grøoter smart dan vroeger-meegemaakte, doorgane dingen. Elk leeft zoo in een sfeer van herinnering.

Van zelf zei ik zoo, zonder er nadruk op te leggen:

‘En de vader?.... Hòòrt u nog wel eens wat van hem?’

‘Ach, de v`ader,’ zei de moeder, minachtend de schouders schokkend: ‘de vader! Is me dat 'n v`ader!’

Maar de dochter sprak met eenig medelijden:

‘Nou! Nou!... Is die niet altijd goed voor Co geweest?... Heeft-ie haar niet uit Amerika geschreven, nog wel twéemaal...’

‘En wat zou dat!’, zei de moeder, grof: ‘had ie soms willen hebben dat ze 'm met d'r kind was achterna geloopt!’

‘Dat zèg ik niet,’ zei de dochter: ‘ik zeg alleen maar dat ie niet slecht voor haar is geweest.... Als ie niet zoo opgejaagd was geworden door z'n schuldeischers had-ie haar getròúwd... Je mot de dingen aan twéé kanten bezien’...

'Trek maar de partij voor dien oplichter, die je zuster in 't ongeluk heeft gestort!', snauwde de moeder: 'zoo'n doòr en doòr fatsoenlijke meid... 't Is me 'n vâder!... Als ze 'm te pakken krijgen, gaat ie de gevangenis in.... En als ze 'm nièt te pakken krijgen, mag die nooit meer in Holland terug kommen... God zij dank dat 't kind ònzen naam heeft'....

Zoo spraken ze in de kleine, vrendelijk gemeubelde voorkamer. De vader zweeg. Met de vingers gestrengeld over den buik, keek hij naar de lamp, schokte recht, toen de dochter aan het verdedigen bleef, nam zijn endje sigaar, streek 'n lucifer af.

Ik bracht het gesprek op wat anders. Het werd pijnlijk.

'Kom eens bij me zitten, Co,' - ze heette naar haar moeder -, zei ik en dat leidde de aandacht naar het kind, dat éerst verlegen, heel gauw intiem werd.

Het was een lief, frisch meisje, met groote zwarte oogen, randjes van teere zwakte er onder. Het haar, kort geknipt, deed haar op een tener jongetje gelijken.

'Laat meneer nou is hooren, hoe mooi je lezen kan,' zei grootmoeder: 'en laat meneer je móóie prentenboeken is zien.'

Het kind wipte af van mijn knie, liep de gang in, kwam terug met een stapel prentenboeken.

Glans van gróóte liefde voor het kind was in de kamer.

De grootvader keek glimlachend, kinderlijk-zacht, naar het vuil wijsvingertje, dat de prenten aanwees.

De grootmoeder knikte, keek naar het prentenboek met zijn hel-gekleurde leeuwen, tijgers, papegaaien.

De onderwijzeres boog over het tafelzeil, volgend het wrijvend bewegen van den dunnen kleinen kindervinger.

Er werd nu alleen gedacht aan de prentenboeken geluisterd naar 't lichte kindergeluid.

Ze zat op mijn knie, praatte, babbelde, lei uit.... '... En datte is 'n jònge - enne die jonge het zooveel gepraat.... enne toen kwam zijn opoe enne die zei: jij mag zooveel niet prate... Enne toen zei die jònge: enne ik praat lékker wel... En toen zei opoe dan mot jij 'n slot op je mond... Zie u? Zeg? Zie-u? Enne nou loopt-ie met 'n slot op z'n mond omdat ie ondeugend geweest is.... Enne dat is de poes... enne die het gesnoep van de mellek... enne die was heet... en toen het ie zich gebrand'...

'Mooi,' zei de onderwijzeres: 'maar nou moet je eens an meneer laten hooren dat je spèllen kan, Co? O, meneer, ze kan zoo goed spellen'...

Op de achterste bladzijde van het prentenboek was een verzameling van heel vette **A's**, **B's**, **C's**, -, het geheele alfabet in chocolade letters.

'Wijs nou de **E** eens aan,' vroeg ik.

Het vingertje betastte zoekend het papier, aarzelend, bleef staan bij een **O**.

'O, o wat 'n een dòmmme meid,' lachte de tante: 'Is dat nou de **E**?'

Opnieuw zocht het kind. Ze had al spelend een heerlijk, rood kleurtje gekregen, poogde den weg te vinden in dat gewar van rare dingen. Grootvader schoof dichterbij en vrindelijk, hulpvaardig wees hij met het mondstuk der pijp een **E** aan.

Nog een ander prentenboek werd opgeslagen en weer klonk het kinderverhaal door de luisterende kamer: 'Enne dätte is Carro die booze hond die het gestole.... enne die mot nou na de gevangenis.... enne diè daar dätte is Bobby die wou is 'n pijp rooke en toen het-ie in z'n broek gedaan.... Niet, tante?'

'Ja,' lachte tante - en terwijl het kind plaatjes bekijken bleef, zei ze zacht:

'Ze heeft toch heëlemaal zijn gezicht'...

'Da's niet voor haar te hopen,' zei de moeder.

'Precies zijn oogen en zijn neus'...

'Nou - hou daar maar over op,' zei de moeder.

'Kom je niet eens bij opa,' vleide de oude man: 'Kom eens hier met je prentenboek.'

Het kind wipte over. Het witte, zilverend baardhaar slierde langs de roode koontjes.

En weer was de stilte van luistering, waarin het kinderstemmetje en de stem van den grootvader.

Ze hadden een groote gekleurde prent voor zich.

'En wie is dätte, opa?'

'Dat is 'n diender.'

'En die?'

'Dat is oòk 'n diender....'

'O,' lachte het kind hel-op: 'Kijk is... die jonge die is in 't water gevalle... Enne nou springt de hond ook in 't water... Enne wat gaat die hond nou doen?...'

'Die hond haalt de jongen er uit,' expliceerde de oude man.

'Enne wie haalt de hond 'r uit?' fantaseerde het kind.

'.... De hond... De hond... Die wordt 'r door 'n kat uitgehaald'....

'Enne de kat?'

'De kat? Ja, zoo kan je wel an 't vragen blijven, malle meid!... De kat die kruipt er zelf uit...'

Het blad werd omgeslagen. Een nieuw met véél geel, rood, groen kwam boven te liggen.

De lamp scheen vrindelijk op al de toegebogen gezichten.

'Enne wie is dätte, opa?'

'Dat is wèèr 'n diender.'

'Weèr 'n diender?'

'Ja.'

'Enne diè?'

'Da's je vâder,' zei hij strak - en naar mij knipoogend, vroeg hij:

'En wât is je vader, Co?'

'Me vader is 'n schurk,' zei het kind.

'Góéd onthouen,' knikte grootvader.

En het zilverhaar van zijn baard witte in lachschudding tegen het kinderkopje.

'Heb ù dat an 't kind geleerd,' zei de dochter. knorrig.

'Ja,' knikte de oude man en nòg eens vroeg hij

'Goed onthouen en wât is ie nog méér?'

'Me vader is 'n schurk èn 'n dief,' zei het kind stevig - bladerend in het prentenboek.

De pàng.

In de kamer zaten ze met d'r zessen.

En zoowat gelijk knipperden de twaalf oogleden.

U begrijpt de verhouding van 6 tot 12.

De oogleden knipperden, knipperden als nerveuze kuifjes, trilden als glaspluizen bij Noord-Oosten wind, bibberden krampachtig, leien zich een wijle smachtend te ruste, be-cancaneerden opnieuw de vleeschelijke verschrikking die wij ook wel verschrikking des vleezen zouden kunnen heeten,

Tante Rebecca hield hare oogjens gesloten in het papprig geheuveld der bleek-bolle wangen. Ze kneep ze met kracht, nauwlijks een kier latend waardoor het licht naar binnen mocht sluipen. Ze lei verscholen in den ouwen leunstoel, de vingers in het versleten trijp gewroet. Ze kneep den stoel en kneep hare oogen. Ze kneep ook haar lippen soliede tezaam, dat de velrimpels om den mond strakten, allemaal scherpe sneedjes die naar den neus zigzagden en het wangenpap leken te doorstriemen.

Tante Door, achter den leunstoel, keek alsof ze ver in de zee 'n geelvlammende zon zag ondergaan en het bijten der lichtstralen niet kon verdragen. Heel haar spichtig ouw-vrouwe-snuitje liep te hoop om den mageren neus. D'r oogen liepen naar den

neus, d'r koonen dribbelden naar den neus, de kin heup-sjokte naar den neus. Haar gelaat geleet een relletje van kakelende menschen met een expliceerenden meneer in het midden. Die meneer was de neus. En alsof die meneer 'n verhaal deed van vermoorde dienstmeisjes en inbraak bij nacht, knipperden de oogen van pure ontzetting. Maar met dat al, dee héél haar snuitje alsof er 'n gemeenstekende ondergaande zon in de buurt was.

Serre, bij de kachel, verdroeg de historie ànders. Die zat te lach-schuddebuiken dat de tafel meê-schuddebuikte en de glazen zachtjes over 't tafelzeil schoven. Ze lachte en knipperde. Ze knipperde minstens zoo sterk als Rebecca en Door, ze knipperde met dikke oogleden in 'n klein sproetengelaat, waarop 't ponyhaar van de weromstuit danste als een losgespannen tullen gordijntje wen wind blieftte puffen. Ze knipperde stevig, doch hield de hand boven de brauwen, kláar om het handdeksel neêr te flappen as 'r 'n ongeluk gebeurde.

Oom Bennie, diep-teruggeleund in den anderen leunstoel, had z'n pijp in de hand, keek met één bibberend, schokjes-spuwend oog. 't Tweede hield-ie gesloten zòo plat en gewrongen, dat 't ooglid als 'n verdord erwtepelletje verpropt lei. 't Gaf 'n algemeene rimpeltrekking in z'n gelaat. De linkerwang builde angstig op, de rechtermondhoek trok zurig omlaag in de bruine stoppels van z'n weekbaard.

Oom Jozef, klein week manneke, met 'n aanvettend hangbuikje, 'n schommelenden gouden horlogeketting, 'n stel bleeke, weeke handen met vèel zware gouden ringen, neeg eveneens achterwaarts. Z'n oogranden waren rood en ontstoken, leken rooder, ontstokener achter het vet-glimmend, gouden lorgnetje. Oom Jozef knipperde langzaam, knipperend als iemand die wel wéet dat z'n oogen beveiligd zijn voor spat-

tingen en ontploffingen, maar toch voor àlle zekerheid èn gesuggereerd door zooveel geknipper rondomme, de knipper-spiere in gereedheid houdt om de blinden er voor te doen als 't buitensporig wordt.

De laatste - Sam - een plus vijf is zes - trachtte z'n geknipper te beheerschen, was *de* oorzaak, de heroïsche oorzaak van het geknipper. De schaar in z'n hand wurmde voorzichtig tusschen de ijzerdraadjes, bang om mis te steken. Hij peurde met onsekure hardnekkigheid, wrikte van links naar rechts, tammetjes morrlend zonder positief het samenstel van ijzer, kurk, glas te beschadigen. Kraste er evenwel iets aan de schaar of aan het ijzerdraad dan week-ie achteruit en z'n oogen knipperden mét beheersching. En omdat het gruwelijk warm was, mogelijk ook om de inspanning van het *f o r c e e r e n*, zweette z'n kamerflets gelaat met het rullig zwart snorretje, glansden er melkige perreltjes op z'n voorhoofd in het tam-gele licht der lamp.

Er was stilte en geknipper.

Toen zeide Sam en z'n oogleden trilden als zenuwachtige vlindervleugels:

'... Goed da'k 'r geen dàgwerk an heb'...

'... Nou nee,' zei oom Jozef het wakkelend lorgnet recht duwend.

'Hou in gòsnaam je mond!', riep tante Rebecca angstig.

't Was geen gekkigheid. As 't spròng kon je ongelukken beleven.

'Ach waás!', schreeuwde oom Bennie, even z'n tweede oog openkleppend, nou Sam niet stàk: 'hoogstens geeft 't 'n pàng'...

'n Pàng?', lijsde Serre d'r poney-haar weg-zwiepend - wàrrem as ze was van de lach - 't geeft méer as 'n pàng! As-die losschiet kan d'r 'n slag van belang van komme!'...

‘Hou je hoof wèg,’ waarschuwde tante Door; ‘Sam hou je hoof weg! Zoo'n kurrek het 'n kràch!’...

‘Aach!’ riep oom Bennie geërgerd: ‘niks as 'n pàng! Je mot 't mijn leere! 'n Kògelflesschie - anders niks niemendal!’...

‘Hij met z'n pàng,’ redeneerde tante Rebecca: ‘asof 'n pàng van 'n kurrek’...

‘Stil dan!’ riep tante Door, weer schuw uitwijkend. Sam's schaar krielde langs de ijzerdraadjes.

En alle oogleden knipperden als straks, knipperden benauwd, knipperden schichtig.

Bij de lamp buikte rustig de flesch - de flesch Champagne.

Oom Jozef had 'r gewonnen. D'r was 'n liefdadigheidsbazaar geweest met veel naaiwerkjes, antimacassars, shawls, flesschies odeur, doosjes zeep, portemonnaies, pràchtbanden ('n pràcht van 'n gouwe en roodpluche banden!) kissies sigaren, kooschere koek, bons voor photographieën, bons voor 'n héél heerekostuum, kindewagens, poppen, horloges (nikkel en zilver), én 'n kolossale étalage wijn van 'n liefdadigen wijnhandelaar die restantjes overhad. Oom Jozef, die - je kon 't wel an z'n gouden horlogeketting, gouden ringen, gouden lorgnet zien - z'n heele leven bemazzelt was bij wàt-ie anraakte, had voor z'n lot van vijf-en-twintig centen 'n kostelijke flesch Champagne getrokken. 'n Half jaar had de flesch in de kast gelegen, op de ònderste plank bij de trommel met boterkoek en de gemberbolussen, en nou dat tante Rebecca, z'n vrouw, jarig was èn ze gezamenlijk een zotte bui beleefden (in gewone verjaars-omstandigheden doe je 't nòg niet), zouen ze de flesch knappen.

De waterglazen stonden gereed - welk rechtschaffen huishouen heeft kelken? -, de menschen

zaten gereed: kwam de moeilijkheid om de kurk, die zoo baldadig met ijzer en touw vastgemetseld zat, zonder schade voor meubilair en gezondheid te verwijderen. Er werd dus niet om een bagatel geknipperd. D'r liepen heele verhalen van flesschen die gebarsten waren - van scherven, die ze in d'r oogen gekregen hadden - van kurken, die as kogels tegen je gezicht vlogen - van schuim, dat tot an de zoldering spoot.... Je most 't verstaan. Je most 't met aandacht doen. En Sam - die zoo geschreeuwd had dat *hij* 't kon, dat hij 't dikkels gelapt had - scharrelde zoo r a a r met tante Rebecca's botte schaar, die voor alles en nòg wat diende: voor hemmetjes knippen, voor 't afknensen van bot-vinnen in den bot-tijd, voor de kous van de lamp, voor 't opensteken van oom Jozef's sigarenkistjes, voor 't vloerzeil, enz., dat je met je oogen knippen most of je wou of niet.

'As je 'm zóo houdt, hak-ie jezelf in je vingers,' maande oome Bennie, blikkend met 't half-open oogje.

'Laat mijn nou begaan!' zei Sam kregel: 'zòo mot 't.'

'Jou late begaan,' zeurde tante Door zurig: 't kost mijn me karpet.'

'Snij dan eerst de touwetjes door - ézel!', riep Serre, lacherig: 'hij zit an de touwetjes en niet an de ijzers.'

'Hij zit an de ijzers!' schreeuwde Sam, en ineens nijdig rukkend, knapte-die één van de ijzerdraadjes.

Het knàpte. Het ijzerdraadje knapte en 't knapte dóór, als de knettering van een bliksemstraal vlak in de buurt, in de hoofden van Serre, Bennie, Jozef, Rebecca en Doortje. De oogleden knipperden asof 't nou kòmmen zou - de pàng - de harde, knokkende pàng.

Maar Sam, nou plots leeuwerig-moedig, over 't paard getild door 't breken des éénen draads, stopte grimmig de flesch tusschen z'n knieën, en met het geweld van 'n smid dreef-ie de schaar in de twééde voeg. Het knepperde kort. De schaarpunt brak met 'n nijdig tikje.

'Paatsch!' zei oom Bennie.

'Nou vràag 'k,' zei tante Rebecca: 'nou vraag 'k, waarom ze zoo'n kurrek 'r op mètsele? Wat heit 't van noodig? Da's niks as moedwil.'

'En as ze 't nièt doen,' betoogde oom Jozef, z'n gouden lorgnet bewrijvend, nou Sam effen ophield: 'weet jij hoe die sappe werke? Die werke as de waterleiding zoo erreg.... Je kan me daar de waterleiding met 'n prop papier sluite, och!'

Sam zette wederom 't gebroken schaareind achter 't ijzer. Maar tante Rebecca werd kwaad:

'D'r komme ongelukke van! D'r gebeure ongelukke! Hou in gosnaam op! Je mot geen geweld gebruike as je 't niet verstaat!'

'En wiè zeit da'k 't niet versta!' stoof Sam op: 'd'r komme juist ongelukke van as je'm zóó in de kast terugzet.'

'Laat mijn 't dan is probeere,' zei oom Bennie.

'Je blijft 'r aff!' viel tante Door uit: 'je komt 'r niet an!'

'n Koenscht!' spotte oom Bennie: 'ja, ze zalle champagne drinke, as d'r 'n miràkel an verbonde is! Groote nar, je mot niet rukke - je mot de ijzers doorsnijje.'

'Suscht!' waarschuwde Serre.

De schaar had 'n tweede ijzer losgewrongen. De hals der flesch speerde dreigend als 'n kanonsloop naar de lamp.

'Pas op voor de lamp!'

'Hou de kop na 't raam!'

‘Steek 'm b u i t e n 't raam as-die springt!’

‘Sam, hou je oogen op zij!’....

De stemmen warden dooreen en de twaalf oogleden knipperden thans zóó wild bij elke fleschbeweging, alsof 'n geheimzinnige onbekende de stormmaat sloeg. Tante Rebecca was naar den uitersten kamerhoek bij de kast uitgeweken, tante Door, bij 't raam, speelde schuilei achter 't hanggordijn, Serre lachgiegelde om de vreeselijke ver-schteering¹⁾ - alleen de mannen bleven stoelvast, doch knipperden bij elken onnoozelen schamp-lach der in 't licht poezelig-glanzende, grinnekende flesch.

‘Ga nou toch in de gang!’ , soebatte tante Rebecca: “t geeft 'n slàg en 't spuit zoo vreeselijk.’

‘Stil dan!’ riep Sam.

Netjes beitelde-die de touwtjes door, keek trillendknipperend naar de kurk, die 'r nou wel uitbàrsten most.

‘Nou krijg je de pàng!’ zei oom Bennie benard.

‘Jozef, kom van de flesch weg!’ , snerpte tante Rebecca.

‘Bennie, ga achteruit! - Mot je 'n scherf in je ooge krije, mot je spotte met je gezondheid!’

‘Suscht!’

‘Doe 't buiten 't raam! Hou 'm b u i t e n 't raam!’....

Zachtjes bewreven Sam's duimen de kurk, verlegen-slap duwend.

En heel pafjes, kwallend als 'n slak die onraad speurt, rees de kurk uit het vocht ter wereld.

Tante Rebecca hield de vingertoppen in de behaarde ooren - tante Door plakte de handvlakken vóór d'r lellen en de oogen potdicht - Serre bukte voor alle zekerheid uit 't raam.

1) Verstoring.

Komiekig-stil, als 'n rookwolkje uit bedaarde lippentuit, tipte de kurk van de flesch,
zonder geweld, zonder slag.

Uit den hals kwam zelfs geen timiede schuimspetje.

'Goddank - geen pàng!' zei oom Bennie.

Het schrale vocht klukte in de waterglazen.

Trots.

Bezorgd, hoofdpijn-achtig van tobben nu al den héélen dag, knielde juffrouw Bik voor de kachel, begon door het luchtgat te blazen.

De rook sloeg zachtjes-walmend terug, drensde door de reten op zij. Rookerige stank was in de kamer.

In de kachel knetterde het alsof versche broodkorsten gekruimeld werden.

Juffrouw Bik, niet meer blazend, bleef dof naar den leegen aschbak kijken, de handen in de deuk van haar schoot.

Het was om je zelf doód te wenschen. Zóó'n tegenspoed met 'n man, die voor elke duizend gemetselde steenen tachtig cente kreeg - às er werk was. As.

'Zijn jullie-daar?' -, schrikte ze op.

Pietje en Jetje, nog hand in hand, kwamen de trap op, Pietje een ventje van vijf, Jetje een meisje van zeven

Jetje droeg n i e t s .

Dat had ze wel gedacht. Die gierige, vrekkige, lammenadige bakker, die nog geen twéé gulden kreeg.

'Wat zei-ie?' vroeg juffrouw Bik, het kind half afsnauwend.

'Hij zei: eerst de cènte'...

'Heb-ie 'm dan niet gezeid dat 'k vanavond zèlf zou kommen betalen? Stommerik!'...

'Ja, dat zei ik, moe... En toen zei die, zeg an je moeder da'k niks meer mee geef... Toen zei ik'...

'Nou, hou maar je mond!' -, snauwde juffrouw Bik: "k weet al genoeg'...

Ze blies wèer in het vuur dat lustiger van knettering werd, stond op, vulde den ketel, zette dien in het ronde gat, begon wat vaatwerk te wasschen. Ze huilde haast. Het werd tè erg, niet meer te dragen. God dee hard met arme menschen. Zoò was 't nog nooit geweest, zoo-lang ze getrouwd was. Niks meer in huis, geen zout, geen aardappelen, geen crediet bij den bakker. Even zakte haar hoofd lusteloos weg tegen het beschot, stompte ze de warme hand tegen de oogen. Die stùmpers van kinderen. Maar in-eens schokte ze vinnig recht.

Bóven ging een deur open, dicht.

Juffrouw Eekhout, dat druktemakend d i e r van twée-hoog, kwam de trap af. Daar had je 'r met d'r zoetsappig, valsch smoel.

'Dag juffrouw'...

'Dag, juffrouw'...

'Ik mot nog effen uit... Kijk me die slagersjongen nou is 'n gemeen stukkie klapstuk gebracht hebben!... Kijk me is wat 'n been!... Dat zal 'k 'm nou is fijntjes terug brengen... Wat zeg u? Heb 'k gelijk of niet?'...

'Of u gelijk het,' knikte juffrouw Bik: "t is erreg onvoordeelig... En wat 'n vèt... D'r blijft niks van over as je 't braait'...

'Nee, 't is niet om te braaien... We eten hutspot. Daar is mijn man dol mee... Ja, ik laat me daar villen! Ik betáál 'r toch voor! Betáál 'k 'r voor, ja of nee? Let u nou is op met wat 'n pràchtig stukkie 'k terugkom.... O je mot zoo op je tellen passen

met die slaggers.... Dag Piet-ie-iet!.... Dag Je-è-èt!.... Kan je niet dàg zeggen....'

Het hoofd zakte de trap af. Geprikkeld, kwaadaardig bewreef juffrouw Bik het vaatwerk. Wat 'n d i e r van 'n mensch! Met d'r stukkies vleesch! Alles wat ze haalde liet ze an de buren zien, alsof 't 'n mirakel was. I k b e t a a l ' r t o c h v o o r ! Ik betaal 'r toch voor! Je zou d'r zoo van de trappen smijten. Met d'r Judassmoel, net asof ze zeggen wou: ik betaal alles en jij heb schuld. En hoe ze rondkeek. De heele kamer nam ze in 'n wip op. En d'r gluuperig kijken na de kachel waar geen één pot op stond tegen etenstijd. Dat w i j f . Dat wijf met d'r kàle bereddering. 't Vleesch liet ze alleen zien om je te temteeren, om je is goed te laten merken dàt je niks had. En Pietje die 'r laatst op visite was geweest en drie boterhammen gegeten had omdat-ie zoo'n honger had.... En met wat 'n plezier dat d i e r 't oververteld had an al de menschen van 't huis.

In nadenken, opgehitst, verwoed, stond juffrouw Bik bij den gootsteen. Strakkies had je wèer d'r bezoek.... Strakkies.... Strakkies.... Alsof ze een klap had gekregen liep ze vlug naar de kast, greep den blankgeschuurden grooten ijzeren pot bij het hengsel, vulde hem met water, nam den ketel van de kachel, zette den pot op het ronde gat. Dan stak ze een potlepel in het water, lei het zinken deksel op den pot. En op het twééde gat van de vierkante kachel plaatste ze een kleineren pot, oòk met water, dekte hem toe.

Zoo. Nou most ze maar ràjen wát 'r in was. Nou kon ze an iedereen vertellen dat 'r twéé potten op 't fornuis stonden. Dat d i e r . Dat loeder.

Bij het raam speelden de kinderen met een dominospel van witte houtjes dat Bik zelf gesneden en geverfd had.

‘As de juffrouw van boven strakkies hier komt - en 'k spreek met 'r, dan hou je je mònd versta je, Piet?’

‘Ja moe.’

‘Geen woord zeggen, hoor! Anders krijg-ie voor je broek....’

‘Ja moe....’

De houten steenen rammelden over de tafel en op de trap had je geloop. Net alles bijtijds. Het vrindelijk gezicht van juffrouw Eekhout verscheen het eerst. Dan kwam de boodschappenmand met het vleesch in grauw-geel nattig papier, nòg wat zakjes e n e e n h a l f b r o o d . O, dat halve brood, waaraan zes centen meel en een kapitaal kwaadspreken vastzat!

‘Daar ben 'k al weer.... En nou mot u is kijken wàt 'n lappie.... wat 'n pracht van 'n lappie.... Ze motten mijn te pakken nemen.... Dan zijn ze net an 't goeie adres!... Nou?... Da's me'n verschil, hè?’...

Uit het papier wikkelde ze een mooi klapstuk met één enkele dunne rib.

‘Of u gelijk het,’ zei juffrouw Bik: ‘ik ga ook altijd zelf na de slager. As je maar brèngen laat, ben je bon af’....

‘Niewaar? Ze doen maar raak... Da's net eender of 'k zèlf me suiker haal òf Annetje van juffrouw Prins, die wel is boodschappen voor me doet. Nou wéét 'k da'k 'n half pond heb, niewaar?... En met brood?... As je zèlf komt stopt-ie je geen oudbakken goed in je handen. Ik láát me niks in me handen stoppen’....

Rustig pratend hield zij de boodschappenmand onder den arm, keek naar het fornuis, 't d i e r

‘Ja ik heb me soepie vast opgezet,’ zei juffrouw Bik, genoeglijk knikkend: ‘me man is dol met

soep - nou en soep kan je niet elke dag geven, wat? - as 'k zijn zin dee dan kookte 'k elke dag soep - maar ik lus geen soep elke dag. An soep eet je je zoo gauw tegen'....

'Da's wel waar', glimlachte juffrouw Eekhout - (zoo'n echt judas-lachie waar je vingers bij jeukten).

'... Maar om 'm vandaag nou is te plezieren,' vervolgde juffrouw Bik, heel lief, heel innemend: 'heb 'k 'n lekker soepie voor 'm klaar gemaakt, 'n rijkeluissoepie hoor. Al zeg 'k 't zelf, d'r is niemand die soep weet te koken as ik. 'k Heb vier jaar gediend op de Keizersgracht bij menschen die wijn an d'r dienstboeien gaven. Nou en dàar leer je 't koken hoor'...

'Dàt zou ik ook meenen,' knikte juffrouw Eekhout naar den pot kijken d: en wat doe u d'r zoo al in?'...

'Nou van alles... 'n Pond mager vleesch an één stukkie - en 'n dubbeltje beentjes.... Me man is dol met 'n mergpijp... Daar maak 'k 'm gelukkig mee... Nou en dan doe 'k 'r wat gehakt bij... 'n onsie gehakt, begrijp u... balletjes... en verder de soepgroentes'...

'Doe u d'r zuring ook bij?'

'As 't te krijgen is graag hoor... De groentes geven de smaak an je soep... Wacht ik zal is effen roeren'...

Juffrouw Eekhout, steeds welwillend glimlachend ('t mensch lachte àltijd), stond in den deurpost. Juffrouw Bik, zeker van doen, lichtte het deksel op dat juffrouw Eekhout alleen het blankgeschuurd zink zag, roerde zachtjes-liefkozend.

Pietje bij het raam knuffelde plots de vuistjes tegen het gezicht, begon luidruchtig te schaterlachen.

'O die moé... O die'...

'Wil je je bakkes houen!', zei moeder wit-wor-

dend. Haar oogen bliksemde het kind tot angstig zoet-zijn.

‘Wat is d'r Piet, lieve jongen?’ suste juffrouw Eekhout. Maar juffrouw Bik, bedrijvig, viel haar in de rede.

‘... Die kinderen, ziet u!... Die kinderen kunnen nooit d'r mond houden as groote menschen praten... Wat is d'r nou lammere as dat 'n kind overal z'n neus in steekt, niewaar?’

Ijverig liep ze naar de keukenkast, nam den leegen Keulschen zoutpot, greep er in, wierp een hand zout in de soep:

‘... Ik hou van 'n hartig soepie, wat na den hartigen kant... En wil u nou wel gelooven dat 'k 'n half uur noodig heb om te schuimen... Vet op soep daar wor 'k misselijk van... Nou, daar zal Bik an smullen... Soep waar-die zoo verzot op is èn soepevleesch na met aardappelen en 'n slaatje... Daar kan-die 't mee stellen, vin u niet?’...

‘Nou dat zou 'k mééenen,’ zei juffrouw Eekhout geërgerd. (Je kon 't 'r an zien. Ze keek zoo echt vâlsch).

‘Moe... Moe-oe-oe! -, begon Jetje, van haar stoel opwippend.

‘Op je plaats! Blijf zitten! En stil spelen met Piet!’ kommandeerde moeder: ‘niet overal je neus in steken! Strakkies heb-ie ook zoo stom je boodschap bij den bakker gedaan, domme meid!... Niks kan ik je laten doen.... 't Is me 'n toer, juffrouw, om kinderen groot te brengen. U mag van geluk spreken, dat ù ze niet het...’ (Nou diè kon ze in d'r zak steken. Zoolang ze getrouwd was, had ze geen kind gekregen).

‘Ja. Ja,’ zei de buurvrouw: ‘ja, ja. Nou ik ga weer is na me potje kijken. As me hutspot anbrandt is 't hommelen as me man thuis komt.... Nou dag

juffrouw... Dag Jet... Dag Piet... Kom-ie weer is bij me op visite, jongen?... Dàg!...

Grimmig keek juffrouw Bik haar achterna. 't Varken. Met d'r streken om zoo lief Pietje nog is te inviteeren!...

Maar vandaag had ze 'r geen lol van gehad. Wat had ze op d'r neus staan kijken - met d'r kàle bluf - asof 't 'n wonder was 'n stukkie klapstuk te koopen - die floddermadam...

Stroef stond ze bij de kachel, overlegend - overlegend - As ze 't zelf nog is bij den bakker probeerde - of Jetje naar 'n ànderen bakker zond - naar 'n anderen - en 't kind d'r les goed leerde - om te zeggen, dat ze 't geld onderweg verloren had - -

-

Emilie Culp.

Voor haar dochtertje.

Vergunt me, vrouwen van Holland, dat ik op een ongewonen dag, u wat verhaal van het leven dezer groote stad - en laat mij het voor het eerst in deze rubriek over iemand hebben, die wij allen eenigszins of beter kennen.

Zoo héel lang is het niet geleden, dat het specialiteiten-gezelschap van Mulder voorstellingen in den Parkschouwburg gaf.

Ik herinner mij destijds een paar uur naar het doen dier 'specialiteiten' gekeken te hebben, en van dien avond is mij het optreden van Emilie Culp sterk bijgebleven.

Het gordijn werd gehaald, Het programma vermeldde Me juffrouw Emilie Culp, Hollandsche Soubrette en zoo wat iedereen wist dat er nu een beschaafde voordracht zou komen van nietperverse, niet-bedekt-gemeene café-concert-liedjes.

Maar er gebeurde iets ongewoons.

In het café-concert is het gebruikelijk, en nooit wordt daarvan afgeweken, dat de artiste eerst na het eindigen van het ritournel uit de coulissen treedt,

buigt en haar coupletten inzet. Dien avond bij het ophalen van het scherm al, stond Emilie Culp onbewegelijk tegenover den dirigent.

En gedurende haar geheele voordracht bleef zij houderig op hetzelfde plekje staan.

Zij liep niet heen en weer, maakte geen *exit* na slotcoupletten - het gordijn zakte, het gordijn werd gehaald en telkens had men de vreemde vertooning van dat stilstaand, onbewegelijk lichaam, verdwijnend en verschijnend, alsof de soubrette te onhandig was om zich over het tooneel te bewegen.

In de zaal waren menschen die het er over hadden dat een Hollandsche soubrette toch maar stijf is, anderen waren zelfs gepiqueerd. Als je *b e t a l d e* had je recht op goede artisten en zùlk een soubrette had Muller niet moeten engageeren. Het oudere publiek dat Emilie Culp evenwel dikwijls vlug en lenig had zien optreden, applaudisseerde druk, begrijpend dat er iets aan het handje was en ten slotte palmde ze toch iedereen in door haar levendige, intelligente voordracht.

Ik herinner mij haar laatste coupletten. Ze had driemaal achtereen voorgedragen, gaf op het dringend applaus een slotnummer met het refrein: 'Zoo'n dikkert, zoo'n dikkert - daar heb je zoo'n stevige houvast an!'... En bij haar smakelijk articuleeren èn haar armgebaren, die zeer reëel voorstelden hóé dik de dikkert wel moest zijn, begon het publiek zachtjes mee te zingen dat vroolijk, levenslustig refrein en opnieuw was er sterk applaus tot het gordijn voor de twééde maal zakte naar de voeten der onbeweeglijk staande jonge vrouw.

Dienzelfden avond hoorde 'k wàt er 'aan het handje' was. Een ziekte waaraan zij sinds eenigen tijd leed, maakte haar het loopen onmogelijk. Toch

móést zij optreden voor haar brood en Muller die wist hóé gezien Emilie Culp bij het publiek was - niet bij het heerenpubliek, daarvoor was zij te fatsoenlijk - had er niet het minst bezwaar tegen haar een engagement te geven.

Als het signaal-schelletje klonk nam een der confraters haar op, droeg haar naar de plek waar zij zou voordragen.

Was het afgeloopen dan werd zij weer naar haar kleedkamer gedragen.

Zoo 'bemerkte' het publiek er weinig van, het goede, beste, brave, eerlijke publiek dat ook Michel Solser heeft laten zieltogen op de planken, Michel dien 'k nog bij zijn laatst optreden in de kleedkamer sprak, Michel, uitgemergeld, met armen als van een skelet.

Maar z'n magerte was fàmèus-grappig.

Z'n kleeren slobberden zóó komiek om het lichaam, alsof ze in den wind te drogen hingen.

Vandaag waren wij in het Israëlietisch gasthuis om een bevriend geneesheer af te halen. Toevalligerwijze hoorden wij dat Emilie Culp al gedurende een jaar, een ruim jaar was opgenomen. Wel zéér kort na haar optreden in den Parkschouwburg moet zij bedlegerig geraakt zijn.

Wij zijn Emilie Culp gaan zien. Een aantal trappen - een aantal ziekenzalen - en dan héél boven - twee groote deuren - een kamerschut.

De zaal is groot, zindelijk. Er staan bedden in rustige rijen, veel bedden met allemaal vrouwen, vèel vrouwen met grijs haar. En die kijken even op. Het is geen bezoekdag. Boven het witte dek hoofden en paars-katoenen jakjes. Groote vrede. Heel innig-rustige vrede. Geen stratenlawaai. Zolderramen en een groote binnenplaats. Rondom de kachel oude

vrouwjtjes met neepjesmutsen. Ergens in de diepte der zaal een wieg.

De verpleegster wijst een bed aan het einde der zaal, bij het achterste hoekraam. Wij gaan er heen, aarzelen, kijken naar een ànder bed, nog naar een ander, herkennen niet. Maar ze is het toch en wij groeten, strak, nog niet begrijpend dat dit Emilie Culp is.

En nu wil ik haar beschrijven voor iedereen, zooals ik haar gezien heb, gezien bij het matte, stille licht van het zolderraam.

Zij ligt met de handen op het dek, magere, wassen handen en stil zijn haar vingers.

Het hoofd in den deuk van het kussen is bleek, moe, met scherpe jukken, heel oud, o wel hèel erg oud. Ruim een jaar heeft ze gelegen, gelegen bij dat hoekraam, kijkend naar de binnenplaats, kijkend de ziekenzaal over, kijkend de gesloten oogleden aan.

Van straat klinken geen geluiden.

De stad lijkt dood, vèr-weg, vreemd.

Er komen patiënten. Er gaan patiënten. Donderdags en Zondags bezoekers, die vertellen van-water-gebeurd is.

Anders de regelmaat van drankjes, eten, slapen, binnenplaats-kijkjes, ziekenzaal-smartjes, pijnlijke levensherinneringen.

Wij hebben Emilie Culp gezien bij dat hoekraam, de haren los-geslierd langs het hoekig hoofd tot op het paars-katoenen ziekezaalkleed, de oogen vermoeid, dof, gecerneerd.

Wij spraken zoo over eenige dingen, waarover je spreekt als je zit bij een doodmoede patiënt - dat het gasthuis zoo uitstekend voor zijn zieken zorgt - dat het er héél goed liggen is - dat het héél mooi is om ruim een jaar kosteloos te worden behandeld - en dat wànneer je er uitkomt je vanzelf tracht iets te schenken aan een gesticht waaraan je zòveel te

danken heb: - je wèer gezond worden - je wèer gezond worden - in de kracht van je jonge leven. Het spreekt van zelf dat wij bij dit traineerend, zacht-fluistrend gesprek, dachten aan de Emilie Culp van vroeger, die wij zooveel jaren hadden zien optreden, Emilie Culp die haar succes te danken had aan haar vriendlijke voordracht, nooit het wulpschmondaine van chanteuses imiteerde.

Maar niet om te reageeren op de sentimentaliteit van lezend publiek heb ik dit geschreven. Ik weet wel dat de behaaglijke huishoudkamers verzot zijn op contrasten - lief-sentimenteele zaken zeer beminnelijk vinden en korte beschrijvingen als deze zoo spoedig vergeten als zij ze lezen.

Er gaat zoo'n boel om in de groote stad.

Toch heb ik dit verzoek: ge hebt toegejuicht, gelachen, zèlfs toen zij onbewegelijk en àl-ziek in den Parkschouwburg optrad - doet nu een vriendlijke daad, behaaglijk gezeten vrouwen, die haar hebt hooren voordragen - overal, het heele land door - en zendt naar dit hoekraam, dit eenzaam, rustig hoekraam wat frissche, eenvoudige bloemen. Ze worden over voetlicht toegestoken om ter wille van ijdelheid te verdorren. Waarom nú niet? Zijn zij niet liefste en hartlijkste groeten bij een zoo lang en gruwelijk ziekbed?

Woensdag, 19 Januari.

Vandaag kan het slot geschreven worden van het feuilleton van Donderdag-morgen jl.

Toen wij verleden week het Gasthuis verlieten, liep een bloedverwante ons schreiend achterop. En op die stille gracht vertelde zij ons snikkend dat de dokter zoo juist de familieleden had doen waarschuwen dat zij driemaal per dag op bezoek konden komen. Dat wil zeggen dat de patiënt hopeloos was en elk

oogenblik kon sterven. Ons, die haar nog pas gesproken hadden, trof dit zeer diep. En om dié reden vroegen wij *b l o e m e n*, bloemen voor het sterfbed eener vergeten chanteuse.

Dit laatste konden wij in ons feuilleton niet vermelden, omdat de mogelijkheid bestond dat zij het zou lezen. Vandaag is daarvoor geen vrees meer. Heel vroeg in den morgen is de jonge vrouw overleden, liggend te midden der vele stapels bloemen, die vriendelijke lieden haar uit alle plaatsen des lands gezonden hadden. Ze heeft er gelegen, onbeweeglijk met het onherkenbaar vrouwelijk gelaat, met het gelaat eener oude vrouw die veel smarten doorleefd heeft, met het gele oude gelaat gericht naar de corbeilles, bloemtuilen, takken, bouquets. Er was een overdaad van bloemen ingekomen, bloemen met meer hart, meer sympathie gegeven dan ooit op vertooningen van beneficianten in een propvolle zaal. Er waren groote, kostbare stukken en heel bescheiden kleine tuiltjes. Er kwam een groote mand met losse bloemen en een eenvoudig groen takje gepakt in bruin papier. De heele week, dag aan dag, werden nieuwe, frissche, andere bloemen bezorgd, wat telkens vreugde gaf op de zaal waar de zieke oude vrouwtjes zich verwonderden, waar de stervende, die zelf tot het laatste oogenblik niet geweten heeft zóó ver te zijn, doodzwak glimlachte en opfleurde als ze namen las van vrouwen die haar die attenties bewezen.

Zoo is Emilie Culp gestorven, betrekkelijk gelukkig. Haar laatst denken moet bij die vreugde van bloemen en bloemen en bloemen geweest zijn.

Ook nog hedenmorgen na haar dood kwamen bloemen.

Zondag 23 Januari.

Het is een aandoenlijke begrafenis geweest.

Keukenjammer.

Om één uur kwam hij thuis koffiedrinken. Er werd meer gelachen en gestoeid dan gegeten. Het was ook zoo vreemd, zoo nieuw. Nieuwe meubeltjes, nieuw zeil, nieuwe vloerkleeden, nieuwe messen, vorken, glazen. Alles nieuw. Ook hun leven. Van een tiendagige huwelijksreis waren ze pas thuis gekomen. Ze moesten nog wennen aan al de vréémdigheid.

‘Smaken je de eieren niet?’ vroeg ze, omdat hij zoo kieskauwde.

‘Nou smàken en smàken is twéé,’ zei hij lachend: ‘ik hou van héél zacht - en zòò hard heb ik ze nog nooit gezien’....

‘t Is ook zoo'n làst met eieren,’ klaagde ze: ‘ik dacht nog wel dat ze half rauw zouden zijn. Mietje weet nèt zooveel van 't koken als ik’....

‘Koken is geen heksenwerk - dàt leer je gauw genoeg,’ glimlachte hij met wittebroods-glimlach.

‘Wel ja,’ zei ze optimistisch en ze gaven elkaar een wittebroods-kus en nòg een en nòg een, zooals in wittebroodsdagen gebruikelijk is.

De zwartgroene eieren stonden in zwijgende getuigenis.

Een uur later ging hij weder naar zijn kantoor,

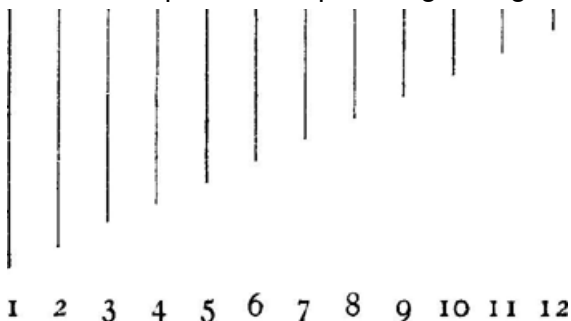
nagegroet, nagekeken door zijn vrouw - begon het jonge dagmeisje te ruimen.

'Kan jij vleesch braden, Mie?' - vroeg mevrouw.

'Nou dat denk ik wel,' zei het kind, dat 't moeder wel eens had zien doen.

Mevrouw ging gezellig op een keukenstoel zitten, keek haar keukentje rond.

Het was een keuken om te zien, met een breede aanrechtbank, twee glazen kasten, waterleiding, nieuw fornuis en drie petroleumstellen. Hein had overal koperen krammen geslagen. Nou hing alles zóó ordelijk, zóó plezierig, dat je er uren naar kon kijken. En allemaal zulk solied, degelijk goed. Van de ommeletpannetjes had ze er drie, drie groottes. Van de blauwe vergieten twee, van de steelpannen weer drie - drie schuimspanen, zes geëmailleerde lepels. Maar het héérlijkst stel stond in de linker glazenkast, een verzameling van twaalf geëmailleerde pannen. Er waren zes blauwe en zes grijze geëmailleerde pannen. Die leken precies op elkaar als broertjes en zusjes van een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien, elf, twaalf jaar, telkens een stukje dikker en groter, gelijk de teekening het aangeeft en gelijk men het zich verder voorstellen kan. In de keuken was verder een geheele verzameling van keukendingen, maar de twaalf pannen in opeenvolgende grootten trokken

het meest de aandacht, had de jonge huisvrouw het liefst. De allerkleinste kon alléén dienst doen voor saus of zoo te warmen, de allergrootste was voor visch.

Mevrouw keek dit alles aan, voelde zich gelukkig. Zóóveel pannen en moderne keukenzaken had geen enkele vriendin. Ze kon rustig haar keukentje laten zien.

Genoeglijk begon zij te koken, nam pan no. 6 uit de kast, vulde haar met water, zette haar op de lustig brandende kachel. Ze had nog nooit gekookt. Als kind was ze op de Tooneelschool geweest, had drie jaar gespeeld in kleinere rollen - toen was de trouwerij gekomen. En nòch op de Tooneelschool, nòch op het tooneel leer je koken. Wat eenigszins tot je nadeel is, wanneer je de kunst vaarwel zegt. Vroolijk - in wittebroodsstemming - wiesch mevrouw met Mietje de kopjes en tegen den tijd dat 't water warm werd, liet zij de zak rijst, die 't meisje gehaald had in pan no. 6 glijden.

'Zou twéé pond voor ons genóég zijn?' vroeg ze aarzelend.

'Dat weet ik niet mevrouw,' zei 't meisje toekijkend: "k weet niet hoe móéder 't doet' ...

'Ik weet wèl,' zei mevrouw, dat een paar pond doperwten in den zomer niet héél veel is - maar rijst zet nog al uit, niet?'

'Ja dat doet ze zeker,' bevestigde Mietje.

Mevrouw zat prettig voor het fornuis, de voetjes op een stoof. De heele kokerij beteekende niks. Als je maar je verstand gebruikte ging het van zelf. De éérste menschen hadden 't ook niet geweten, tòch behoorlijk gegeten.

Met een der zes geëmailleerde potlepels doorroerde zij de pan, die niets anders vertoonde dan melkig water en een bodem van rijst. Je had maar bij tijden

te p r o e v e n of ze gaar werd, dan kon er niets aan bederven. Rustig, zèker van haar zaak, haalde ze een boek van het boekenrekje binnen, herplaatste de voetjes op de stoof, las met aandacht de verzen van Louis Couperus, zooals het haar op de Tooneelschool geleerd was:

'Gelijk een bleeke bloem in sombren hof,
Door zonnegloed maar zelden zoet gestreeld,
Zoo bloeide Williswinde droomende op
In schaûw van kloostermuren...
Droomend zag
Ze als droeve geesten, zwevende in den dood,
De witte nonnen, beden murmlend, gaan...

Bij de eerste bladzijden dwaalden hare gedachten nog wel af naar de rijst, daarna geraakte zij in de liefdesavonturen der schoone Williswinde v e r d i e p t , sneller lezend tot waar Floris 'eerbiedvol de albasten wang beroert met zijn lippen' en waar Williswinde wroeging gevoelt:

'Maar weldra
Gevoelde zij, hoe wroeging als de klauw
Eens giers, heur pooplend hart omgreep... Daar r e e s ,
Met woede bliksmend uit azuren oog'...

Sissend geluid deed haar opzien. Ook de rijst was gerezen, schuimde onstuimig over den rand, geleek met woede bliksmend uit het azuren oog der pan te schieten.

'Vlug, vlug nõg een pan!', riep mevrouw en Mietje droeg ongelooflijk snel pan no. 7 aan, waarin mevrouw een kwart van pan no. 6 overlepelde. Het was gelukkig afgelopen. Pan no. 6 stond op het vuur, pan no. 7 op een petroleumstel. Mevrouw proefde, maar de korrels waren lange na nog niet gaar.

Voorzichtiger nu, met minder drift, las zij voort tot aan den droom der schoone Williswinde:

'En moede droomde ze iets van engelwieken...
Een vloed van maanlicht stroomde in haren schoot'...

evenwel zóó bedachtzaam, dat zij bij iederen regel naar de pan keek, wat wel niet de júíste houding is om van poëzie ònverdeeld te genieten, maar je nieuw fornuis voor ongelukken behoedt. Ditmaal zag zij de nieuwe rijst-rijzing aankomen, vóórzag zij de gevaarlijke zwelling en vlug kreeg ze zelf pan no. 8 uit de kast, vulde haar halfwege, zuchtte van inspanning. Er stonden nu drie pannen rijst te warmen en te koken.

De natuur was een mysterie. Als je sla stoofde bleef 'r niks over. En van zoo'n klèin zakje rijst al drié pannen! 't Leek wel een k l u c h t. Ze had *Williswinde* op de keukentafel gelegd, daar ze het terrein nauwlijks meer overzien kon. Ze begon zich te gevoelen als de kunstenaar van het circus, die op één tafel twaalf borden tegelijk in draaiing houdt. Koken was op zulk een wijze méér dan een wonder. Pas had ze pan no. 6 gedeeltelijk gelegd of pan no. 7 op het stel gaf dezelfde vertooning, zwol zoo aanmerkelijk dat het sap er langs liep.

'Nòg een pannetje,' verzocht mevrouw benauwd.

En in pan no. 9 werd de helft van no. 7 overgegoten waardoor de keuken er bedrijvig uitzag als een militaire kokerij: vier dampende pannetjes op kachel en stellen. Mietje goot in elk wat water bij, om aanbranding te voorkomen, mevrouw liep van de eene naar de andere, roerend en proevend. 't Was nog làng niet klaar. De korrels bleven hard, de vier inhouden groeiend.

'Wat 'n rare rijst,' zei mevrouw, bedrukt.

'Ja s'is èrreg raar,' meende Mietje: 'sulleke rijst heb 'k nog nooit van me leven gesien.'

'Zeker 'n heel slècht soort,' veronderstelde mevrouw.

Met pan no. 8 l i e p het weer de spuigaten uit.

Die ellendige, sarrende, zwellende, rijzende rijst leek maar niet tot evenwicht te willen komen. Afschuwelijk! Wat wàs dat in 's hemelsnaam voor rijst!

Zenuwachtig, op huilen af, nam zij pan no. 10 uit de kast, lepelde de helft van no. 8 over en zoo moest zij het nog twéemaal doen - tot er zeven pannetjes te koken stonden. Eerst toèn was het e v e n w i c h t bereikt, liep geen der pannen meer over.

Het lijden was evenwel nòg niet voorbij. Pan no. 6 begon het eerst verdacht te ruiken, of liever no. 6, no. 7, no. 8 deden het t e g e l i j k .

'O! o!', huilde mevrouw: 'wat heb je je toch voor 'n rare rijst in je handen laten stoppen! Kijk nou toch is aan!'....

Wanhopig overkeek zij haar batterij.

Pan no. 6 Dik-aangebrand.

Pan no. 7 Licht-aangebrand.

Pan no. 8 Zwaar-aangebrand.

Pan no. 9 Klonters in water.

Pan no. 10 Dunne pap.

Pan no. 11 Stijf als een uitgewrongen prop.

Pan no. 12 Bruin sop.

Bij de keukentafel snikte mevrouw het uit over zóóveel ellende.

* * *

Jaren geleden hebben we ook zoo getobd. Daarom verheugde het mij toen ik het bovenstaande hoorde vertellen. Andermans smarten verzachten de onze. 'Mijnheer,' zeide mij de bewuste jonge vrouw, met wie ik drie maanden nà deze gebeurtenis kennis maakte: 'mijnheer, ik zal niets ten nadeele van de T o o n e e l s c h o o l zeggen. Ik heb er uitstekend voordracht en spel geleerd, grimeeren en hoogere mimiek, techniek van het Drama en Aesthetica, maar k o k e n leeren ze niet. Zou de Commissie van toezicht daarvoor niet kunnen zorgen? 't Is zoo'n gemak!'

‘De honderdste’.

Lieve vriendin. Bij tijden in avondstille - ge weet bij klokgetik, theegesuis, poesgespin, en wat er verder behoort bij tam-kleffe beschrijving van burgerlijke knus-knussigheid, - als ik inderdaad luierde of wijsgeerde - ei, 'k doe aan àlles - leken de vele boeken der netjes rijende planken droogweg te mummlen, opspringend met bête schokjes - héél mal. Dan hield 'k wel tot mij zelf deze bespiegeling: 'Mijn vriend, welke schoone toekomst, welk uitermate schoon levensdoel wierd u gegeven. Zoo gij het zeér ver brengt, vèrder dan genoeglijk verteller voor héél-goeie-menschen, zullen er boekskens mèt uw naam bij dergelijk avondlicht op boekenplanken schemeren. Ge zult lummelen in combinatie met Vondel - die zoo wat iedereen heeft, kniezen naast *Majesteit* van Couperus die ook zoo wat iedereen heeft en allicht leunt ge aan tegen Multatuli, die ook zoo wat óveral verzeild is geraakt. Mogelijk wordt ge opgenomen in de een of andere "Keur" van proza of versjes. Dat is waarlijk streelend en schoon, mijn vriend. Andere lieden sterven en mògelijk blijft gij leven nog een páár jaar na uw dood. Voorzeker, een auteur, al is hij nog zoo'n piepertje, kan bij dergelijke bedenkingen weldadig-

aangedaan in zijn armstoel terug-leunen. Zoals gezegd, mijn vriend, anderen sterven en zijn onherroepelijk dóód. Maar gij... Hebt gij wel eens in details overdacht, dat ge kwart-wege beroemd zijt, dat als de ándere drie kwart bleiven te komen, gij aan die gindsche overzij.... Vondel.... Couperus.... Multatuli...!

Lieve vriendin, als het mij veroorloofd werd het program op te stellen der eerbewijzingen in zake mijne litteraire nalatenschap, ik zou in de eerste plaats aan de meest-bedroefde mijner vrienden de zorgvuldige vernietiging opdragen der vele lieve dingen, die mij met zware inspiratie uit de pen 'vloeiden' - reken eens aan, lieve vriendin, vandaag heb ik een *C* boven dit schetsboek gezet, vandaag ben ik honderdschetsig: o, het zweet breekt mij uit! - evenmin zou mijn eergevoel gekwetst zijn, zoo zèlfs het *Nieuws* het berichtje mijns lichamelijken doods als onbelangrijk àfwees. Want, lieve vriendin, mij gewerd dezer dagen de wetenschap dat het tegenwoordig allicht minder compromitant is als bot-boer of worstfabrikant-in-leven uit te stappen, dan als auteur, onverschillig klein, middelmoet of gróót.

Lieve vriendin, ik zeide u al van het gegaap mijner vele boeken, als 'k luierend of wijsgeerig notitie van hun knusse regelmaat nam. Mij drukte het gevoel dat een wijs wetgever eerder het schrijven van een boek dan het begaan van moordjes moest strafbaar stellen. Vermoorde menschen komen niet terug, althans, en zulks kan met wiskunstige zekerheid worden beweerd, niet in denzelfden vorm waarin zij eenmaal deurwaarder, procureur, kapper waren. Boeken daarentegen blijven voorloopig. Hun 'normale' leeftijd is van eeuwen. Zelfs als zij niet gelezen worden.

Laatst wandelde, flaneerde 'k in de Kalverstraat, keek naar de boekuitstallingen van Sulpke, Höveker, Abrahamson. Het was tegen Sinterklaas. Ik begreep dien productie-waanzin niet, dat eeuwig beweeg van boeken, boeken als een zee, tøkens opnieuw, nooit ongeduldig aansmijgend op 't strand, eene golf na de ander, vermoeiend-onvermoeid. Ik slenterde op. Vaag hoopte ik noòit meer een boek te schrijven, zoo'n boek in 'n net bandje, zoo'n boek dat beprezen, bekreten wordt, zoo'n boek dat je in alle winkelkasten ziet, zoo'n boek gebonden à zooveel en ingenaaid à zooveel.

Maar, lieve vriendin, vandaag ben ik gehéél geslagen, gewoon òp, geschikt om kaantjes van te braden, bereid om àlles te ondergaan.

Ik ben bij Cohen geweest, bij Gebroeders Cohen in Arnhem. Ge kent ze niet waar? Elkeen kent ze. Cohen is Cohen. Er is maar één Cohen in Holland. O, en nu ben 'k beduusd, vleugellam geschoten. De eeuwen hebben tot mij gesproken, hebben gebazuind in mijn ooren, dat het gonst en nadreunt. Ik heb *Bücherschmerz*, boekenangst, zooals ik eens pleinvrees kende. En nu ge mij vraagt of ge a a n l e g hebt tot schrijven, weet ik niet beter dan uw schriften òngelezen terug te zenden. Vraagt aan ieder behalve aan mij. Vraagt uw melkboer, uw naaister, uw huisdokter. Ik ben boeken-ziek. Ik onderga de hevigste aller manieën. Ik heb vergiftigingsverschijnselen. Ik moet lucht hebben. Ik reageer als overgekristaliseerd vocht. Ik ben kapot van dat groote kerkhof, grooter dan Père la Chaise. Vraagt ièder ander dan mij. Bèter nog, gaat naar Cohen, sméékt hem de zolders te zien, de groote lugubere zolders, waar de dooden liggen. Ge zult er 'n eer in stellen uw eigen brood te bakken en haringen in te leggen.

Lieve vriendin, het is angstwekkend als levende te dwalen, alléén, rondom de zerken van vijf-en-twintig-honderd wijze, geleerde, wetende, ijverzuchtige menschen wier namen ge méér gehoord hebt, wier leven u dikwerf bekend was. Indien mij gevraagd werd de plaats, de éénig-geschikte plaats, om het zoodje letterkundige congressisten dat om de twee jaar in afdeelingen en secties over taal en kunst sabbelt tot angstig zwijgen te slaan, 'k zou zelfs niet áárzlen de ruime zolders van Gebr. Cohen aan te wijzen. Dàar zou de rust der boeken hun kwakende monden in bescheidenheid doen lallen, dáár zou de rechtvaardige Dood den presidentshamer trommelen op leege pakkisten en een schorren lach uitraspen in aangezichten zooveler niais en kwijnende poëeten. Gij weet het zoo niet, lieve vriendin, welnu geloof mijn verzekering: Gebroeders Cohen zijn de kalmste, krachtigste critici dezer weidelanden. Boven hun in ijver gebogen hoofden, geeuwen de wijsche ruimten, waar duizenden ambities genummerd, in evengroote vakken, liggen. 'k Zag er de gezamenlijke werken van een poëet wiens naam ik niet noem, poëet die de eerwaardige apothekerszaak zijns vaders verwaarloosde, gedreven door valschelijken ingeving tot poëterij. En dichtbij, dik in stof, hoog in stapel, gaapte de nalatenschap eens mij bekenden grijsaards, die zeven treurspelen, twaalf romans schreef, toen in zinnwoede èn drank goede berusting vond van artist-die-wat-doen-mag. Dit zijn schriele monsters uit de geweldige partij. Niet één man in Holland, niet een éneke, die schrijft of geschreven heeft of bezig is aan tragedie - roman - novelle - schets - 'k verzeker u dat zij tezaam een regiment op oorlogsterkte vormen - zal lachend, òf opgewekt, òf met eenig idee tot arbeid, laat staan inspiratie deze boekenzolders verlaten.

Voor menschen die ráád vragen, menschen die als Werthertjes rondloopen, zinnend op eeuwiger leven dan hunlieden gegeven werd, is slechts één antwoord: **G e b r o e d e r s C o h e n**. Het is denkbaar dat een museum, zèlfs wanneer het zooals gewoonlijk een overzicht van wansmaak en machtloosheid geeft, een jong schilder tot apéritif, tot voor-arbeids-bittertje strekt, maar Gebroeders Cohen zijn, zullen stérker worden. Dood van, voor elke ambitie, die geen béter ondergrond heeft dan 't kermachtig verlangen der velen die goede kantoorklerken kosten zijn, voortreflijkste zoons uit voortreflijke burgerfamilies - nu het leven hunner huisgenooten en dat van henzelven verkankeren, verkniezen door 'aspiraties', geknoei in tijdschriften, lieve versjes - half Da Costa - half braven Kloos. Dit zijn wijze woorden, vriendin. Ik gevoel mij vandaag als een man met zilveren haren - deze honderdste wéégt mij, geeft mij vaderlijks. Falkland krijgt even goed, even zeker zijn nummer, zijn vâk bij Gebroeders Cohen. Wie is er niet, àl niet? Wee mij, wee ons àllen, vloek over dit schunnig ras: vijf en twintig honderd schrijvers, dichters, wijsgeeren, geleerden, componisten onder één dak, het steenen dak van Gebroeders Cohen, over *Hôtel du Soleil!* - Reutel de namen, poespas dooreen *De Negerhut*, *De familie Muller Belmonte*, *Blanke Slavinnen*, *Het huis Lauernesse*, *De kleine lord*, *De Leeuw van Vlaanderen*, de *Betuwsche novellen*, *Een strijd om Rome*, *David Copperfield*, *Dombey en Zoon*, smijt er bij de *Duizend en een nacht*, *Oranje en Nederland*, leven en daden van vorstin en volk, door J. Huf van Buren beschreven over meer dan drie eeuwen, tot en met de troonsbestijging van 'onze geliefde Oranjetelg' in 30 afleveringen à 25 cent, rukt uit de hokken: Gouverneur, Hamerling, Victor Hugo 'met beoordeelingen van Taco de Beer', Gerard Kellers werken

in 5 zéér, zeer fraaie prachtbanden, vroeger f 15, thans koopje f 6.90 èn dr. Laurillard, Van Lennep, Marlitt, Multatuli, Oude heer Smits, Oltmans, Ponson du Terrail, Catharina van Rees, Rinaldo Rinaldini overste der roovers, Frits Reuter, Schimmel, Walter Scott, Julius Stinde, den *Wandelende Jood* van Sue, *Droomen en Werkelijkheid* van Louise Stratenus (alsof die ooit dróómde), *De kermis der ijdelheid* van Thackeray, Van Vloten, Vosmaer, *Lucie of het goede en het kwade voorbeeld*, een boek voor meisjes die in haar opvoeding belang stellen, Johannes de Liefde (boekjes voor de jeugd), Münchhausen, Robinson Crusoë, Bilderdijk, Jan van Beers, Cats, Hofdijk, Ten Kate, Schaepman, Richard Hol, Caféchantant-album (Rietsjie, Poetsjie, Tietsjie, Tatsjie, Rom, Bom, Bom, - ik heb den aap in de kous. - O, gij Rhinoceros. - De flesch. - De brandweer van Weesperdam. - O, gij, Veronika. - Jan Sul van Lindelaakt. *Comische scène*. - Hendrik, hoe gruwet gij mij! - De echo. - Verdreven van huis. - Reislied. - Drinklied. - Mijne zus Prudence. - Liberté Libertas! *Comische scène*. - Ik houd dol veel van vrouwen. - De schildwacht. - Het kriebelt, het krabbelt. - Ik ben de eenige zoon. - Bierlied. - Kleermakersrevolutie, enz., enz.) -, Carlyle, Stanley en Emin Pacha, Jhr. De Stuers en Prof. Veth, Darwin.... neemt dàn nog den Bijbel, den Statenbijbel, gebonden in lederen band met rugtitel, voorzien van koperen hoeken en krammen (slechts f 18) - en als ge dàn, lieve vriendin, buiten komt, bidt dan dat gij, evenmin als uw onderdanige dienaar groeien zult tot het vijf-en-twintig honderd en zóóveelst nummer van den harden onverbidlijken catalogus dezer nijvere kooplieden-in-lite-litera-literatuur.

Verlaten vrouw.

De heele gang besprak het geval.

De een zei dit. De ander dat.

Men was het er over eens dat het maanden gespannen had.

Met den winterdag 'n teringachtigen man thuis te krijgen, die z'n werk door z'n eigen fratsen is kwijtgeraakt - wat had-ie mee te doen an de lamme staking! - is me lang niet plezierig.

De kerel had an z'n vrouw en z'n zès kinderen te denken. Reken is an! - Nou en dat zoo'n vrouw op d'r poot speelt en herrie schopt is zoo klaar as de dag. Je kinderen motten vreten. Denken de kerels ooit an d'r vrouwen?

Ja, 't was 'n geweldige consternatie.

Herrie was iets van elken dag.

Maar 'n kerel die 'r van door ging!

Misschien had-ie zich wel verzopen. Zij had 'm 't leven zúúr genoeg gemaakt. 't Was 'n doerak!

Terwijl aldus èn ongeveer - je zou over zulk gebabbel wát een aardige lijn kunnen trekken, lijn evenwel ongeschikt voor de huiskamer die in dezen snooden tijd zeer zeker hare eischen moet stellen -, terwijl aldus de gang de wanhoopsdaad van Bram

besprak, had Griet met grooten practischen zin aan de werkelijkheid gedacht.

Hevig geschokt was ze niet, zelfs niet den eersten nacht, toen ze met haar twee jongste kinderen alléén in de bedstee lei.

't Gaf wat méér ruimte en een opvreter minder.

Drie maanden lang 'n kerel in je huis, die met z'n handen in z'n zakken rondloopt, z'n tijd verbeuzelt met vergaderingen waar die niet thuis hoort, waar nièmand 'm helpen zal, daar verkreng je jezelf bij. Ze had haar vaste werkhuisen van heele en halve dagen. Op zóó'n manier kon ze 'm missen as kiespijn. En dat klagen over z'n borst was maar larie. Je zag àndere mannen die 'r beroerder an toe waren tòch werken en às je dan 'n zwakke borst had was 't reden te meer om niet te gaan stake.... Stáke!.. Da's goed voor vrijgezelle... die wage niks... die kenne 'n potje breke...

De derden dag na Bram's vertrek kwam er bezoek van de h e e r e n der commissie.

Griet, wijs, vrouw van overleg, had als v e r l a t e n v r o u w met zes bloeden de hulp ingeroepen van haar wijk.

De h e e r e n ondervroegen, noteerden, keken rond, met het allergunstigst resultaat dat Griet elke week een daalder en vijf roggebrooden mocht komen halen. Dat wil zeggen: z o o l a n g ze verlaten vrouw was.

'Wat 'n uitkomst,' zei ze Zaterdagavond tot haar moeder, die op beklag en koffievizite was: 'zoo goed heb 'k 't in de laatste maanden nog niet gehad. Zoo'n lamme kerel die dag an dag lanterfant! Nog geen week is-die de deur uit of 'k heb onderstand. Me huur is gòed en zóóveel roggebrood dat 'k òverhou. Dat van eergisteren heb 'k an de buurvrouw van benejen verkocht. Voor mijn part komt-ie nòoit terug.'

'Ja-ja,' zei moeder: 'dat 's 'n hééle steun. 'k Wou

dat ik zoo'n fortuintje had. Maar voor hoelang hóú je 't?'

'Hoelang? Hoelang?' -, zei Griet snibbig: 'wiè wou dat weten? Zoolang-die wegblijft mag 'k terugkomen. 't Is 'n uitkomst! Een daalder en vijf-roggebrooien en as God wil 'n volgend seizoen wat turf en wat erwten.'

'As 'm maar niks overkomen is,' zei hoofdschuddend de moeder: "'t Is de man van je kinderen, watte?'

'Voor mijn part....' flapte Griet er haatdragend uit.

Maar moeder sussend viel haar in de rede:

'Nou! Nou! Bezondig je niet! God weet of z'm niet òpgehaald hebbe'...

'Kan je begrippe!', smaalde Griet: 'of 'k 'm niet beter ken. Daar het-ie geen lef voor! Most zoo'n kerel stake? Wat had-ie te stake? Mot je zeven gulden in de week wegsmitte omdat 'n kameraad van de winkel gestuurd wordt?'

'Je mot alles zoo làng niet onthoue,' suste moeder, opstaand, den doek omknoopend.

'Nou en 'k hoop 'm nòoit weer te zien,' antwoordde Griet gezellig.

Het liep niet mee. Toen ze een uur later thuis kwam met een half pond kopvleesch in de boodschappenmand - voor Zondag - zat Bram bleek, met ouwe zorgtrekken bij de tafel te slapen.

'Wel allemachtig!' - zei ze woest.

Bram werd niet wakker. De groote mond gaapte een vierkant gat in het geel gelaat.

Ruw stiet ze hem aan.

'Hè!', schrikte hij, suf opkijkend. Het wit van zijn oogen was rood.

'As je maar weer dàdelijk verkast!' snauwde ze: "'t Is hier geen zoete inval, kerel! Ben jij van god-

verlaten! 'n Week wegloopen en weer terugkommen! Wat doe ik met jou! Wat doe ik met jou-ou! Wat doe ik met jou-ou!

Dat herhaalde ze drensend, kwaadaardig tot ze met een smak de boodschappen op tafel smeed dat het roode kopvleesch bloederig uit het doorweekt papier sprong.

'Late we 't maar weer bijlegge,' zei hij dof; 'heb jij 'r dan lol in om altijd mot te hebbe?'

'Wel allemachtig!' raasde zij: 'daar zit ik weer met 'm opgescheept en dat mot 'k maar goed vinde, maar goedvinde! Mot jij je vrouw en je kinderen in de steek late dat de heele buurt me nawijst!.... En nou maar weer binnenvalle! Waar heb je gezete? Waar ben jij geweest? 'n Getrouwde kerel die 'n week onder water blijft! D'r uit hoor! D'r uit! 'k Heb 't 'n week zònder je gedaan en nou dank ik jou, hoor!'

Haar stem schreeuwde door de kamer. Op de trap klonk gekraak van aansluitende bureu.

'Schreeuw niet zoo,' zei hij vloekend: 'wat motte de bureu 'r mee?.... Hou je slabek dicht!... As j't wète wil: 'k heb bloed gespogen... 'k Heb 'n week in 't gasthuis gelege'...

'Jij ken wel bewere, wel bewère,' overschreeuwde zij: 'ik heb me getuige!... ik heb me getuige van kwaadwillige verlating.... 't Is angegeve, hoor!'

'Of je nou schreeuwt,' herhaalde hij dof: 'k hèn bloed gespogen en nou mot 'k me maar kalm houze zeit de dokter... En - en - nou ben 'k 'r weer en nou blijf 'k!'

Er kwam een stilte in de kamer. Want onder het licht van de lamp als eenvoudig overtuigingsstuk, had hij naast de boodschappenmand een zakdoek neergesmeten die gruwlijk van bloedkwakken was.

'Zoo,' zei ze stug.

En zonder meerder gepraat begon ze zich uit te

kleeden, den doek losspeldend, den hoed ontstrikkend.

Op de trap, in de gang, gingen de deuren weer toe.

In de bedstee was 'n kind wakker geworden.

'Noù! Ga slapen!' snauwde Griet en bij de tafel, de armen kruisend over de borsten, begon ze opnieuw vinnig te ondervragen:

'... Zoo... Zoo... En wist jij niet waar 'k woonde?'...

'Ik was te beroerd... En dan zouden ze 'n boodschap zenden'...

'Nou maar, d'r is geen boodschap geweest!'

'Kan ik dat helpe?... Ik kreeg 't in de Hoogstraat - net zoo as voor 'n jaar of drie...

En toen hebben ze me opgenomen... Daar kan je navraag na doen'...

Norsch stond ze op, nam het nog schreeuwend kind uit de bedstee, liep er mee heen en weer.

Terwijl gromde ze voort...

't Is me wat móois... 'n schandaal voor de heele buurt... Nou maar òf 'k zal informeere... òf 'k... 't Lijkt hier wel 'n herreberg! Vier maande zonder werk en maar wegblijve.... maar wegblijve!'...

'Begin je nou wèer over 't werk,' zei hij driftig met een vloek: 'is 'r dan werk?'

'Had nièt gestaakt!', verweet ze, snauwend.

'Haal jij maar ouwe koeien uit de sloot,' zei hij heesch: 'of je dat èlken dag verwijt omdat jij niks van de beweging begrijpt - daar schieten we niks mee op. Gedaan is gedaan'...

Het radde praten deed hem weer hoesten.

Dof stond hij op, dronk water bij de leiding, trapte z'n vuile schoenen uit.

Zij lei het kind in de bedstee, ging bij de tafel zitten, keek stug naar zijn doen.

Z'n goed, z'n buis, z'n broek smeeet-ie op 'n stoel, stapte over de kinderen heen in bed - in het grauwe donker der bedstede.

Dan begon zij te ruimen, den zakdoek van de tafel, het kopvleesch in de kast, waar nog een héél roggebrood lei.

Nou, nou dat wàs me 'n tegenvaller... De een die kwam met kousen en schoenen an de hemel in... 'n ander kon zich doodwerke voor niks... voor 'n kerel die bloed spoog, niks uitvoerde - èn voor zes kindere... En dat 'n kerel die zeven gulden moedwillig had weggesmeten... Nou làg je onderstand ook... Je daalder in de week en je vijf roggebrooijen... En zoo midden in de winter...

Bij het lamplicht zat ze daarover te mokken.

Barbiersleven.

De deur naar de huiskamer stond open. Moeder bemoeide zich nu oòk met het geval.

‘Nou, nou, Piet! As die nou toch z'n best doet!’

‘Hij verdraait 't, de snotneus! 'k Doe 't 'm al zes keer voor! Hij het toch oogen in z'n kop!’

‘Kan ik 't dan hèlepe,’ huilde Jan: ‘is me dat ook 'n háár, 'n háár!....’

‘Kan je de kam niet zóó houe, néé stommeling: zóó!.... Je heb geen breekijzer in je poot!.... Hou 'm lager en meer tegen 't hoofd an.... Zie je dan niet dat je anders geen háár pakt!.... Jij knipt in de lucht - in de lucht!.... Wel allemachtig hou dàar nou je geduld bij!’....

‘Nou,’ suste moeder weer, met Mietje op den arm in de deur: ‘hij zàl 't wel lééren. 't Is ommers geen heksenwerk’....

‘Kijk nou is,’ wees vader: ‘kijk me zoo'n vlegel! Pas op, want je krijgt 'r weer een! Willem ziet 'r uit of-ie 'n haarziekte het... Niet zoo wringen met je schaar!... Je hoeft 't 'r niet uit te trèkken!...’

‘Au! Au! Au!’, schreeuwde Willem, die geknipt werd: ‘vader hij trekt 't 'r heelemaal uit.’

Woedend scheurde de barbier kam en schaar uit

de handen van Jan, argumenteerend, nu slaan voor de zóóveelste maal niet geholpen had: 'Stommerik!... Schaapskop!... Kalfskop!... Toen ik zoo oud was as jij knipte 'k al heèren!... Jij groeit op voor de galg!... Knikkeren, schooieren, straatslijpen, dat ken je, hè?... Trek geen gezichten of 'k sla op je bakkes! Aap! Kwajongen!... Kom 'r bijstaan!... Nou!... Hoe hou *ik* de kam? Schúín naar benejen en niet asof 'k de punten in Willem z'n hoofd wil steken. Zoo. En nou breeje slagen met de schaar. Je knipt geen zink, maar háár, háár, versta-je?... Nou jij weer! En pas op as je wéer ribbetjes knipt!'

'Nou, 'k heb zoo'n kramp in me vingers van de lamme schaar!'... protesteerde Jan.

'Lamme schaar!... Lamme schaar!' herhaalde vader met een verwoede verwondring: 'je heb 'r je leven lang van gevreten en je zelt 'r nog lãnger van vreten! Allo, vooruit! An de moeheid mot je wennen! As je van 's morges tot 's avonds knipt mag je nõg niet moe worden. Wor moe as je rënteniert! Vooruit! Zit stil, Willem! Mot jij ook 'n draai om je ooren hebben?'

Willem schrikte, nam weer zijn p a s s i e v e houding aan - Jan, met behulde oogen, onderlip nog trekkend van levenssmart, begon opnieuw het gemartel van Willem's hoofd, dat al een ruim kwartier duurde. Grommerig keek vader toe, tot in het diepst zijner ziele verbolgen. Willem's hoofdje zag er ook eenigszins uit als 't lijf eener gedeeltelijk geplukte kip, overal schemeringen van wit vleesch en dan weer haar-hobbeltjes en ganschelijk bruine pluimen.

De schaar klakte open en toe in de stilte. Jetje speelde op den grond met den hond, dien zij aan een wit veterband hield. Moeder, het jongste kind op den arm wieglend, glimlachte naar lachenden

Willem in den spiegel. De bruine haartjes donsden neer op den witten doek, soms met verklitte propjes, soms als zuinig gestrooid kaneel op waterige rijstebrij.

'Nou, bij z'n oor,' kommandeerde vader, die geduldig toezicht hield en weer aandachtig werd.

De schaar gaapte ijzingwekkend bij Willem's oor... 'Kijk uit!... Neem z'n oor niet mee!... Hooger je schaar!.... Allemachtig jongen, 'k vreet mezelf op.... Je zaàgt.... Je zaàgt! Je mot timmerman worden.... Op. neer. Op. Neer. Op. Néér. Net of je roeit. Nou met de punten òm 't oor. Voorzichtig. Langzaam. Làng-zaàm. Laat niet de helft zitten! Hièr nog is over doen!'

'Au!', schreeuwde Willem weer, den doek halfwege weg-slaand en de hand naar het oor brengend: 'Au! hij prikt me! Die pestkop!'

'Neèr met je hand!' gebod vader.

'Noù as die prikt?'

'Neèr met je hand!', herhaalde vader: 'je eet 'r van mee. Da's gezond voor je 'n prikkie. Daar ga je niet dood van'....

Huilerig gehoorzaamde Willem. De schaar klikte en het was stil.

Pieng pieng.

Het schelletje ging over. Een klant.

'Morge,' zei de barbier.

'Mòrge,' zei de klant.

Het was er een die zeker in de buurt verdwaald was, een zeeman met een frisch-bruin gezicht, nieuwe kleeren, krakende laarzen.

'Goed zoo - 'n kaptein,' - d a c h t de barbier: 'eindelijk weer 'n dubbeltjesklant,' en hardop zei hij tot Jan: 'Zeep meneer in. Maar vlùg!'

De kapitein zat bij het raam. Jan, de handen vegend an z'n broek, knoopte netjes den handdoek om den rooden nek van den zeeman. Moeder riep Jetje

met den hond binnen, sloot de huiskamerdeur. De barbier, rustig, keek toe bij het inzeepen van Jan, die dät vrij aardig geleerd had, maar dikwijls nog morste als hij aan de bovenlip toe was. Meest zeepte hij mannen-met-snorren.

‘Mooi weer,’ begon de barbier.

‘Mooi weer,’ zei de zeeman.

‘Wat zeep je nou lám in,’ mopperde de barbier, ‘méér inwrijven.’

‘k Heb zoo'n kramp in me vingers,’ zei Jan, huilerig. De barbier keek als een leeuw, mèt - 't klinkt eenigszins als pleonasme - met vlammende oogen.

Zwijgend nam hij den scheerbak uit de handen van Jan, begon zélf te zeepen. Een dubbeltjes klant, die mogelijk ook geknipt moest worden.

Het was een ouderwetsch zaakje. Van vader op zoon werd met de hand ingewreven. Ook Piet hield zich daaraan, had heftige principes tegen de kwast. De klant hield gewoonlijk den scheerbak vast. Wat handiger was en gemakkelijker. Alleen voor deftiger klanten maakte Piet uitzondering. In zulk een geval nam hij den scheerbak in de linkerhand, zeepte in met de rechter. Zoo ook vandaag. Wijs saptten zijn vingers over de bruine wangen van den zeeman, wrijvend met bewustheid, ondervinding van dikke dertig jaren.

‘Zoo'n lãst met die jongens,’ lei hij terwijl uit: ‘ze leeren niks. Dat zal an boord ook wel zoo zijn, kaptein’...

‘Ja - ja,’ knikte de zeeman.

Een lichte stilte. Maar Piet was hoffelijk gastheer.

‘Zeker pàs binnen kommen vallen, kaptein?’

‘Nee - 'k Leg hier al 'n week.... Je hoeft anders tegen mij geen kaptein te zeggen, hoor!... 'k ben geen kaptein’...

'Zoo,' praatte Piet, verder inzeepend - malsche zeepkwakken wreef hij in den ruigen hals onder de kin -: 'zoo-zoo. Al 'n héele week hier. Goeie reis gehad?'

'Ja,' bromde de zeeman door zijn neus.

'... Dan heb u vóór veertien dagen zeker storm op zee gehad, stuurman?'

'O ja - 'n kleine storm.'....

't Heeft me hier àardig gestormd... De menschen hadden moeite d'r parapluie op te houen... D'r liep 'n juffrouw hier om 't hoekie en die ging haast tegen de grond.... Ja, d'r kan me 'n wind staan, stuurman'....

'Ach wat! 't Zou wat! Jullie weet niet wat wind is,' zei de zeeman, voorzichtig zijn lippen bewegend dat een zwarte mondsnee in de scheepschuiming spleet alsof 'r 'n moddergeultje lekte.

'Nou wèten, wèten,' repliceerde Piet, vleiend de zeepvingers bewegend over de kin: '... as 't hier stormt, stuurman, dan kraakt 't heele huis, denk je zoò dat de boel in mekaar gaat... Heb u hier 'n lidteeken, stuurman?'

'... Wat leuter je toch van stuurman, stuurman!', bromde de zeeman: "k ben net zoo min stuurman as jij'...

'Zoo,' - zei Piet strakker wordend: 'ben u geen stuurman? En wat is u dàn as 'k vragen mag?'

'Máát,' zei de zeeman en weér werd het moddergeultje zichtbaar.

'Maat... Maat,'... herhaalde Piet: 'wil u de bak effen vasthouen, asjeblijf?'

De zeeman stak zijn vingers op en de scheerbak kwam tegen zijn borst te rusten. Zwijgend ging Piet voort met inzeepen, wrijvend over de bovenlip, over de wangen en dan vlug, schoor hij zijn klant, lange halen, van dikke dertig jaar arbeid. Toen 't

klaar was droogde de zeeman zijn gezicht aan den handdoek, lei vijf centen neer, wenschte goeien morgen. Uit zijn humeur keek Piet hem na in de straat, sloot de deur, snauwde Jan toe.

‘... Kom vooruit!... Knip Willem af!... Wat sta je nou, schaapskop!’

Suf nam de jongen kam en schaar op, begon weer te beknippen het ongelukkig hoofd van p a s s i e v e n Willem.

‘En wat heb-ie nou van daarnet begrepen?’ zei vader snauwend.

‘Van daarnet?’ vroeg Jan, de oogen raar verdraaid.

‘Ja van daarnet! Heb-ie niks opgelet?’

‘Nee,’ zei Jan.

‘Wat heb 'k je geleerd van de scheerbak,’ sprak Piet langzaam, drukkend op élke lettergreep, als een professor die examineert: ‘Nou?’

‘Da-weet 'k niet,’ sufte Jan.

‘O! O! O!’ klaagde de vader: ‘zoo'n hersenlooze kop! Zoo'n verregaande stommerik!’ - en ernstig, gewichtig uitleggend: ‘Voor 'n héer hou je de bak zèlf vast. Verstaan? Voor 'n kaptein hou je 'm vast, voor 'n stuurman hou je 'm vast, maar voor 'n maat *niet!* Verstaan? Verstaan?’

‘Ja,’ knikte Jan en weder hapte de schaar in Willem's hoofdje dat meerdere leege plekken leek te krijgen. Het begon er uit te zien als een zonderling bolletje van huidwit en haarpleksels.

‘Kam lager,’ kommandeerde vader nog eens: ‘onhandige vlegel!.... Je ben nog niet van me af, hoor!.... As Koos en Dirk en Anna strakkies uit school kommen kan je nòg beginnen! Net zoo lang tot je 't weet!’

‘Nou,’ zei moeder, die de deur weer geopend had: ‘k zou 'm Dirk nou maar nièt laten knippen. Die het-ie-pas de vorige week geknipt.....’

‘En dan zal die 'm nòg is knippen!’

‘Laat-ie dan nog 'n weekie wachten.....’

‘Nee, niks geen wachten! Dan mot-ie maar leeren! Kijk me nou is an! Snap j't dan nòit rakker! Verdraai je 't dan!’

En terwijl hij de schaar rukte uit de hand van den jongen, gaf hij hem wèer 'n mep om de ooren.

Analyse van een gemoedstoestand in verband met nieuwe schoenen.

Er is nu al zooveel geanalyseerd, zoo oneindig veel geschreven over gemoedstoestanden, liefde, haat, passiën, enz., dat nieuwe schoenen er nog wel bij kunnen.

Hij - een kennis of liever géén kennis van me - had maanden èn maanden, het is niet te zeggen hoe lang, geloopt met schoenen zònder zolen, bijna zonder hakken, en hieraan had hij zich zóó gewend, dat het hem een bijzondere vreemdheid was, toen hij op een dag door een speling van het noodlot in het bezit kwam van een paar nieuwe schoenen op c r e d i e t .

Ik, die mijn kennis ten zeerste ken, verwonder mij nù nog over de kortzichtigheid van den winkelier, die aan zulk een wanbetalend jongmensch 'n paar nette heerenbottines toevertrouwde. Maar dit daargelaten.

Toen hij 's morgens ontbeten had, trok hij de bottines aan, wandelde de kamer op en neer, en van uit de voetzolen doorstroomde hem een frischheid van leven als in geen tijden gekend.

De nette, goedsluitende bottines verjeugdigen zijn voeten, omsloten aangenaam de enkels, kraakten

op de gezellige wijze, waarover Mantegazza het reeds zoo uitvoerig gehad heeft in verband met het zieleleven van 'n mensch.

Kort bleef hij thuis. Het was een droge dag. Het zonnetje scheen vroolijk.

Voor de winkelkasten verdrongen zich de voorbijgangers en voor 't eerst van zijn later leven keek hij mede naar de uitstallingen der koopwaren.

Dan flaneerde hij verder, van winkelruit naar winkelruit en voortdurend steeg zijn gevoel van frischheid, verjonging, nieuwboren leven.

Dat d e d e n de schoenen.

Hij gevoelde zich als een goedgekleed, welbehagelijk individu.

Het was altijd zijne illusie geweest krakende laarzen te bezitten.

Het gekraak maakte hem deftig, zelfbewust, zeker, lenig. Met nog geen gulden in zijn beurs voelde hij zich aristocraat, kooplustig, en nadat hij zich had laten scheren, was hij van zùlk eene weelderigheid geworden, alsof hij fortuinen te verteren had.

Zijn laarzen kraakten over het asphalt, kraakten in den barbierswinkel, kraakten op de stoepen, kraakten in den sigarenwinkel waar hij er vijf voor een dubbeltje kocht, kraakten in de tijdingzaal van *De Telegraaf*, waar hij de prenten bekeek, kraakten weer op het asphalt, kraakten in de slijterij waar hij zijn dagelijksch borreltje pakte. Want dit heb ik bij al het voorgaande, bij het alleen denken aan de krakende bottines, vergeten te verhalen, dat mijn kennis, door de vele tegenspoeden, door het zuur gewurm om te blijven bestaan, aan een borrel gewend was geraakt. Die borrel gaf hem veerkracht als zijn veerkracht gebroken was, die borrel was hem een troost, een illusie-verwekker, een hoop op de toekomst.

En zoo langzamerhand zonder aan drank verslaafd

te zijn, was hij gewend aan dat ééne slokje van vijf cent, voelde hij zich ongelukkig als hij het een dag er zonder moest stellen.

Toen mijn vriend uit de slijterij kwam, nu in driedubbele aandoening van krakende laarzen, geschoren gelaat en oranjeborrel, groeide er in zijne sentimenten een climax van eigenwaarde.

De Kalverstraat was van hem, de winkels waren vóór hem, de vrouwen keken naar hem.

Er ging een kennis van allen dag voorbij, dien groette hij niet.

Er passeerde een andre kennis; dien groette hij hooghartig, zéér uit de verte - bonjour, bonjour.

De krakende bottines, prettig-sluitend, niet knellend, niet betaald, dreven hem op tot eerst stadium van groothedswaanzin.

Dat steeg van uur tot uur. Hij kocht vijf cigarettten van een cent, bleef flaneeren, rooken, geurmaken, plannen maken.

De toekomst leek hem, zooals poëten plegen te zeggen: rooskleurig - en met zekeren tegenzin kraakte hij om vijf uur naar zijn hospita, waar hij de opgewarmde kliekjes van den vorigen dag, met als gewoonlijk eenig hospitaasche haren er in, smakelijk orberde.

Toen deed hij een tukje, met de bottines aan zijn voeten en zelfs zijn droomen waren van bewuster gehalte.

Om zeven uur ging hij opnieuw de stad in. Met zeventig cent.

En de sensatie van dien morgen, van dien heelen middag, kwam sterker tot hem.

Hij had behoefte aan een d a d .

De krakende laarzen kraakten zooveel a c t i e f s in hem op, dat hij moeite had niet te zingen.

Het was de reactie op een maandenlange voetentragedie, natte voeten, koude voeten, siepende voeten, weeë voeten, voeten met scheefgelopen hakken, voeten die aarzelden zich ergens te vertoonen, voeten die blij waren dat de broekspijpen zooveel v e r b o r g e n .

Nergens was hij in die dagen binnengekomen of hij had gemeend, dat de menschen naar zijn voeten keken.

En nu zoo ineens de reusachtige verandering: krakende bottines, nette bottines, heeren-bottines, veerkrachtig elastiek, maar vooral dat rijke, aangename, plezierige, gezeten gekraak.

Nù deed je alles om je schoenen te laten h o o r e n , terwijl je vroeger al het mooglijke deed om ze niet te laten z i e n .

Over mijn kennis kwam eene zoete, luchtige weelderigheid, iets van l u x u r e .

Hij had behoefte aan méér borrels, behoefte uit te praten met de vele kennissen, die in het avondkroegje bij een potje bier bleven plakken.

Hij zat aan de stamtafel met het linkerbeen gespreid over een tweeden stoel, de bottine gehéél zichtbaar, de lipjes - nog sierlijk nieuw en geel-zwart - absoluut geëtaleerd.

Dan zeien de kennissen zoo terloops: 'Wat heb jij daar een nette bottine,' praatte hij er vluchtig over heen, ongestoord in zijne beschouwingen over politiek en natuurlijk over kunst.

Met zijn nieuwe krakende laarzen sloeg hij over kunst door met eene zekerheid, die anderen het zwijgen oplegde.

Hij had in geen maanden zoo verstandig, scherp, zakelijk, ad rem geredeneerd. En het wonderlijke was, dat hij tëlkens het gevoel kreeg: er is mij iets aangenaams gebeurd, er is iets gebeurd in mijn leven.

Tegen den laten nacht werd mijn kennis door de politie in een buitenwijk op straat gevonden.

Het had gestortregend.

Hij lag met zijn nette heeren-bottines halfwege in een riool.

De krakende laarzen hadden hem tè weeldrig gemaakt.

Na dien éérsten en éénigen dag, doornat en bemodderd, k r a a k t e n zij niet meer. Vergeten we toch nimmer de aardsche vergankelijkheden....

Elfde kistje.

'Zij is nu dood,' verhaalde mijn vriend - ge moet weten dat ik véél vrienden bezit, die getrouwelijk mèt mij het leven w a a r n e m e n om mij op ongeregelde tijden te verblijden met gegevens welker voortreffelijkheid inspiratie tot Falklandjes is. Zoo blijft mijn voorraad, mijn p r o v i a n d van vriendelijke dingskes bijna onuitputtelijk, waarvoor ik dankbaar ben en waarvoor ik in het komend jaar (bráve, trouwe lezers: we gaan nu saam het v i e r d e van Zaterdagavondvertellingen in) mij aanbevolen houd. Ja, het leven is ráár. As ik dáarover loskom! Maar deze bedenkingen verleiden tot breedspakigheid. Ik plaats dus haastig de sluitingsdwarsstreep - en vervolg met het vervolg van mijn vriend, wat ik ook wel zónder deze interruptie had kunnen doen.

'Zij is nu dóód,' verhaalde mijn vriend: 'Verleden jaar is zij gestorven. Als ik aan dien zonderlingen middag denk, moet ik nòg lachen, lachen zonder reden en wat je erger zult vinden: lachen om 'n zéér ongepast iets. Heb jij óóit gelachen bij het lijk van een pasgeboren kind?'

'Nee,' zei ik: 'dat lijkt ook wel wat onmogelijk, tenzij je zenuwen van streek zijn.'
'Integendeel,' verder-vertelde mijn vriend, zonder

het wijs-voorzichtige van mijn antwoord te snappen: 'integendeel, we waren volkomen kalm. Het geval was zoo. Mijn tante en oom waren achttien jaar getrouwd. Zoo wat elk jaar kregen ze een kind. En ongeveer èlk jaar moest oom, drie vier, vijf dagen na de geboorte aangifte van het overlijden doen. Van de dertien kinderen bleven drie in leven en nòg met kwakkelende gezondheid. De andere, heel-zwakke zevenmaands-kindjes stierven, stierven, stierven. Er was niets aan te doen. En met de jaren werd tante er zwakker en witter op.'

'Zoo,' peinsde ik.

'De drie lèvende,' vervolgde mijn vriend: 'waren de éérstgeboorne, de tien àndere kwamen later. Zoodat het bij oom nòch bij tante ten slotte eenige verwondering gaf als er een dood kindje in huis was. Ik geloof dat ze éérder zouden opgekeken hebben als er een in leven was gebleven. Begrijp je de situatie en kun je je indenken in het geval?'

'Volkomen,' knikte ik.

'Het veertiende kindje was op de komst. De baker werd besteld. Dezelfde luiermand van de tien doode kindjes kwam opnieuw voor den dag, de luurtjes, die vijftien jaar oud waren, de borstrokjes, de hemdjjes, de mutsjes, de nachtponnetjes, het speldenkussen, het spoelkommetje, de poederdoos.... Noem eens op, wàt is er nog meer?'

'k Ben met die dingen slecht op de hoogte,' zeide ik.

'...t Doet er niet toe. Alles werd in de puntjes gereed gezet... Het kind kwam ter wereld, een meisje, zwak, te zwak om gevoed te worden. De baker doopte het Elisabeth. Oom deed aangifte aan den Burgerlijken Stand. Nicht Elisabeth leefde 2½ dag, stierf, zonder pijn, zonder geluid. Mal, hè? Zoo 'n leven van een halve week! Tante morde

niet, huilde niet. Ze was zwak, vond het gewóón. Het was het èlfde kindje dat dadelijk stierf. Dat geeft geen smart, begrijp je? Oom ging rustig naar het stadhuis, deed aangifte en vandaar liep hij even aan op de administratie van de krant, om in één moeite door de geboorte en het overlijden van Elisabeth aan zijn klanten - oom deed in spekwaren - te berichten.

Vroeger toen hij er nog niet zoo aan gewend was, adverteerde hij tweemaal, ééns bij de geboorte, ééns bij het overlijden.

Maar op den duur wor je in het leven practisch.

Het kistje kwam. Elisabeth werd gekist. 'k Zie haar nóg - 'k was toen zelf een jongen, een aap van 'n jaar of vijftien -: een klein wassen lijfje, met een héél groot hoofd en dwaze misvormde handjes. Leelijk is zoo een jong kind! Raar. Raar. 't Kistje kwam te staan op twee stoelen en er bij twee kaarsen. Het kistje was klein, heel klein, zwart gelakt met helder blinkende schroefjes. Drie dagen stond het op de stoelen. Drie volle dagen.

En omdat tante gelukkig aansterkte en we allemaal blij waren dat ze weer vroolijk sprak, nam niemand meer notitie van het kistje. Het stond er. Het stond er in den hoek. Er boven hing een prent "Rebecca aan de bron", er àchter was de mahoniehouten linnenkast. Ja - ja. Als de baker schoon goed uit de kast kreeg, lei ze, - zonder er bij te denken - een stapel op het kistje. En oom die vreeselijk verstrooid kon zijn, lei er eens zijn pijp op. Dat lijkt wreed. Maar 't was het toch niet. Zoo'n wurm van zeven, acht maanden, dat je niet kent, dat geen geluid heeft gegeven, net zoo rustig doodgaat als het gekomen is, verwekt geen andere stoornis in een huis dan dat je een vrouw een poosje ongesteld ziet. En drié dagen lang een kistje op twee stoelen,

daar wen je aan, daar praat je, lach je, doe je bij alsof er een hoedendoos staat. Vooral als er zoo tienmaal een kistje met kaarsen gestaan hééft. Verveel ik je?’

‘Wel nee,’ zeide ik, rookend.

‘De derde dag zou Elisabeth begraven worden. De gordijnen waren neergelaten. We dronken koffie om twaalf uur precies, omdat om één uur het rijtuig voor zou komen.

Tante Trui bediende ons - òns, dat wil zeggen, oom, die een wit dasje aan had, mijn neefje Koos, mijn nichtjes Antje, Corrie èn de kraamvrouw. - We ontbeten gezellig, terwijl tante in bed opzat en de krant probeerde te lezen, wat ze niet mòcht maar toch dee, daar er jùist in de buurt was ingebroken. Wij aten met smaak, boterhammen met worst en zooveel beschuiten met muisjes als we maar wilden. Die moesten op.

Koos, Antje, Corrie waren vroolijk, uitgelat en dat zij dien dag niet naar school behoefden, tante Trui lachte om moppen van Oom, die onbedaarlijk-droog kon zijn als hij maar éven in de stemming was.

Net waren we klaar toen er gebeld werd. Het rijtuig voor Elisabeth was 'r al. Wij kinderen keken nieuwsgierig door de gordijnkieren en oom, in-eens deftig, zei hardop als een vermaning tot iedereen: “Niet praten en stil zijn terwijl het kistje wordt afgedragen.” Dat had hij wel heelemaal niet behoeven te zeggen, want we waren te nieuwsgierig. Tante in het kraambéd, nam een zakdoek voor de oogen, niet om te spotten, de hemel beware!, maar om zich een houding te geven.

Want in elk geval bléef het een begrafenis en voor vréémnden moet je je in acht nemen in een kleine plaats.

Er wordt geklopt.

“Binnen,” zegt oom, in de plooiën.

Nú moet je goed luisteren. Er kwam binnen een man en die had - wat ik je vertel is jaren geleden - een langen zwarten mantel om, van zijn schouders tot zijn voeten. Op het hoofd droeg hij een hoed met kleinen ronden bol en onmogelijk-brede randen. Die hoed was éens zwart geweest, nu groen door ouderdom. Dat hadden we allemaal meer gezien bij andere begrafenissen.

Maar wat we nog n o o i t gezien hadden, dat was de neus van dien man. Een kokkert! Een knol, rood en dik met allemaal rare uitwassen er aan en heele dotten haar in de neusgaten. Stel je voor een oude winterwortel die uitgelopen is: dan heb je den neus van den man.

Neefje Koos, die naast me stond, zei zachtjes: “Wat 'n neus!” - en tante Trui keek den kant van het raam op, om niet te lachen. Wat een kokkert, wat een geweldige kokkert! Oom bleef stil als een bedroefd vader, die niet in het stadje besproken wil worden door zijn spek-afnemers. Maar mijn goeie tante in het bed, die even langs haar zakdoek had opgekeken en nu den kraai loopen zag met het kistje onder zijn mantel, begon op eens zoo schrikkelijk te lachen, dat de man zijn vrachtje bijna vallen liet en verbluft naar de moeder keek.

“O! O! O!” lachte tante, het uitproestend.

En dat hartelijk, nièt-zenuwachtig gelach werkte zoo aanstekelijk dat tante Trui èn Koos èn Antje èn Corrie en ik in eens begonnen te gieren. Het was méér dan potsierlijk dien man te zien.... de groote roode kokkert onder den hoed met de geweldige randen... de wijde mantel.... Nooit zag ik zulk een misvormden knol-neus, nooit heb ik zóó smakelijk geproest.

“Mijn vrouw is wat zenuwachtig,” zei oom vergoelijkend.

“O, ja - o, ja,” zei de man.

En terwijl hij de gang inliep schaterden we nog allemaal, tot tante Trui, die natte oogen had van het lachen, een glas water ging brengen aan de kraamvrouw, die òp was van plezier.

Beneden rolde het rijtuig weg met oom en Elisabeth.

Wij kinderen hadden spijt dat we niet mee mochten rijden.

En zoo zie je hoe je op een begrafenis ongepast lachen kunt en hoe er omstandigheden in het leven zijn, dat een neus stèrker spreekt dan moederlijk gevoel!

Na deze laatste wijsheid zweeg mijn vriend; ik beaamde dat er véél komieks in het leven was.

Aankomst.

Op een dag kwam ik te Amsterdam aan. Het was een ochtend van drensend geregen, weder dat zeer deed van kilheid. Met voeten nog weeg-warm van het koperen rooster in den coupé, doorliep ik den tunnel, waar stommeling van veel menschen was en een gevoel van geaffaireerdheid, oneigen aan de natuur van een Hollander. Maar niet zal ik voortgaan met het neerschrijven van dergelijke putluttige dingen, reisherinneringen van een paf voelend individu. Het lijkt eenigszins onaardsch om contemplatief te zijn in nuchtere zaken als deze.

Buiten was het anders.

Aankomst in Amsterdam op een dag van regen heeft iets bijzonder-deprimeerends. De straten hebben 'n kil aspect, de huizen staan in vaal gebrokkel, de menschen hebben water aan hun lichaam, bewegen mal-apart onder de dof-natte parapluïen. En over alles grauwt de looden hemel, hemel van lusteloos inert grijs.

Evenwel, ook dit laat ik voor hetgeen het is. Ik ben eenigszins wijzer geworden, gevoel stemmingen te dezer plaatse als iets minder passends, iets waarop de vriendlijke lezer geen recht heeft, waarmede zijn Zaterdagavond-theetje niet verstoord moet worden.

Onder de kap van het station, bij den uitgang drongen kruiers, klaptten aapjeskoetsiers met lange zweepen, wachtten ook menschen die familieleden kwamen afhalen. Buiten de kap waren de omnibussen van hotels, netgelakt met fleurige, gouden letters. En een agent keek suffig toe. Ik zeg suffig òm wat te zeggen. 't Kan ook wel zéer verstandig zijn geweest. Ik verlies de kijk op die dingen.

Er was nog iets.

Naast de aapjes, meest naar de zijde van den uitgang, stond een groote, vuile gevangeniswagen. De wielen waren grijs van modder, modder tusschen de spaken, modder om de assen, modder hoòg opgespet tegen de wanden. Het was een héel groote wagen met wel plaats voor een dozijn menschen, een langbakkige diligence zonder raampjes, zonder glas-deur, zonder passagiersgoed. Hij was zwart gelakt met een flets-groene baan op de hoogte der wielen. Hij had twee deurtjes met getraliede kokers en naast elk deurtje een zitplaats. Hij had onder die deurtjes een zwaar-ijzeren trede. Hij had twéé deurtjes met gaten voor den schroefsleutel. De paarden - het waren er twee - stonden bonkig te slaaphangelen met ingedeukte voorpooten, koppen slap bij den grond. De leidsels, afgegleden van den verlaten bok, slierden in diepe bochten, even slap als de paarden.

Nieuwsgierig, onder de kap van het station, wachtten jongens. Ze lummelden met de handen in de zakken, kijkend naar den wagen, kijkend schuin naar den uitgang van het station.

'Jò,' zei 'r een: 'de trein die is an. Nou komt-ie!'

'Zeker 'n moordenaar,' zei 'n ander knulletje, oogen sterk van fantasie.

't Zal de kerel zijn,' wijs-veronderstelde 'n joggie dat een pakje onder den arm hield: 'de kerel die de meissies steekt!'

‘Ach je klètst! Die hèbbe ze ommers niet!’

‘Daar weet jij wat van!’

‘Daar weet ik meer van dan jij. De stekert loopt los, hoor! Die làt zich niet snappe...’

‘Zoo-oo!’ redeneerde het joggie met het pakje: ‘En às ze 'm nou gesnapt hebbe! Kanne ze 'm niet in Rotterdam gesnapt hebbe?’

‘Nee dat kan niet,’ ontkende de ander.

‘Daar komme twee smerisse op te zittte,’ lei 'n schoenmakersjongetje uit: ‘en dan is die nog in de boeien.’

‘Nou die is voor z'n lol uit,’ hel-sprak 'n andre jongen: ‘k rij nog net zoo lief in de tram.’

‘Ik heb is 'n kerel zien wegbrenge,’ zei een grootere, daadlijk met aandacht der andere jongens, wier hoofden bogen naar de richting van zijn stem: ‘en die kerel had 'n dienstmeissie vermoord in 'n kelder en d'r hals zoo afgesneje dat 'r hoofd an 'n draadje hing.... En die kerel daar wier je bang van... die liep met kettinge an z'n poote, nóú!’...

Er was een stilte van jongensontzetting om den wagen.

Uit het station kwamen nog maar weinig menschen. Er reden wat aapjes heen, hard van wielenketsing en wat meerdre kijkers wachtten op den gevangene.

Een slager, geheel wit met een enkle bloedvlek op de borst, had zijn vleeschmand neergezet, pruimde geduldig.

Een aapjeskoetsier liep heen en weer, luid-stappend om z'n voeten te warmen. De lange lakensche jas klepte zwaar van vocht tegen zijn kuiten.

Een burgerjuffrouw, op een afstand, veilig onder haar parapluie, keek van den wagen naar den uitgang.

Een heer met hoogen glimmenden hoed en water-

proofregenmantel, rookte nette rookdampjes onder z'n parapluie.

Een dienstmeisje, lief van properheid, japonnetje frisch en opvallend van helder krakende kleur, schuilde onder de kap in meelijdende wachting.

Verderop stonden koetsiers van de tram, voeten in stevige klompen, harige jassen met koperen knopen.

De jongens praatten weer saam.

'As die dàar uitbreek,' zei een bleek, flets kind met blauwe wallen onder de oogen: 'nou! nou!... dan is die knap!'

'Ach Jeesis, Jò,' zei weer de verteller van den moord op het dienstmeisje: 'as ze wille kenne ze alles... Ze steke 'n vijl in d'r bek.... En as ze dan in 't Rooie dorp zijn, vijlen ze de tralies door'...

'Nou dat zou ik wel is wille zien, verdikme!' -, protesteerde het schoenmakersjogje: 'steek jij maar is 'n vijl in je bek. Dat lap-j'm niet!'

'O zoo,' zei een ander, stekend den vuilen wijsvinger in den mond, peilend de diepte daarin: 'da's kul hoor! steek jij is 'n vijl in je smoel, dan wor je zoo misselijk dat je mot spuugen!'

'En toch doen z't,' hield de inleider vol: 'Je mot jouw bek niet rekene. Maar zoo'n kerel het 'n bek wel driemaal zoo groot as van jou. En die is me d'r op geoeffend! Ga maar is bij Carré, daar slikken ze sabels. Nou? Als je 'n sabel kan inslikke, ka-je ook wel 'n vijl berge, wat?.... En zoo hebbe ze d'r 'n hoop foefies op.... Ik heb is geleze van zoo'n kerel... Die had zijn moeder en zijn vader en nog drie vrouwe vermoord en die had 'n vijl onder zijn voete met 'n touwtje... En toen kwam-die los en vermoordde d'r nog is drie... Dat was 'n Italiaander ...'

'Jo, daar komt-ie!'

Spanning kwam over de gezichten. De joggies

drongen op, de slagersknecht nam de mand over zijn arm, schoof dichterbij, de aapjeskoetsier stond stil, het dienstmeisje liep om de paarden heen, de heer rookte niet meer.

Uit den stationsuitgang, langzaam loopend tusschen twee rijksveldwachters, wier karabijnen om de schouders hingen en daàrachter nog een veldwachter, kwam-die. Hij droeg een jas van verschoten groen laken, alsof er mos in gevreten was. De broek was oud met inzetstukken aan de knieën. De schoenen, vierkant, plat, grauw van slijk. Het gelaat was groot, beenig, met sterke welling van jukbeenderen, ouwelijk gelaat, verpaarsd door buitenlucht, vergoord door roodbruine baardstoppels. De oogen waterigflets keken soezig naar het plein voor het station, naar de brokkeling van natzwarte huizen, naar de zwarte glimming van straatkeien.

Dan onverschillig onderging hij het nieuwsgierig, starend gedoe van de jongens, den slager, den aapjeskoetsier, de burgerjuffrouw, den heer, het dienstmeisje. Van de tram kwam in draf aandraven een koetsier, luid beklokkend den weg met het slaan zijner klompen. De veldwachters, rustig, netjes in d'r uniformen van dofgroen met witte tressen, blinkende helmranden en glimmende sabelknoppen, liepen toe op den wagen. De agent duwde de jongens op zij, en terwijl de eene veldwachter den sleutel in het slot van den wagen stak, wat hem niet dadelijk gelukte, drongen de nieuwsgierigen sterker op, aangelurend den man, kijkend van zijn hoofd naar zijn voeten en naar zijn polsen, waaraan een dunne ketting rinkinkte. Dan werd de zwarte holte van de gevangenisdoos zichtbaar, de banken, de doorschemering van licht door betraliede kokers, stapte de man in, dof-kijkend naar de opdringende gezichten, stapte een veldwachter in, die zitten ging met de karabijn

tusschen de knieën en nòg een die ook zitten ging met de karabijn tusschen de knieën, floepten de deurtjes dicht, kwam de derde veldwachter buitenop te zitten - en de paarden, wakkergeschrikt door het aanzetten der leidsels, trokken voorzichtig den wagen om, stapvoets en dan harder over het plein naar de vale, modderige straat, waar de menschen bewogen, schuilend onder ronde afdakjes van natglimmend-zwart, waar de huizenlijn zachtsnijdend soezelde in het looden, duffe gehang der regenlucht.

Toen was het gedaan. De jongens liepen pratend op. De koetsier klotste terug naar den tramwagen. De regen tekkerde rustig. En ik liep de stad in waar ik een boodschap te doen had. Maar eerst liet ik me scheren.

Moordgeschiedenis.

O, en nu mijne vrienden, wilde ik u weder verhalen van - het is een knusse achternamiddag en ik heb zéer veel te zien in het huizenvierkant dat mij een horizon is; maar ik wil trachten niet hieraan toe te geven en behaaglijk mij bepalen tot mijn pen en mijn pijp. Dus ter zake -, wilde ik u op eenigszins onderhoudende wijze, zonder veel détails en zonder veel ornamenten, een zeer b l o è d i g e historie vertellen. Let wel, ik leg den nadruk op het b l o e d , minder op de historie. Ik raad u zelfs aan dit gruwlijk verhaal niet te lezen zoo gij lijdt aan slapeloosheid, angsten en geenszins tegen bedtijd. In het algemeen houd ik niet van bloederige geschiedenissen, vind ik het zelfs ongepast eenig succes met bloed en moord te willen behalen. Evenwel, afwisseling doet eten en een enkel moordje met véél bloed kan de serie dezer schetsen niet heviglijk schaden. Eén sensationeele moord op honderdvijftig historiën en beschouwingen is niet te veel.

Na deze waarschuwende inleiding ga ik er eerst goed voor zitten.

In de komende moordgeschiedenis zijn twee hoofdfiguren.

Man en vrouw.

Onderwerp liefde, meer nog jaloezie. Tot zoover niets héél bijzonders, niets formidabel afwijkends.

Maar nu.

De man een lobbes, groot van lichaam, een snor die tot aan de oortippen reikte - onder de plak.

De vrouw nòg groter van lichaam, zwaar van boezem, zwaar van heupen, zwaar van koonen, wat men noemt in huiselijke termen: een dikke papzak, meer officieel: een uiterstgezette burgerjuffrouw.

Zij beminden elkander. Niet excessief, niet mal, niet dat het aanstoot gaf. *Au contraire*, hun liefde was er een van hechte beminnelijkheid, gebaseerd - ook dit is weder *de* technische term - op wederzijdsche achting. Zij rentenierden. Zij had wat. Hij had wat. Ze hadden bèiden wat. Zij het meest, hetwelk zonder rancune, haar van-huis-uit zeker overwicht had gegeven. Zoo ik mij niet helder uitdruk op dezen knussen achternamiddag, ligt zulks minder aan mij dan aan den bloederigen achtergrond van dit familiedrama. Jacques erkende zonder gepruttel de supprematie zijner vrouw. Jeanne leidde hem met zachten dwang. Hij was een gezellige vent in het huishouden. 's Morgens, acht uur precies, geen minuut later, stond hij op, stopte een pijp, liep ongewassen het kleine, allerliefste tuintje in. Het was een werkelijk lief stukje grond, langwerpig vierkant, even groot als de tuintjes er naast. Dooreengenomen waren ze àlle lief, maar het tuintje van Jacques en Jeanne onderscheidde zich, in het bijzonder door klimop langs de houten wanden, klimop langs het priëel, klimop tegen het huis. Alles gróen, lief, onderhouden, net, gesoigneerd, geraserd en met kiezelsteentjes als uitgevallen kiezen en tandjes. Jacques begon den dag met tuintje te harken, bladluisjes te zoeken, bloemetjes water te geven. Hij verzorgde het tuintje van zes bij vier meter alsof er de zeldzaamste planten

in stonden. En zoo elken morgen, regelmatig. Precies het buitenleven. Dan, òngewasschen, hielp hij mee aan het huishouden. Hij had altijd iets te knutselen, te hameren, te poetsen. Was een riool verstopt dan stak hij het door met liefde. Klemde een deur: hij smeerde met liefde. Alles deed hij met liefde, huiselijk knutselmanneltje dat plezier heeft in alles waarbij geprutst moet worden. Aan het vogelkooitje verdeed hij een half uur, aan de kippenren een half uur. Niets deed hem aangenamer aan dan wanneer een petroleumstel niet meer brandde, wanneer hij er aan te *pas* moest komen om een nieuwe pit in den brander te draaien.

Hij had zelfs een electriche schel aangelegd, zelf de tuinperkjes van tuinaarde voorzien, zelf een eierenrekje geknutseld. In alles was hij handig, prettig, gezellig, huiselijk. Hij poetste de ganglamp, hij maakte een nieuwen huissleutel, hij knipte receptenpuddinkjes uit Van Loghem's ziel in *Groene weekblad*. In één woord hij was een engel en zou gewis een engel gebleven zijn, hadde niet de adder (let op!) der jaloezie aan Jeanne's boezem geknaagd (let op!) en voor het eerst wolken (let op!) gedreven naar den huiselijken haard. Zoo vreemd kan het gaan! Jacques was lid geworden van een kegelclub van fatsoenlijke lieden èn Jeanne had de onrechtvaardigheid gepleegd een planeetkundige te bezoeken. Ik zeg dàarom onrechtvaardigheid omdat een eerzaam burger het Noodlot niet in verzoeking moet brengen, evenmin mag vooruitloopen op 's werelds gebeurtenissen. Wat komen mòèt, kómt. En de planeetkundigen kunnen daaraan evenmin iets veranderen.

Nu had de planeetkundige Jeanne gruwelijke dingen voorspeld, luidend aldus:
'Gij zijt net in uw kleeding, bezit fraaie manieren, wordt toornig maar kunt andere lieden goeden raad

mededeelen, ge zult uwen man overleven en onder uwe kinderen meer jongens dan meisjes hebben. Kunsten en wetenschappen zult ge gemakkelijk leeren en vrienden en vijanden hebben; beleeft ge eenen hoogen ouderdom zoo zult ge het goed hebben, maar ongemakkelijk worden. Het is alles vroolijkheid van u. In uwe bezigheden zijt ge vlug doch spreekt niet altijd de waarheid. Ge zijt schoon doch schoonheid en rijkdom is zooveel niet waard als een goed hart. Zeg zorg en grilligheden vaarwel, want zij verkorten u het leven en hoe spoedig is het vervlogen. In uwen huwelijken staat zult gij bedrogen worden. Uw man bemint op lateren leeftijd eene zwarte vrouw die niet uw vriendin is. Gij zult daaraan uwe gezondheid kwijtraken zoo gij niet ondernemend zijt. Het zal u welgaan.'

Is het niet volkomen begrijpelijk dat Jeanne nauwlettender toekeek op Jacques' bewegingen?

Het geschiedde nu op een dag dat Jeanne plotseling en zeer ongemotiveerd eischte dat Jacques *niet* meer naar de kegelclub zou gaan. Jacques protesteerde, redeneerde, vleide. Geen succes. Daar verliest zelfs de goedigste lobbes zijn geduld bij, zoodat Jacques, opgehitst door de onverklaarbare maandenlange jaloezie van Jeanne, voor het eerst van zijn leven vergat dat zij meerder geld had aangebracht dan hij en met *aplomb* zeide:

'En ik ga tòch!'

Jeanne, verwoed - hij was den ganschen morgen al afgetrokken geweest, terwijl hij de hanglamp poetste en de kippenren kalkte - kwam voor hem staan:

'En je gaat niet!'

'Ik ga wel!'

'Die kegelclub van jou - die vertrou 'k al lang niet meer. Jacques, je bedriegt me!'

Er was tragiek in haar stem, hooge tragiek.

'Onzin,' zei Jacques. Hoe kwam ze op de nonsensikale gedachte! Zij krakeelde en drèigde ten slotte.

'Jacques - als je gaat naar die vrouw, naar die zwarte vrouw - gebeurt 'r 'n ongeluk, spring 'k den Amstel in of snij me den hals af!'

'Ach kom, wees wijzer,' zei Jacques goedig. Maar toch ten zeerste onrustig, als iemand die slechte dingen begaat, trok hij de deur achter zich toe, zich op straat nog bedenkend of hij terug zou keeren.

Ze aten dien middag gestoofde bieten met uien. Onder meer. De overgang is wat dwaas, mogelijk. Luistert evenwel.

Ze aten bieten dien middag. Jeanne, verwoed, geheel-ontdaan, liep naar de waschtafel, nam het scheermes van Jacques, voelde of het voldoende scherp was, legde aan op den halsslagader, zag haar gelaat, bleek en verwrongen in den spiegel en met plotselingoverwinnende zucht tot leven - leven is zoo'n wonderding met elken dag z'n gruttige variatie! - ging ze naar het keukentje en goot de bieten af. Een dampend, bloedrood vocht liep in de pan. En zij snikte.

Tegen etenstijd kwam Jacques thuis, eenigszins schuchter, bang voor de ruzie die nù eerst zou komen. Alles was stil in huis. Geen geluid. Stilte van doodehuis. Zelfs de vogel floot niet. Waar was Jeanne? Niet in de huiskamer. Niet in de tuinkamer. Niet in de keuken. Beklemd, met angstig voorgevoel, liep hij naar boven.

'Mijn God!' riep hij vertwijfeld. Op het bed lag Jeanne. Een doek, geheel doordrongen van bloed,

bedekte haar hals. En vóór het bed lag een plasje bijna-nog-dampend. 'O! O! O! Mijn vrouw, wat heb je gedaan!', begon hij te snikken - op een afstand.

Zij bewóóg nog.

'Jeanne! Jeanne! Ik zweer je dat ik gekegeld heb - gekegeld - gekegeld!'

Zij richtte zich op, spreidde haar armen, riep juichend: 'Kom aan mijn boesem, lieveling, 'k heb je is willen b e p r o e v e n.'

Maar Jacques behield zijn heel verder leven die visie eener i n b l o e d b a d e n d e vrouw.

Zoo ziet ge, mijn vrienden, hòe zonderling het leven varieert, dat menigmaal bloed niet van bietensap te onderscheiden is. Dit vermeende ik u op dezen knussen achternamiddag te moeten verhalen.

Hond.

'Nu ik dat zoo hoor van die kip,' begon Wiersma op eenigszins banale wijze: 'denk ik onwillekeurig aan mijn hond. Stel je belang in een hond?'

Ik knikte allerlevendigst. Hij begon.

'Ik was toen ongetrouwd, woonde in Z... (Falkland laat den naam achterwege). Zooals jullie weet, is Z. minder dan een gehucht. Dertig, veertig boerenkrotten die woningen heeten, een kerk en een kleine fabriek. De omgeving is prachtig. Enkel bosschen en weiden. Bij goed weer, trok ik er elken dag op uit, maakte studies. Bij slecht weer teekende ik er thuis op los. Ik had een boerenkrot voor mij zelf gehuurd - geen hooge huur: een daalder per week. Het ding bestond uit een lage kamer, die ik netjes had aangekleed en uit een keuken. Voor mij meer dan genoeg. Jans, 'n oude boerin - vroeger had ze in de stad gediend - kwam halve dagen bij me werken, morste wat in de keuken, zette koffie - en de postbode bracht me tegen vijf uur warm eten voor vijftig cents per dag. 'n Smakelijke pot! Iederen dag kool, varkensvleesch of boonen met worst. 's Zondags kreeg 'k soep van 't jaar nul, water, vet met een eenzaam varkenskluijfe. Primitief maar goedkoop leven en vergeleken met de arme boeren rondom die zelden iets anders

aten dan aardappelen met vet, had ik een heerenbestaan. Ze noemden me dan ook 'de rijkdom' - en de halve boerinnenjeugd, maagden met zes, zeven rokken en meerdere bovenrokken, liet zich door dien rijkdom uitportretteeren.

Nu zat de 'rijkdom' in voortdurend gezanik van geld - onder ons gezegd in de d e s c h . En op die kleine plaats kon je geen halven cent beer hebben, of de pastoor, de schoolmeester, de veldwachter en de minder-notabele ingezetenen wisten er alles van. Dat is méér dan verschrikkelijk in zoo'n gat. Je kunt je er niet roeren, je kunt er niet lachen, je kunt er geen sigaar rooken of 't is 'bekend', dat voelen jullie hier niet. Eerst als je op 'n kleine plaats gewoond hebt, weet je dat een beer van drie-en-veertig centen bij 'n waschvrouw je hinderlijker is, je meer plaagt, je meer ophitst dan een wereldgebeurtenis die je in 'n krant leest. Het is mij daar wel gebeurd, dat ik uren lang te inert, te slap, te geprikkeld was om een boek te lezen, enkel om de paar ongelukkige centen, waarom de postbode liep. Een postbode op een kleine plaats, vriend, is een kerel van gewicht. Die heeft je in handen. Die leest je briefkaarten. En zijn vrouw leest je briefkaarten. En z'n dochters lezen je briefkaarten. Zoo'n postbode-familie is een van je ergste kruisen van 'n dorp. Stel je bijvoorbeeld den onaangename avond van de 'rijkdom' voor, als de post een dreigende beer-briefkaart had gebracht.

Laat ik jullie evenwel niet te lang ophouden.

Ik vergeet heelemaal waar ik heen wil.

Mijn eenig gezelschap op die plaats was een hond. Ik noemde hem Bruin. Van een vrachtrijder had ik hem gekocht - voor een prikje. 't Was een kwaadaardige rakker, die elkeen beet, voortdurend aan den ketting moest worden gehouden. Brak-ie van

den ketting los, dan ging 't heele dorp aan den haal. Ze waren doodsbenauwd voor hem. Juist omdat-ie zoo'n rakker was, hield *ik* van hem. Hij was een meter hoog, rood, ruig - precies een trekhond. Al was-ie nog nog zoo mooi opgekamd, hij bleef leelijk en gevaarlijk. Bij het minste dreigend gebaar gromde die en 's nachts lag ik zoo veilig als een koning maar veilig kan liggen. Het dorp noemde hem een verscheurend dier. Daar had-ie veel van. Goedig voor z'n baas, uitgelaten als-ie mee mocht, beet-ie naar alles wat in zijn buurt kwam. Nooit heb ik later zoo'n zenuwachtigen hond gezien. Toen hij jong was, hadden kinderen hem zòo gesard en geslagen, dat alle zachtheid er uit was. Een jaar lang had ik hem en nòg keek-ie wantrouwend als ik aan zijn hals kwam. Jans, de oude boerin, die hem dagelijks te eten gaf, zou voor geen geld in de woning zijn gekomen, als Bruin los was.

Eéns toen de 'rijkdom' nog net geld voor de reis had, nam ik Bruin twee dagen mee naar Amsterdam, waar ik kapitaal moest opnemen. 't Beest was overbluft toen-ie met me door de Kalverstraat liep, maar bij den vriend waar ik logeerde begon de pret. Tegen elkeen gromde-die en toen de meid te dicht in zijn buurt kwam beet-ie in haar rokken. Ik dorst gewoon niet van huis gaan. Dat nooit meer, en je begrijpt hoe zuur mijn waarde vriend keek, toen Bruin drie dagen in een der kamers moest worden opgesloten.

Bruin en ik gingen naar Z. terug en geen groote schokken in ons bestaan. Hij trouw, 'lief' - ik werkend. Zijn humeur verbeterde niet. Hij bleef een kwaadaardige hond, voor menschen overgevaarlijk, een die zich niet bliefde te onderwerpen, die zich door niemand, zelfs niet door zijn baas liet trappen of slaan. Ik hield dol van hem. Juist dät wilde, dät

ontembare beviel me. Ik zelf was toen driekwart anarchist, een vreedzame, theoretische.

En nu, vrienden, komt de treurige herinnering.

In die dagen onderging ik weer het noodlot van aangroeiende schuldjes. In geen maanden had ik wat verdiend. Bij den kruidenier stond een (voor Z.) groote beer. Den bakker had ik in geen zes weken betaald.

De postbode moest meer dan vijftigmaal kool-en-varken en spek-en-boonen van me hebben. Er stond een beertje bij den dorpskleermaker en bij den barbier. O jongens, jongens, die misère van den 'rijkdom' als-ie geen tabak in huis had en hooghartig van de acht om een dubbeltje op crediet haalde. En de smoesjes, de uitvluchten van den 'rijkdom!'

Op een Maandag bracht de waschvrouw mijn gewasschen boeltje met een nota van é e n e n t a c h t i g c e n t. Ik zei haar een paar dagen later terug te komen. Ze kwam den volgenden morgen èn den volgenden middag. En de kleermaker liep twee keer aan om een daalder. En de... armenbus stelde ik uit. En ik dorst me noch te laten scheren, nòch tabak te halen. Glimlach niet! Als je zulke dingen ondergaat, knagen ze een stuk van je leven, k u n j e n i e t w e r k e n. Woendagsmorgen vroeg kwam de waschvrouw weer om haar é e n e n t a c h t i g c e n t e n, een uur later klopte de kleermaker, kwam de vrouw met de armenbus nog is. Ik raakte nerveus, liep als een gejaagd beest heen-en-weer. Jullie kent niet de gevangenis van 'n 'kleine plaats'. Elf uur bracht de postbode de post -, vroeg brutaal om z'n geld. 't Ging zoo niet langer zei-die. Ik vouwde m'n kranten zelfs niet open, wond me op, besloot voor een paar dagen te vluchten. Reisgeld had ik niet. Maar ik kende den conducteur van de boot. Tegen donker

ging ik het huis uit, gaf Jans een der sleutels, drukte haar oneindig dikwijls op het hart Bruin tweemaal daags eten te geven. Dat was haar toevertrouwd. Het beest had een best hok op de binnenplaats, waar zij hem voeren kon, als ze maar *uit* 't bereik van zijn ketting bleef.

Bijzonder lang werd ik opgehouden in Amsterdam. Waar ik kwam ving ik bot. Al de vrienden en vriendjes waren uit of maakten 'principeele' excuses. Ze zitten zoo an d'r centjes vast! Eerst na ruim twee weken, had ik ergens, bij 'n obscuren kunstkooper wat losgewerkt, reisde ik naar Z. terug. Met de boot ging ik naar B., van B. moest ik een dik uur loopen om naar Z. te komen.

Het was ongeveer Januari. De weiden waren met sneeuw bedekt, de zwarte takken van 't leege bosch droegen sneeuwreepen. Overal sneeuw-egaal wit. Plezierig wandelde ik op. Ik houd van 't wandelen over een sneeuwweg. 't Gepers en geproest onder je schoenen geeft je zulk een gevoel van veerkracht. Jullie ook? En dan de idee, de bewustheid dat je geld op zak hebt om je beertjes te betalen en dat je voor een paar maanden binnen bent.

Dicht bij het dorp kwam ik den eersten boer tegen.

'Morgen.'

'Morgen.' Hij stond even stil.

'Nou, dat is me ook wat met jouw hond,' zei hij rustig-pruimend.

'Met welken hond?' vroeg ik verschrikt.

'Met die van jou. Net vannacht mot-ie gestorreve zijn.'

'Ach kom!', zei ik, om wat te zeggen.

Vlugger stapte ik aan. 't Scheen me toe of de menschen me nakeken, of er spottends was in de wijze waarop ze me groetten. Ze wisten natuurlijk alles van mijn schulden.

Angstig opende ik de huisdeur, keek schuw het gangetje in. Alles zoals ik het verlaten had, maar een zonderlinge sfeer in de woning. Ik ben niet bijgeloovig, maar op dat oogenblik voelde ik dat de boer waarheid had gesproken. Bruin moest dood zijn. Het bleef stil in huis. Ik ging naar achter, in de keuken. Mijn voetstappen doordreunden de steenen ruimte, de deuren piepten - geen geblaf. Stilte. Afschuwelijke stilte.

Door het keukenraam keek ik naar de plaats, naar het groote hok. De sneeuw er om heen was weggeveegd. De ketting slierde van de kram naar het hok, alsof Bruin te slapen lei. Ik zag stroosprieten. Anders niet. Geraasmakend opende ik de plaatsdeur, schoof de grendels weg - alles met véél geweld. Op den drempel float ik. Het bleef stil. Achter de omrastering van puntdraad lag het land, spiegelend wit. Op een mesthoop nabij wroetten kippen.

'Bruin!' riep ik: 'Bruin!'

Geen geluid, geen geritsel in het stroo, geen gekreun, geen zwak geblaf.

Diep-ongelukkig, vrienden, liep ik op het hok toe, keek in het gat, zag veel stroo en een pluim van den roodbruinen staart.

En nog eens, angstig, bijna bevend, riep ik zijn naam, float.

Niets. Niets.

Achter mij was Jans binnengekomen. Dadelijk begon zij uit te varen.

'Nou dat's wat moois, mijnheer! Dat's wat moois om 't stomme dier zestien dagen an z'n ketting te laten. 't Heele dorp spreekt 'r schande van! Daar kan geen dier tegen'....

Ze zei nog veel meer. Ik liep naar mijn kamer. En dáar, altijd met de visie van het stroo en de pluim

van den roerloos liggenden staart, snikte 'k mijn verdriet uit, m'n heel groote smart, over den aan z'n ketting gestorven hond. Een uur later had ik betaald en 'n kwartje in de christelijke armenbus geworpen.

De kip met den gouden kop.

‘Zoo heb *ik* óók een treurig verhaal,’ zeide op zijn beurt Bertus Daalhof, ‘en ‘k zal ‘t je eenvoudig vertellen, zooals het me te binnen schiet’....

Wij zaten in aandachtige luistering, aanhoorend de honderd-zes-en-vijftigste der duizend-en-een-Falklanden - voor dát getal bereikt is, schei ik er niet uit -, die een zonderlingen indruk op ons maakte. Daalhof was geen prater. Hij vertelde zijn historie stug, zelf er mee verlegen, dat hij ditmaal zoo lǎng aan het woord was.

‘Mijn vrouw was ernstig ziek, kwijnde langzaam weg. Zij leed aan algemeene verzwakking, lag soms dagen te bed, te moe om te spreken, fleurde op, viel weer in. Er was niets aan te doen.

‘Je moet met haar weg,’ zei de dokter: ‘t klimaat is te kil - ‘n maand of drie in ‘t zuiden van Frankrijk en ze haalt het er zeker boven op.’

‘Jawel, jawel,’ zei ik: ‘dat zijn probate geneesmiddelen voor degeen die ‘t betalen kan! Hoe wou je dokter, dat ik van mijn armoedig weekgeld zulke dingen bekostig?’

Daar had hij natuurlijk niets op te antwoorden. Mijn vrouw slikte zijn pillen, zijn staaldrankjes, werd met den dag zwakker.

Op een middag kwam ik thuis. Zij was bezig onze

drie kippen en den ouden haan met broodkruimels te voeren, verwonderde er zich over dat ik zoo stil, zoo vreeselijk gedrukt was. Heel voorzichtig vertelde ik haar wat mij dien dag overkomen was: mijn patroon failliet, mijn betrekking naar de maan.

Ze troostte mij, ik troostte haar. Ik had veel vooruitzichten. Waarom zou ik mij noodeloos ongerust maken? Maar - het oude spreekwoord is zoo raak - een ongeluk komt nooit alleen. Dienzelfden avond begon haar lusteloosheid weer, ging ze opnieuw liggen, doorzichtig-bleek, heelemaal gebroken. Het duurde langer dan anders. Ze was te krachteloos om te praten, lag me soms uren lang zonder leven in de oogen aan te kijken. De dokter kwam, onderzocht haar nòg eens, nam mij apart.

'Daalhof,' zei hij, 'je *moet* coûte qui coûte voor versterkende middelen zorgen. Anders is 't voor jouw verantwoording.'

Ik glimlachte. Dat kunnen jullie begrijpen. Op zulk een wijze is dokter-zijn een plezierig baantje. Je schrijft voor en dàg!

'Dokter,' zei ik met nadruk: 'ik ben mijn betrekking kwijt en heb al geen crediet meer bij mijn kruidenier! Hoe wil u in Godsnaam dat ik voor extraatjes zorg?'

'Vriendlief,' antwoordde hij wijs: 'ik begrijp levendig en stel nog levendiger belang in je - maar je *moet* er voor zorgen. Breng liever alles naar den lommerd dan dat je 't verwaarloost!... Wijn, veel eieren, een stuk kip - alles wat opwekkend en licht-verteerbaar is.'

Hij reed weg. Ik haalde mijn schouders op. Er was geen ijzer met handen te breken. Maar de zwakte bleef aanhouden. Zij viel merkbaar af, liet 't eten dat ik klaarmaakte - we hielden er geen meid op na - staan, had in niets ambitie.

Toen ik haar een paar dagen later verbedde viel zij flauw. Ik herinner me nog precies hoe ze lag - en mijn schrik - mijn schrik! Ze kwam weer bij, sliep rustig in.

Ik was wanhopig. Er moest toch iets gedaan worden!

Uren lang liep ik vroegere kennissen af, die héél deelnemend waren; zocht patroons op die meer dan voorzien waren - geen cent. Nergens een cent. Ik kwam terug, moedeloos, ziek. Op het plaatsje kraaide onze haan. Ik had vergeten ze eten te geven. Een oudbakken boterham kruimelde ik, keek toe bij het gulzig eten der vier beesten.

En in eens had ik een inval. Het was wreed, maar sentimentaliteit hielp geen zier. De kip met den gouden kop, de oudste van allemaal, lei toch geen eieren meer. Renteniersters kon ik niet gebruiken. En al twee dagen was er geen draad vleesch in huis geweest. Kortom - je begrijpt natuurlijk waar het op uitliep! Ik greep de kip bij den nek, draaide snel, voelde den vreemden knap en een bloeddruppel lekte uit den bek op mijn hand. Ik scheen het in mijn angst te ruw gedaan te hebben.

In het keukentje begon ik ijverig te plukken. Ik had het meer aan de hand gehad. Het blanke, tamelijk-vleezig lichaam kwam bloot, de buik, de bout. Boven een vuurtje van oud papier brandde ik het nagebleven dons weg, hakte den kop af, de pooten, liet het dier besterven.

Den anderen morgen bracht ik mijn vrouw de kip boven, in een papier gewikkeld, vertelde dat ik van een vriend wat geleend had, daarvoor een kip gekocht had.

Ze leek iets opgefleurd, zei me hóe ik 'm braden moest en een half uur later ging de geur door het huisje, de geur van gebraden gevogelte.

Zij in haar bed, werd iets vrolijker, wilde opstaan. Dat belette ik natuurlijk. De dokter had uitdrukkelijk bevolen dat ze moest blijven liggen tot hij terugkwam.

Zorgvuldig lette ik op mijn kip, die bruin werd en zachtjes te pruttelen lei.

‘Hè,’ zei ze: ‘wat ruikt dat lekker..... Maar zoo'n arm dier, hé? - Wat akelig om je kippe te slachte.... Heb je de onze vanmorgen eten gegeven?’

‘Ja, rijst,’ zei ik

‘Hoeveel eieren waren er?’

Het was voor het eerst dat ze weer belangstellende vragen dee.

‘Een,’ antwoordde ik.

‘En de gouden kop - leg die nog niet?’

‘Ach wel nee,’ zei ik korzellig-ongerust: ‘je weet toch wel dat dat ongelukkig dier nooit meer legt!’

‘Praat geen kwaad van m'n kippies..., m'n lieve kippies,’ lachte ze: ‘k zal blij zijn als ik ze weer zie...’

Vooreerst mag je toch niet opstaan, dacht ik - en tegen dien tijd koop ik een andere met een gouden kop. Niet waar, zoo zouden jullie ook onder de omstandigheden gedacht hebben?

De kip was heerlijk geworden, zachtjes gebraden. Ik sneed er twee vlerken af, bracht ze mijn vrouw.

‘Neem je zelf niet?’ vroeg ze.

‘Nee,’ zei ik: ‘de rest blijft voor jou, voor morgen en overmorgen.’

‘Dan eet ik ook niet. - Ik wil dat je 'n stukje proeft.’

‘Wees nu verstandig,’ hield ik aan: ‘ik heb geen versterkende middelen nodig.’

Ze wou evenwel. Ik moest een der vleugels nemen, die ik met weezin at. Een kip die je zelf geslacht heb, smaakt niet. Het was of het vleesch een bijsmaak had, of ik iets smerigs dee.

Mijn vrouw smulde. Dat was de hoofdzaak. In

geen maanden had ik haar zoo zien eten. Ze werd spraakzaam, lachte, sliep rustig in.

Den volgenden dag, om twaalf uur, maakte ik twee boterhammen klaar met het wit van de kip. O, als ik haar zoo een half jaar zou kunnen voeden, dacht ik, kweek 'k haar heelemaal op. En ik besloot, als 't noodig mocht zijn, de twee andere kippen en den haan ook te slachten. Ze waren door andere te remplaceeren.

Zoover kwam het niet.

's Middags lukte het mij een nieuwe betrekking te vinden tegen twintig gulden per week - een rijksdaalder méer dan vroeger, stel je mijn blijdschap voor! - en zoowaar ik kreeg een voorschot van tien gulden.

Jullie raadt nooit wat ik het eerst dee!

Geef je het op? Ik ging naar de markt, kocht een levende kip met een kop die wel wat op de geslachte leek en erg in mijn nopjes, het beest aan de vleugels vasthoudend, wandelde ik naar huis.

Ik opende de buitendeur, liep de gang in, stond stll. In de keuken hoorde ik scharrelen. Was ze opgestaan? Zeker. Niemand anders dan zij kon in de keuken zijn. En de dokter die 't zóo verboden had! Verlegen, angstig, drentelde ik in de gang, nièt wetend wáar met de kip te blijven.

Plotseling nam ik een besluit, liep vlug terug, de straat in. Ze kon me niet gehoord hebben. 't Was natuurlijk veel beter ongemerkt de kip in het hok te laten. Maar àls ze 't ontdekt had? Onzin! Ze kon niet in het hok kijken en ik zou natuurlijk volhouden dat ze zich vergist had.

Later zou ik haar alles wel vertellen.

Ik liep een straatje om met de kip in mijn hand, kwam een uur later thuis.

Het was nu overal stil in de kamers, in de keuken.

Gelukkig, ze was naar bed gegaan.

Voorzichtig sloop ik door de gang, luisterde aan de kamerdeur, geen geluid, luisterde aan de keukendeur, geen geluid.

Goed zoo. Alles in orde.

Heél, heél voorzichtig draaide ik den deurknop om - en - en - o vrienden - dat gezicht, dat afschuwelijk gezicht - het is me bijgebleven jaren, jarenlang - nu nòg.

Op den keukenstoel lag mijn vrouw - het hoofd op de tafel - bewusteloos.

Voor haar, vlak bij haar hoofd, lag een bloedrig papier met veeren, staartpennen, twee afgehakte pooten, op zij een half-kaal geplukte kippekop met nog enkele gouden veertjes en een krop met gestold bloed.

Ik beefde terug naar de deur.

De nieuwe kip vloog uit mijn hand, fladderde door de keuken, wat mij het angstzweet deed uitbreken en het haar rijzen als werd het gezwiept door een ijswind.

Mijn vrouw scheen opgestaan te zijn - had in den vuilnisbak de overblijfselen gevonden die ik in een krant gewikkeld had en zoo weggeworpen.

Ik droeg haar naar de voorkamer - verzorgde haar - deed al het mogelijke.....

Een paar dagen later stierf ze, zonder één woord gesproken te hebben'.....

Bertus zweeg. Wij luisterden verschrikt na.

Vegetariër.

‘Nu je dàar over praat,’ zeide later mijn vriend Bikhof: ‘kan ik je een historie vertellen, die me heel erg getroffen heeft.’

‘Vertel,’ zei ik, in perverse, aandachtige Falklandluistring.

‘Ruim een jaar geleden maakte ik kennis met 'n vegetariër - 'n jongmensch van drie, vier en twintig jaar. Hij heette Baks. We ontmoetten elkander op de Beurs. Hij was procuratiehouder van een effectenmakelaar; ik kocht in die dagen papiertjes van 'n erfenisje. Zulke ‘gebeurtenissen’ brengen je al heel gauw tot elkaar.

Ik inviteer hem om mee te gaan dineeren bij Kras. Hij accepteert. Ik wil bestellen. Hij legt de hand op de spijskaart, zoekt allemaal malle dingen uit, vertelt me dat-ie vegetariër is. Je begrijpt dat we dien heelen middag over de voor- en nadeelen van zijn geloof spraken: hij achter z'n meelspijzen, z'n vruchten, ik achter m'n stevige kotelet.

‘Alles gewoonte,’ lei hij uit: ‘als u twéé maanden mijn levensregel volgt, weet u niet beter of 't hoort zoo. Ik voel er me best bij.’....

Ik keek eenigszins ongeloovig naar zijn vermagerd gelaat en zijn hol-staande oogen. Hij scheen die aarzeling van mijn kijken te begrijpen.

‘Mijnheer Bikhof,’ zei hij rustig: ‘ik merk wel dat u mijn magerte en mijn zwak voorkomen aan onzen levensregel toeschrijft. Maar daarin vergist u zich. Ik kan u vegetariërs aanwijzen die er bijna een bierbuik op na houden. *Ik* ben een uitzondering op den regel en dat alleen door mijn gestel. Mijn vader is aan toring gestorven en een van mijn zusters. Ik heb er ook aanleg voor. - Dat heeft dus niets te maken met het vegetarisme’.

‘Zoo,’ zei ik ernstiger: ‘maar doet u dan niet dubbel verkeerd door uw lichaam te verzwakken?’

‘Welnee,’ lachte hij: ‘ik beweer juist dat ons systeem voor gezonde en zieke menschen is. Vroeger kuchte ik veel meer dan thans. Juist de onthouding heeft mij er een eind bovenop gebracht. En wat sterker is, mijn invloed op mijn moeder en zusters is zóó groot dat wij tegenwoordig thuis allemaal vegetariër zijn - en ik verzeker u dat mijn zusters er zoo blozend uitzien alsof ze den heelen dag in de frissche lucht rondwandelen.’

‘t Is buitengewoon,’ zei ik, mijn kotelet af kluivend.

Je begrijpt, amice, dat ik alle mogelijke argumenten *tegen* het vegetarisme uitputte, als het dragen van schoenen en handschoenen, dat ik wees op onze voorouders, die vlug genoeg waren om een haas in galop te achterhalen en 'm dan op te peuzelen -, maar je begrijpt even levendig, dat ik het tegenover zulk een vurig voorstander van appeltjes en brood volkomen aflei. Hij was verdraaid glad in zijn redeneering.

Ten slotte wierp ik het op de eentonigheid van elken dag hetzelfde te moeten eten, elken dag meelspijzen, vruchten enz.

‘Och kom!’, schaterlachte hij: ‘meen u heusch dat *wij* het onderscheid bemerken. Neem er eens de proef van en kom een dag bij ons dineeren.’

Ik sloeg dadelijk toe. Ik houd wel van zulke proefnemingen. Ik herinner me nog altijd die rijsttafel op de Mailboot van de 'Tentoonstelling' - en hoe ik dien heelen avond met een verpeperde tong, een verpeperd verhemelte en een verpeperde keel rond liep.

Twee dagen later, 'n Zondag, maakte ik kennis met de geheele familie Baks, een aardige moeder met een machtig mooien kop van grijs haar en twee zusters, mooie meisjes, die er lang niet uitzagen alsof ze van aardappelen leefden.

Naast die twee zag Baks zelf er bleeker uit dan gewoonlijk. De kringen onder zijn oogen waren blauwer, zijn neus beeniger. Hij was zwaar aan 't hoesten geweest. 'n Charmante familie, beschaafde menschen en wat dien kring zoo wonderlijk aangenaam maakte, was de toon van gròote genegenheid onderling.

Voor al de moeder en de twee zusters waren een en al innige goedheid voor Baks. Je begrijpt: als de dood eenmaal aan 't werk is geweest, hecht je dubbel aan elkander.

Wij praatten opgewekt tot dinertijd. We zaten in een kleine serre met 't gezicht op 't tuintje. Ik tusschen de twee zusters in. Al hadden ze me niets anders dan aardappel-*schillen* en stronken van bloemkool gegeven, dan zou ik onder diè omstandigheden nòg gesmuld hebben. Allertiefste meisjes! En *ik* ben zoo razend gauw verliefd! Maar ze gaven me géén schillen, géén stronken. We kregen een diner dat voortreffelijk was. Eerst soep. 'n Soep om van om te vallen zoo lekker!

'Nou? Nou?,' vroeg Baks triomfantelijk.

'Ik moet zeggen,' zei ik: 'ze is werkelijk heel, héél goed. Ik proef 't onderscheid niet...'

'En daar is nou *geen* vleesch in,' straalde Baks: 'niet waar mama, absoluut geen vleesch?'

‘Nee, er is geen vleesch in,’ zei de oude dame.

‘t Is verbazend,’ zei ik, lepel voor lepel proevend: ‘Hoe is 't mogelijk! Dat heb ik nooit geweten. Wat doet u er dan in, mevrouw?’

‘O,’ glimlachte ze: ‘t recept is heel eenvoudig: ‘ik imiteer schildpadsoep, dat wil zeggen: ik kook bruine boonen, pers die met water en al door een zeef en zoo krijg ik bruine-boonenwater dat ik met specerijen en kruien nèt zoo krachtig en smakelijk maak als vleeschsoep.’

‘Ik heb in geen tijden zulke voortreffelijke soep gedronken,’ zei ik uit den grond van mijn hart: ‘en om u te bewijzen hoe oprecht ik 't meen, ben ik zoo onbescheiden een twééde bordje te vragen.’

Baks keek me glànzend aan.

‘Zie je,’ pochte hij, ‘zie je dat ik gelijk heb gehad? In den smaak van het eten is dus géén verschil en de voedingswaarde is dezelfde. Als je strakjes van tafel opstaat ben je een bekeerd vegetariër.’

‘Best mogelijk,’ zei ik, ‘maar 't is de vraag of alle vegetarische keukens zóo uitstekend behandeld worden.’

‘Dat scheelt niet veel,’ verdedigde hij: ‘ofschoon mama er een bijzondere slag van heeft.’

Na de soep kregen wij croquetjes -, ik weet niet van wàt, maar weer héél lekker -, daarna groenten met puré van aardappelen, héél lekker - daarna nog een ràre schotel, 'k weet niet meer wat -, toen dessert met véél vruchten.

Ik verzeker je, dat ik het vleesch héélemaal niet miste. Na twee borden van zulke pittige boonensoep was ik méér dan voldaan. Het was een prettig, opgewekt diner geweest en om de oogen van de jongste zuster wenschte ik mij hònderd van zulke vleeschlooze maaltijden.

Wij zouden thee drinken in den tuin.

Ik excuseerde mij een oogenblik, zocht in mijn jaszak in de gang naar *after-dinners*, die ik opzettelijk had meegebracht. Tegelijk keek ik uit of er niet ergens een fonteintje was om mijn handen te wasschen. Ik zag er geen. Maar de keukendeur stond aan en ik hoorde het dienstmeisje bezig met vaten spoelen.

‘Kan ik hier even mijn handen wasschen?’ vroeg ik.

‘O jawel mijnheer. Ik zal even 'n schoonen handdoek aan mevrouw vragen.’

‘Geef je geen moeite,’ riep ik haar na.

Ze was al weg.

Ik wiesch mijn handen, keek zonder aandacht rond.

Op eens, amice, was het mij alsof ik een klap in 't gezicht kreeg. Op de aanrechtbank stond een grijze geëmailleerde pan met een soeplepel er schuin in.

Stel je voor: in het restant van de boonensoep zag ik een póótig stuk vleesch, wel van vier, vijf pond. Ik meende dat ik mij vergiste, lichte vlug het deksel op - anders ben ik geen potkijker! - en waarachtig, er *lag* vleesch en wàt een vleesch!

Ik werd kwaad. Ze hadden me dus voor de mal gehouden, terwijl ik te goeder trouw hun verzekering geloofde. Nog stond ik te ruiken, toen de jongste zuster zèlf met den schoonen handdoek binnenkwam.

Ik zei geen woord, nijdig, èrg-nijdig. Had *ik* reden gegeven voor de laffe fopperij?

Zij zag dat het vleesch zichtbaar was.

‘Mijnheer Bikhof,’ begon ze verlegen.

‘Ik maak mijn excuses,’ zei ik stroef: ‘dat ik zoo vrij was hier even mijn handen te wasschen.’....

‘En ik’ -, zei zij zacht: ‘voor onze ònwaarheid. Er wàs vleesch in de soep.’ -

‘Ik zag dat juist.’

‘Wij hebben om bestwil gejoekt.’ -

‘Ik begrijp u niet.’ -

‘Karel wil met geweld vegetariër zijn, is niet over te halen van zijn principe af te wijken. En hij is zoo schrikkelijk zwak. De ziekte van vader èn van mijn gestorven zuster Marie. Daar valt niet mee te spotten, mijnheer. Nu laten wij hem in zijn geloof, stoppen hem zooveel mogelijk versterkende middelen toe - als hij 't zou wèten zou hij bijvoorbeeld geen lepel van de soep drinken. En zoo smokkelen we overal vleesch in - als 't maar èven kan.’

Zij zweeg, nog steeds verlegen.

‘Zoo, zoo,’ zei ik ontroerd: ‘is hij zóó zwak.’

‘Heel, heel erg. En nòoit koortsvrij....’

De meid stoorde ons. Ik droogde mijn handen, volgde het jonge meisje naar den tuin waar de thee klaar stond.

En de rest van dien avond was ik stil, telkens kijkend naar het mooie, eerwaardig hoofd van de moeder en het scherp-geteekend bleek gelaat van mijn pratenden vriend.

Dat is alles.

Zes maanden later is-ie gestorven. En nooit hebben ze hèm het bedrog verteld. De arme bliksem.

De kanarie.

Uitermate vergenoegd knoopte tante Stans den handdoek om het kooitje, liep het Amstelveld nòg eens langs, bekeek de uitstallingen, fluisterde terwijl met aller-aanminnigst lachje door den handdoek heen: 'Piet - zòete lieve Pie-ie-iet!'

Voorzichtig vermeed zij het gedrang, stapte op de tram, knuffelde zich in een der hoeken, de beide handen om het kooitje.

Ze voelde zich heusch gelukkig. 't Was wel is waar 'n kléin ding - maar 'n kleinigheid kan 'n mensch zoo'n plezier doen. Ze liet den conducteur de resteerende twee en halven cent van het dubbeltje behouden, zóó was ze in haar nopjes. En niet licht was zij zoo verspillend-goedgeefsich.

Terwijl streefde ze den handdoek, gluurde door een reetje, vrindelijk toeknikkend het gele vogeltje dat op den zandbodem zat, geenszins van haar notitie nam.

Tante Stans was 'n vrouw van ruim vijftig en ongetrouwd. Zij woonde samen met haar broer Hein, òok ongetrouwd - èn Hein was vandaag jarig.

Om half zes kwam hij van het kantoor waar hij sinds jaren boekhouder was. Geen andere, geen betere verrassing had zij kunnen bedenken dan zoo'n lieve kanarie, 'n mannetjes-kanarie die goed

op slag was en zoo vroolijk en gezellig zou staan in de groote bloemenmand in de voorkamer.

En niet duur. 'n Echte Saksische kanarie in 'n kooi voor twéé gulden vijftig was 'n buitenkansje. Met 'm te koopen dee ze iets waarmee zij zelf even blij was als Hein 't strakkies zou zijn.

'Piet! Pie-iet! Zoete lieve Pie-iet!', zei ze knikkend. Er was niemand in den tramwagen. 'n Heele tram voor háár èn voor Piet, dat snoesje met z'n heldere oogies. Zoo schuw as-die nou in 'n hoekie wegkroop. 't Was me ook 'n rèis voor zoo'n diertje. Hij moest z'n oogen wel uitkijken nou-die voor 't eerst van z'n leven in de tram zat....

Half zes kwam Hein thuis met 't gewone apéritifkleurtje.

Tante Stans wachtte genoeglijk in den leunstoel, zei geen woord. Hein zag nièts en de Saksische kanarievogel piepte zelfs geen onnoozel pietje. Stans dee geheimzinnig, dekte de tafel, praatte met haar broer, schepte de soep op - vandaag voor het feestmaal sóép! - gluurde voortdurend van Hein naar Piet, zich er over verkneuterend dat hij zoo dom was om het lieve dier niet te zien. Maar eindelijk kreeg hij het cadeau in de gaten, stond met een vollen mond op, zoende Stans met denzelven, bleef in bewondering voor het roodhouten kooitje waarin Piet te slaapsoezelen zat.

'Wat 'n liéf beest,' meende hij, den bril verzettend - met den dag werd hij kippiger - "n pracht van 'n kanarie'...

"n Echte Saksische,' lei Stans uit, "n mannetje dat pràchtig op slag is. Van avond zal-die natuurlijk wel niet zingen van de vreemdigheid.'

'Nee, natuurlijk niet,' bevestigde Hein: 'dat kan wel dàgen duren.'

Ze bleven in bewondering voor het kooitje.

Piet wakker geschrikt door Hein's welgedane schaduw, keek lodderig op, trippelde rond met inzakkende pootjes.

'Piet - Pie-ie-iet!' moedigde Stans hem aan: 'Zou 'k 'm 'n gehaktballetje geven?' informeerde ze gul.

'Nou, laat 'm de eerste dagen maar vogeltjeszaad eten,' zei Hein, terugpassend naar zijn stoel en zich vermeiend in z'n vette soepje met kluijfjes.

Ze spraken dien heelen avond over Piet, brachten hem herhaaldlijk bezoek. Het was een snoet van een vogel, met een bekje om te zoenen en zulke zachte oogjes. Tegen tien uur lei Stans een wollen doek over de kooi.

'Nou zoet slaapies doen, Piet, zoete Piet'...

Den volgenden morgen vroeg was zij al bij den kanarievogel, voerde hem suiker en stukjes beschuit, ververschte zijn water, gaf hem schoon zand en een stukje kropsla.

Piet at van alles, tripte levenslustig door het zand - máár zong niet en wat vreemder was, sprong niet op de stokjes.

'Kou gevat,' lei Hein uit: "n Beest krijgt net zoo goed rhumatiek als 'n mensch. Bloed blijft bloed'...

"t Stokje zal te hoog zitten', meende tante Stans - het stokje verzettend.

Het was Zondag. Uren achtereen bekeken ze Piet die ongemanierd door het zand ravotte, zaad at, water dronk, géén geluid gaf.

Hij scheen heelemaal heesch te zijn, deed geen bek open, zelfs niet toen hij in het zonnetje kwam te staan.

Er ging een halve week voorbij. Piet sprong niet. Piet zong niet.

'Als we eens 'n dokter lieten komen,' klaagde

Stans terneergeslagen: ‘t beest was toch zoo móói op slag, toen ik 'm kocht.’

‘Hij zal nog niet volgroeid zijn,’ beweerde Hein: ‘t lijkt of-ie gróóter geworden is.’

‘Malligheid,’ zei Stans: ‘n kanarievogel groeit niet. Dát heb ik nog nooit gehoord.’

Ze begon zich ongerust te maken. Piet at goed, gedroeg zich zelfs onbehoorlijk-vraatzuchtig.

Telkens droeg zij andere lekkernijen aan, praatte met hem, vertroetelde hem.

Piet blééf van den slag, had nog geen ènkelen keer ‘piet’ gezegd, wat toch je meest ordinaire kanarievogel doet.

‘t Zal 'n wijfje zijn,’ zei Hein, die het geval met zijn kantoor-collega's besproken had: ‘je heb je laten beetnemen, ouwe.’

‘Nee,’ ontkende Stans: ‘daar durf 'k 'n eed op doen dat 't 'n mannetje is. Dat heeft de koopman duidelijk gezegd en je kunt toch wel an z'n loop en an z'n bouw z i e n dat 't 'n mannetje is. 'n Vrouwtje is niet zoo brééd en zoo zwáár.’

‘Ik zeg je hij groeit,’ zei Hein weer.

En werkelijk begon Stans nu ook eenigszins te twijfelen. Piet was in die kleine week dikker en breeder geworden.

Het was niet te ontkennen. Zulk een zonderling geval!

‘Als 't 'n wijfje is dan komt-ie nooit tot zingen,’ zei Hein nog eens.

‘Ja, als, àls.... Hoe komen we dat te weten?’, vroeg zij ongerust.

‘Wolfson, de tweede boekhouder,’ zei Hein: ‘heeft 'n mannetjes-kanarie gehad die niet *wou* zingen. Op 'n goeie dag koopt-ie 'n wijfje 'r bij, hangt dat 'n eind verder in een andere kooi - en na twee, drie dagen zóng 't mannetje....’

‘Maar hoe komen wij aan een wijfje,’ zuchtte Stans. ‘Kom nou Piet! Zing nou is wat! Wees nou is 'n beetje vroolijk in 't leven!’....

Piet zong *niet*, ging niet in op de vriendelijke verzoeken van tante Stans.

Hein heeft gelijk, dacht zij: de koopman heeft me bepaald bedot, 'n wijfje voor 'n mannetje verkocht.

Die gedachte hanteerde haar. Ze moest er het hare van hebben. In het benedenhuis woonde een dame, die er ook kanaries op na hield. Van die leende zij voor een halven dag een vroolijk wijfje dat ze dicht bij Piet in het groen zette.

Het wijfje sprong vlug van het stokje op en neer, tjlpte, maakte het hof aan Piet, maar Piet nam er niet de minste notitie van.

Hij at, dronk, ravotte, tjlpte zelfs niet weerom. Een schrikkelijk ongevoelig dier. Een hart van steen.

‘Zie je wel dat onze Piet 'n wijfje is,’ zei Hein dien middag, toen Stans hem de lotgevallen van den dag verteld had: ‘positief 'n wijfje - anders zoud-ie gezongen hebben. En wat gróéit-ie! Hij is wel tweemaal zoo groot!’

‘Onzin! Onzin!’ zei Stans benauwd, ‘dat bestaat niet. Da's je verbeelding. Hij heeft pàs gegeten’...

‘Dan is die ziek’: meende Hein, ‘zoo'n dikte is ongezond.’

De ouwe dame zat terneergeslagen bij de kooi. Nu al twee weken had ze over niets anders gedacht dan over Piet's welvaren. En nou zoo'n tegenslag. 'n Ziek wijfje in plaats van 'n zingend mannetje.

Maar 't dee er weinig toe. Ze kon Piet niet an z'n lot overlaten. 't Was 'n lief, gehoorzaam tam diertje en as-ie nõg vetter werd, had-ie kans in 'n beroerte te blijven. 't Beest moest zich ook wel gruwelijk bij z'n zaadbak vervelen. En allicht kwam 't 'r dan toe zich ziek te eten.

De veearts zou 't weten.

Hein was nauwlijks de deur uit of ze zond een kruier naar 'n veearts in de buurt.

Ze bracht een zenuwachtigen middag door, telkens uitkijkend naar de deur. Maar hij kwam eerst tegen den avond toen Hein thuis was.

'Meneer,' zei Stans: 'we hebben een engel van 'n kanarievogel die niet zingen wil en zoo akelig groeit'...

'Groeit?' vroeg de arts verwonderd, die al meer mals had gehoord maar zóó iets nog niet.

'In den tijd van twee weken is-ie wel tweemaal zoo dik geworden,' zei Hein: 'ik heb al aan jonge kanaries gedacht.'

'Wel, wel,' glimlachte de arts; 'en waar is de patiënt?'

Stans haalde de kooi, beefde lichtelijk.

De arts keek even verbaasd.

'Mevrouw!' zei hij ernstig: 'ik v e r m o e d dat uw vogel nooit zingen zal. Dit is een kuiken'...

'Een kuiken!' schreeuwde Hein.

'Een kuiken!' herhaalde Stans, die begon te weenen: 'O! o!... *mijn* lieve Piet een kuiken!'

'Dus wordt-ie later 'n kip?' vroeg Hein terneergeslagen.

'V e r m o e d e l i j k,' glimlachte dokter.

Vertrouwelijke brief aan een letterkundig vriend.

Waarde letterkundige.

Jawel, we maken het allen uitstekend. Geen schokkingen in ons leven, zelfs niet in dat van anderen blijkens de couranten. Ik heb tegenwoordig een buurman, rijk geworden poffertjesbakker. Interessant man. En zindelijk. Hoe maakt het je vrouw? En de kinderen? Ik sterf zonder nageslacht. Treurig. In elk geval troost het me lichtelijk dat g e e s t e s -kinderen óók kinderen zijn en dat het menigmaal preferabel is géésteskinderen te kweken. Die gaan nooit den s l e c h t e n weg op, brengen je geld in, enz. Werk dat idee verder uit ook in verband met hereditieit etc. Het lijkt me geschikt voor een hoofdartikel in een eerzaam blad. Babs laat je groeten. Toosje is niet goed in orde. Warme neus.

Maar na al deze bijzonderheden van huiselijken aard, ga ik over tot onze z a k e n . Eenigszins ongepast lijkt het mij dat een zoo vrindelijk letterkundige als ik, in een letterkundige correspondentie met een letterkundigen vriend zich onthouden zou over letterkunde te spreken.

Al heel licht wordt na onzen dood onze briefwis-

seling uitgegeven - de menschheid heeft daar r e c h t op - en ook met dit schrijven ware dit mogelijk. Feitelijk schrijf ik al sinds geruimen tijd met de visie van een tiental brievenbundels. Het is goed en wijs aan eventualiteiten te denken en altijd, zelfs in buien van intieme expansie, zijn stijl zóo te verzorgen dat óok het nageslacht de correspondentie kan lezen. Mijn waarde, schrijf aan niemand, aan geen dames, aan geen kruidenier of lastig-geworden slager òf doe dat met zeker cachet, nooit onverzorgd en nõoit zoo dat gij u zelf toont zooals gij zijt. Schrijf aan den boekhandelaar, die u maant om betaling: 'WelEd. geb. Heer, Overmate van arbeid belette mij vroeger de noodige aandacht te schenken aan uwe letteren. Zoodra het manuscript, dat ik thans onder handen heb, gereed is, zal ik u onmiddellijk komen voldoen.' Schrijf dito aan uw huisbaas: 'HoogwelEd. geb. Heer, De Roman die eerstdaags van mij verschijnen moet, heeft mij zóo beziggehouden, dat werkelijk mijn hoofd er niet naar stond om mij te verdiepen in financieele aangelegenheden. Dezer dagen zend ik U cheque.'... Werkelijk, ik kan er niet genoeg nadruk op leggen: neem u zelf in acht, toon nimmer aan buitenlieden, dat gij 's middags onhebbelijke porties gestampte pot kunt eten nõch verliefd zijt op levertjes van schelvisch - tusschen haakjes, dit slaat nièt op u; ik weet, dat gij er geen liefhebber van zijt, maar *ik* ben er inderdaad verzot op en daarom geef *ik* juist dat voorbeeld. Voor schelvischlevertjes loop ik een uur ver, ja ik watertand zelfs op dit oogenblik als ik aan verschgekookte schelvischlevertjes denk, maar blånke levertjes, geen tranige, en vooral geen weeke. Ook kun je me tracteeren op kuitjes, broeken van een hand dikte. Nota Bene: v e r b r a n d *dit* gedeelte van mijn brief. - Om nu evenwel meer direct op letterkunde neer te komen,

heeft het me verbaasd dezen Sinterklaas niets van je gezien te hebben. Je doet ganschelijk verkeerd tegen dezen tijd obscuur te worden. Vergeet je dat er in Holland maar éénmaal per jaar g r o o t e belangstelling voor letterkunde is en dat wij onze zaken ten zeerste verwaarloozen, wanneer wij op deze Beurs van het geestelijk leven met g e e s t e s -kinderen ontbreken? Deze week heb ik zonderlinge ontroering ondergaan, eene ontroering méer geaccentueerd dan in vorige jaren. Misschien lag dit aan de smaakvoller uitstalling der verschillende boekwinkels. Ge begrijpt dat ik langs de étalages loop als een schooljongen, die verzot is op diverse lekkernij van suikerbakkers. Een Sinterklaasuitstalling van boeken vind ik zoo geheel aangenaam, zoo geheel èn volkomen symbool van het letterkundig bewegen dezès belangwekkenden tijds. Een boeken-Sinterklaas is er niet naast, niet weifelend, niet wild, niet verrassend. Zij is jaar in, jaar uit, de Leipziger Messe van Holland's lievigheden. Mijn waarde, versta dit niet verkeerd. Dit zoo zeggend bedoel ik eene a p p r e c i a t i e , zoek ik uiting te geven aan een prettig h u i s l i j k gevoel, de sensatie van te leven in een allerplezierigste wereld, waarin een elk voor een elk een boel overheeft, waarin de uitgevers het letterkundig publiek - en daar moet je zoo min niet over denken: ik zou je 'n heele collectie namen kunnen noemen van prettige menschen met l à n g geen gekke kijk op o n z e zaken - trachten bezig te houden, waarin de schrijvers g a a r n e arbeid verrichten voor uitgevers, de couranten dat loflijk werk steunen en het Sinterklaaspubliek zorgt voor de noodige circulatie van contanten. Op deze wijze, mijn waarde, heeft er een beschaafde verbroedering plaats tot gezamenlijk amusement van een p l e i z i e r i g e n tijd. Dat

menschelijk, humanitair begrip van elkander te steunen, doet mij ontroerend aan. Heb je ooit van een hongeroptocht van auteurs gehoord? Neen, wel?... Ooit van een meeting van scribenten, ontslagen door hun patroons? Ooit van een protestvergadering van jeugdige schrijvers tegen boek-fabrikanten, die aanslag pleegden op het vereenigingsleven? Neen, nooit! Het is gewoon ondenkbaar en dat verheugt mij zoo volkomen.

In de geestelijke wereld van uitgevers, auteurs, letterkundig Sinterklaas-publiek is een zoo harmonieuse samenwerking, zulk een gelukkig samentreffen van lieflijke belangen, dat elke *outsider* er door getroffen moet worden. Wij, auteurs, schrijvertjes, broodschrijvers, dichters, dramaturgen etc., leveren onze waar naar den zin der uitgevers. Zegt de uitgever: mijnheer, ik adviseer U die en die bladzijden te veranderen, dan veranderen wij. Zegt hij: lieve vriend, ik raad U aan dit fragment er uit te lichten, dan lichten wij het er uit. Zegt hij: amice, ge doet beter het heelemaal om te werken, dan werken wij om. Wij zijn dociel, intelligent en welwillend. Wij weten waar Abraham de mosterd haalt. Wij zijn gelukkig zóo veel meer ontwikkeld dan andere arbeiders, dat wij ons richten naar den wil van den gebruiker, naar den aard van den afnemer. Bak jij kadetjes, als het publiek fijntjes, duitschjes, pain-deluxjes, eier-broodjes, waterbroodjes verlangt? Dat gáát niet, mijn waarde. Dat is dronkemans-methode en ontkenning van de stevige wet van vraag en aanbod. Daarom staan de geestlijke arbeiders zooveel hooger. Die werken met o v e r l e g . Die leveren serieuzen arbeid voor vriendlijke kamers in het Sarphati-park. Mijn waarde, als ge te Amsterdam komt, wandel dan eens het Sarphati-park rond, kijk overal o n b e s c h a a m d binnen. Je zult opletten

de overeenstemming in smaak, de smaak van een massa - let wel: ik zeg niet *de* massa - die te binnenhuizen zit in een smaakvolle entourage van moderne gordijnen, meubelen, lampen, vloerkleeden, vóoral veel bloempotten in m o o i e potten en eveneens o v e r a l zonder uitzondering vergulde of niet vergulde, maar in elk geval doddige penanttafeltjes met s l o r d i g , artistiek-slordig v e r s p r e i d e boeken met m o o i e banden (altijd rood met verguldsel) boeken, boeken, boeken, boeken, boeken, boeken.... In deze kamers en voorts in de geheele stad, die geen stad zou zijn: zoo ze geen schakeling van kamers was vindt ge vertakkinkjes van Sinterklaas-étalages met Sinterklaas-litteratuur. En voortreffelijk weldadig doet het aan, wanneer ge bedenkt dat wij allen een steentje hebben bijgedragen tot dit schoon gebouw van litteratuur-in-gemeenschap voor lieden, die ons blijkens onze litteraire daden zoo na staan. Voorwaar deze schakel van smaken, die prettige beschaafde coalitie van uitgevers, auteurs en Sinterklaaspubliek is een der schoonste monumenten van het einde eener eeuw. Voor elck wat wils is dan eindelijk geworden: naar den wil van Elck. Elck, het Sinterklaaspubliek. Elck, een bevriende koopende massa. Elck, onze voedster, die ons doet lèven, die ons vereert, die later straten naar ons noemen zal.... Het Frits-Lapidoth-steegje.... De Pol-de-Mont-sstraat.... Het Johannes Viatorgrachtje.... Het Couperus-plein.... Het La-Chapelle-Roobol-slopje... Het Fiore-Della-Neve-hofje... De Thérèse-Hoven-Allee... Het Oude-Zijds-Van Maurikkolkje... Het Melati-van-Java-hol.... De Van Nouhuys-Boulevard.... Het G.H. Priem-veld.... De gedempte Wagenvoortgracht.... Het Paap-gangetje (*Verboden asch en vuilnis neer te werpen*).... Het Anna de Savornin

Lohman-Park... De Jo van Sloten-Singel... Het Johanna van Woude-Erf!.... En O!
O! O! De eerste Falkland-Dwarsstraat van den Laurillardweg....

Mijn waarde, als ik mij te diep begeef in de emoties, opgewekt door een
Sinterklaas-boeken-vertooning, word ik opmerkelijk optimistisch, gevoel ik mij
gelukkig door zóóveel banden verbonden te zijn aan het w e r k e l i j k , niet gedroomd,
niet gefantaseerd, niet vermooid letterkundig leven van een Sinterklaas-publiek dat
stukjes knabbelt van onze zoete Sinterklaas-koek-lijven. Er zijn dan toch nog hupsche
zaken in dezen somberen tijd. Ga de Kalverstraat in, wandel langs het Rokin, de
heele stad door, peins en bewonder en thuiskomend zult ge met evenveel lief
genoegen nieuwen voorraad gereed maken voor het komend
Sinterklaaspubliekgeslacht.

Voor vandaag genoeg. We eten kip.

Vele groeten,

S. FALKLAND.

P.S. Kip met appelmoes.

Huwelijksreis.

‘Die láatste schets van je, amice Falkland,’ zei Leeuwtje over wien ik het reeds eenmaal had: ‘die schets van een v e r b r o k e n h u w e l i j k , heeft me doen denken aan een zure historie uit mijn eigen huwelijk en wel aan mijn huwelijksreis. Zònderlinger avontuur heeft zelfs Múnchhausen niet beleefd. Heb ik je daar wel eens iets van verteld? Nee wel? Anders zou je er zèker al wat van gemaakt hebben. Wat ik je nu ga zeggen, blijft onder ons. Ik heb er niet den minsten lust in, mezelf overmorgen g e d r u k t te zien.’

Ik beloofde hem te zwijgen, meen bijgevolg g e r e c h t i g d te zijn, het verhaal af te schrijven.

‘Een allermalste geschiedenis!’ -, vertelde hij: ‘Ik was zoo arm als Job toen ik trouwde, mijn vrouw, de dochter van gezeten lieden, zònder geld. We ondertrouwden, hielden s t a n d e receptie met maderá, port, gebakjes. Alles volkomen in den vorm. Want mijn schoonouders waren g e z e t e n lieden - hier herhaal ik, maar dat doet er niet toe - en de bloedverwanten van mijn vrouw's kant hadden zelfs eenige effecten in de melk te brokken. Nu gebeurde dit. Op de receptie had mijn aanstaande, mijn bruid, de onvergeeflijke dwaasheid op te snijden. Dat wil zeg-

gen, dat toen een vriendin haar zeide: 'En wáár gaan jullie zoo heen op je huwelijksreis?' -, zij met een allerliefst lachje - O, de vrouwen kunnen zoo liéf met elkander omgaan! - antwoordde en dàt met een *front d'airain*, een beminnelijke zekerheid dat ik er van opschrikte: 'Wij gaan over Brussel naar Parijs en waarschijnlijk ook een paar dagen naar Weenen.' - 'Maar Truus'... viel ik haar in de rede. Zij, altijd lief-lachend, coupeerde mijne interruptie, voegde aan haar brutale onwaarheden smakelijk toe: '... en van Weenen keeren we misschien over Frankfort terug'....

Ik wilde nòg wat zeggen, maar schoonmama lachte even innemend, zei dat 't 'een hééle reis voor de kinderen was.' Na eene vriendin kwam de andere, telkens felicitaties, handjesgeven, telkens de leugen dat we een huwelijksreis maakten naar Brussel, Parijs, over Weenen naar Frankfort. Ze herhaaldenhet allemaal zoo rustig, dat ik na mijn derde Port, als gelukkige bruijom, mijn eigen vrienden begon voor te liegen en met het grootst aplomb met Jan, Dirk, Hein over Parijs, Weenen, Frankfort sprak. Ook met George! George, George, George! Dat ik óóit zoo stom geweest ben! Was het dèrde glas Port oorzaak of de gewoonte van 't liegen? Ik weet het niet. George keek me glimlachend aan:

'Naar Parijs en Weenen?' knikte hij.

Nu moeten ze net glimlachen om je de wáárheid te laten spreken!

'Ja, naar Parijs, Weenen, misschien wel een afzakkertje naar Nice,' loog ik strak.

'Daar heb je me nooit wat van gezegd' -, zei George.

't Moest ook een verrassing blijven voor mijn vrouw,' lei ik uit.

Je herinnert je mogelijk dat ik in 't begin van mijn

huwelijk gewoond heb in de Jan Steenstraat. En als je nu weet dat George aan de overzij woonde op kamers en een balkonraam had, dan kun je je lichtelijk voorstellen hoe stom 't van me was George mede te beliegen. Want we gingen natuurlijk *niet* op reis! Mijn vrouw's moeder had het leugentje op touw gezet, om haar bloedverwanten te doen gelooven dat haar aanstaande schoonzoon goed geld verdiende. En daar zaten we!

De bruiloft was achter den rug - m'n goeie schoonvader had z'n laatste centjes uitgegeven om z'n stand op te houen - en in 'n bakje van één gulden nachttarief, reden we naar de Jan Steenstraat no. zooveel.

George was nog druk aan het fuiven - ze dansten op onze bruiloft! - zijn ramen waren donker. Wij slopen ons huis binnen en... titteltjes... véél titteltjes - De rest doet er niet toe. Ons huis had een keuken achter, een slaapkamer achter, een huiskamer vóór en een zitkamertje voor. De eerste dag was zóo gelukkig, zóo goddelijk! De beschrijving bespaar ik je. Er is in niets méér traditioneels dan in het doen van jong gehuwden. En dergelijke dingen kun *jij* natuurlijk niet gebruiken.

Maar tegen den avond van dien dag begon de rampzaligheid, de marteling, de ellende! We hadden er natuurlijk op gerekend een kleine veertien dagen opgesloten te blijven, een paar Baedekers te doorlezen en dàn van Weenen of Nice terug te keeren. Alles was in huis behalve brood. Maar je kunt zoo iets nooit zóo overleggen of je vergeet wat. Wij hadden de lucifers vergeten. Ik wachtte tot schemerdonker, loerde door de tulle gordijnen - en, o, vloek! - George zat een pijp te rooken op zijn balkon, George katterig en bleek van *mijn* bruiloft. Anderhalf uur wachtte ik. Toen ging hij uit, sloop

ik langs de huizen naar een kruidenierswinkel, kocht drie pakjes om gedekt te zijn - en weer naar Brussel terug!

In de voorkamer lieten we eerst de overgordijnen neer, stak ik het licht op, toen, uit overmaat van voorzichtigheid, ging ik voorzichtig aan de overzijde kijken of er nergens licht te zien was. Het *was* te zien. De gordijnen lieten licht door. Ik vloog de trappen op, hing een deken tegen elk raam, inspecteerde opnieuw - en goddank, het was nu zwart als de nacht! We brachten een gezellig, huiselijk avondje door - tot er om half twaalf gescheld werd. Onze harten stonden stil. Terwijl we voor niets anders oogen hadden dan voor èlkanders oogen, was een deken afgegleden. Ik hoorde het bekende fluiten van George. Hoe enorm onbescheiden! Vlug draaide ik de lamp af, speldde de dekens steviger, liet hèm twee, driemaal bellen. Wij waren en blèven te Brussel. Den volgenden dag zouden we naar Parijs gaan en de reisroute veranderden we onder geen omstandigheden.

Overdag waren we geheel gerust. Voor de ramen hingen tulle gordijnen, waar achter je je zoo druk bewegen kon als je maar wilde. Maar 's avonds was het *misère ouverte* met de dekens en de licht doorlatende kieren. En wat er telkens nodig bleek! 't Is lang niet gemakkelijk om veertien dagen opgesloten te blijven. Tegen schemer moest ik dan eens dit, dan weer dat halen. De petroleum raakte op. Ik haalde petroleum. De kaas werd oud. Ik haalde kaas. En dat alles op de meest sluwe wijze om niet gezien te worden door de overburen en vooral door George. De zevende dag was de dag van de openlijkste ellende. Ik wilde dien dag mijne vrouw in het huishouden helpen, zag een pot met zout en nòg een pot met zout staan. Zout hoort bij zout, meende

ik en ijverig ruimend mengde ik de twee potten. Kom nòoit aan dingen van de keuken, Falkland, allerminst op je huwelijksreis. Ik had fijne soda en zout samen gevoegd. En zoo zaten we zònder zout. We aten dien middag kreeft uit de blik, sperzieboontjes en oudbakken brood. Aardappelen en rijst waren niet te koken. Daar hoort zout in, naar ik toen vernam. 's Avonds wilde ik op brood, zout en een half ons komeinen kaas uit, maar George, de ellendeling, bleef van zeven tot elf uur voor zijn open raam zitten werken, telkens kijkend naar onze ramen en onze deur. Wat is George verduiveld leelijk als je 'm zoo ziet zitten! Truus vindt 'm 'n monsterachtig individu. Stel je den achtsten huwelijksdag voor zònder zout, zònder brood, zònder petroleum. En den geheelen dag George aan 't studeeren voor zijn raam, alsof hij nu in éens haast had zijn luieren van vroeger goed te maken. We ontbeten met beschuit en lunchtong, we gebruikten voor ons tweede ontbijt beschuit en lunchtong, voor ons diner lunchtong en rijst zonder zout. Niet plezierig. Liefde verzoet geen zout. Tot halftien waren we verplicht in het donker te blijven zitten en eerst toen rees George op - we konden elk van zijn bewegingen zien achter onze tulle gordijnen -, kleepte hij zich aan, ging de deur uit. Geen twee minuten later, sloop ik de trap af met de petroleumkan in de ééne en de boodschappenmand in de andere hand. Truus had me 'n heel lijstje kruidenierswaren opgegeven: tien kan olie, drie pond zout, een pond fijne soda, twee pond groene zeep, twee cent kaneel, een half ons gesneden Leidsche kaas, weet ik wat al meer - en een pakje haarspelden. Die van Truus had ik allemaal gebruikt om platen op te hangen. Nou liep ze met d'r hangende haar en liefde verzoet evenmin haren in je eten.

Ik koop alles, zwoeg terug. Nog al geen vracht zoo'n volgeladen oliekruid en 'n mand boordevol met kruidenierswaren! Vlak bij huis denk ik plotseling aan de haarspelden, loop een eind verder, koop een pakje, zwoeg naar Weenen weerom en waarachtig hoor het fluiten van George aan de overzij. Hij was alweer thuis, hing over de balkonleuning:

'Hé! Hé! Leeuw! Leeuwkje!' riep hij.

Ik, ongenaakbaar, stokdoof, stak den huissleutel in 't slot, smeede de deur achter me toe. Een half uur later schelde hij aan, *l i e t e n* wij hem schellen. Wat drommel als iemand zègt dat-ie in Weenen zit, dan heb je recht geloofd te worden! Zoo was *hij* nu! En zoo heeft hij ons de resterende dagen gesard, terwijl wij van Weenen naar Frankfort reisden, van Frankfort naar Keulen, van Keulen naar Amsterdam.

Den zestienden dag zijn we behoorlijk aan het Centraal station aangekomen, ontvangen door de heele familie. Ze waren èrg hartelijk, vonden dat we er wat vermoeid van de reis uitzagen. Dadelijk begon een ouwe tante Truus te interviewen over Parijs, hoorde ik mijn vrouw de *bêtise* zeggen:... 'O tante de Mont-Blanc¹⁾ in Parijs is zoo mooi!' - En daarvoor heb *ik* haar vijftien dagen lang Baedekers laten lezen - zijn we *twéé* weken gevangen geweest!

Maar het hatelijkst was George - die vond dat ik er zoo *g e b r u i n d* uitzag! De schurk! de verrajer!' - Zuchtend dronk Leeuwkje zijn glas leeg.

1) Zij bedoelde Montmartre.

Verbroken huwelijk.

Eén uur! Eén uur! Opnieuw schoof ze het gordijn op-zij, trachtte door de beslagen ruiten naar buiten te kijken.

Maar het was een donkere avond en de lantaarn stond te ver van het huis. Nauwelijks zag zij het zwarte huizensilhouët aan de overzij. Van de burens was niemand meer op. Alle lichten uit.

Bij Potter zag je alleen een flauw belicht zolderraam. Van de meid. Dàar moest de meid slapen.

O, wat een man! Hoe gemeen en leelijk om dāt te doen. Als ze maar naar bed ging? En het licht uitblies?

Nee, niet naar bed. *Als* ze slapen ging, dān op de logeerkamer en de deur op slot. Maar boven was het zoo donker en de gang was zoo donker en de trap zoo donker! En als hem iets gebeurd was. 't Was wel niet denkbaar - de mogelijkheid bestond.

Snikkend wreef ze den ademaanslag van de ruit, wachtend, wachtend. Geen geluid in de straat. Ook bij Potter was het donker geworden. Nergens licht. En de groote angst voor die duisternis, voor die ongestoorde stilte deed haar heftiger schreien, tot ze een stap hoorde en beneden den sleutel in het slot. Haastig droogde zij de oogen, balde de vuisten in den schoot, klemde de lippen saam.

‘Dag Annie. - Wat later geworden. Heb je gehuild? - Krijg ik geen antwoord? - 'k Heb er heusch part noch deel an! - Karel die...’

‘k Vraag je excuses niet,’ zei ze bits, hem afwerend.

‘Nou! Nou - Laten we er nou geen scène over maken! - Karel...’

‘Ik vraag je toch niets!... Je had om half elf thuis zullen zijn. - Je komt om een. - Dat 's 'n teeken dat ik je nou al verveel. - 't Is 'n gemeenheid om me hier zoo lang te laten wachten.’

‘Maar Annie...’

‘Zoen me niet! Je ruikt naar drank!’

‘Ach wat een gekheid! Laat me nu asjeblijf uitpraten -’

‘Nee, 'k ga naar bed.’

‘Goed. Best. Dan zal ik 't je boven uitleggen.’

‘Dankje. Ik slaap op de logeerkamer!’

‘Kom, begin nu geen dwaasheden!’

‘Ga jij maar weer uit!’

‘Als ik je nu vertellen mag...’

‘Nee! Nee! Nee!’ zei ze driftig. Ze wou 'm nù niets meer zeggen. Hij had rooje oogen, rook naar cognac. O, wat was dat vies en laag! Maar hij, schuldig, hield aan.

‘... Ik was bij Karel... en toen...’

‘Toen ben je blijven plakken en heb niet an mij gedacht...’

‘Dat heb ik wèl! Maar Karel en Toon...’

Al haar ingehouden verbittering kwam los op 't hooren van dien naam:

‘Zóó, was Toon er ook? Dat dacht ik wel! Is 't driemanschap weer bijeen geweest? Maar ik zeg je, dat je me dat geen tweede maal zult doen! Ik begin er genoeg van te krijgen! 's Middags kom je op 't laatste nippertje thuis! Bitteren met je vrienden in 't koffiehuis! Eergisteravond kwam je om twaalf uur

anzetten! Dat let ik allemaal wel op, al hou ik mijn mond. Maar dat van vannacht doet de deur toe! Half twee! Half twee! 'n Jonge man die nog geen drie weken getrouwd is! En ik zijn huishoudster. Ja, je huishoudster meneer! Maar 't is uit! uit!

Hij, lachend, trachtte te troosten, maakte er een grapje van.

'... Toe nu Annie, schei uit met je bedsermoen! Doe dat nu als we tien jaar ouder zijn! Als ik nu toch door Karel Toon'...

'Maak maar geen verdere woorden vuil! Ik geloof je niet meer! En als je weten wilt hoeveel ik om mijn huwelijk maal, niet zóóveel! Niet zóóveel!'

Betoogend gaf zij de maat aan met wijsvinger en duim.

Hij lachte er tegen in.

'Laten we naar bed gaan, opgewonden kind! We zijn toch getrouwd en ik bedrièg je toch niet!'

Zij was naar de latafel gegaan, waar zij souvenirs en kleinigheden bewaarde, zocht iets.

'Wat zoek je nou toch? Kom ga mee naar boven?'

In haar handen hield zij de trouwacte en vinnig van gebaar, scheurde zij die aan stukken.

'Zoo! Daar gaat je trouwacte! En nou is 't uit! Ik heb dat ding verscheurd en nou ben ik van je af!'

'O! o! Gans!' spotte hij: 'als 't zóó gemakkelijk ging, bestonden huwelijken geen twee weken!'

Schreiend wierp zij de stukken op den grond, liep de trap op, de slaapkamer voorbij naar de logeerkamer, die zij afsloot.

En op de koele spreij bleef zij snikken.

Hij klopte aan. Maar ze antwoordde niet. Hij klopte ongeduldiger. Ze gaf geen antwoord. Toen - beleedigd - ging hij naar de slaapkamer, naastan, hoorde ze hoe hij zich uitkleedde, zijn horloge opwond, in bed stapte.

Aangekleed bleef ze liggen op de sprei, huilend, heel zachtjes, héél heel zachtjes tot ze insliep.

Om vijf uur was hij al op, ongelukkig om het gebeurde. Zij had gelijk. Toon en Karel waren.... Maar wat gaf 't dat nóú te beredeneeren. Over een paar uur stond de meid op en om acht uur kwam die wekken met een kop thee. Ongerust klopte hij aan, nòg eens, nòg eens.

'Toe Annie! Doe open! Ik heb ongelijk! Toe nou!'

Zij wakker geschrikt, hield zich stil.

'Annie! Annie-ie-ie! Annie-lief! Annie ik heb 't hier zoo koud! Annie ik vat hier kou! Kom nou! Wat moet de meid wel denken! 'k Zal 't nooit meer doen, nooit meer! Ik ben een schurk, een inbreker, alles wat je maar wilt! Toe nou!'

Ze begon medelijden te krijgen. Maar als ze nù toegaf was 't voor goed bedorven! En 't was ook niet meer te verhelpen! 't Contract was verscheurd en daarmee was alles uit.

'Annie-ie! Engeltje!... Zeg dan tenminste of je slaapt!'

Geen antwoord.

'Annie, als je geen antwoord geeft, ga 'k de meid roepen!'

'Ga maar weer naar je bed!'

'Nee! Ik blijf hier in de gang zitten!'

'Mij goed!'

'Toe nou! Wees niet koppig! Ik heb me laten overhalen! En nóoit, nóoit meer! Ik doe 'n eed achter de deur!'

Zij zachtjes aan het lachen. Hij dee altijd zoo grappig en wist je zoo in te palmen!

'Nee! - Ik wor nooit meer goed met je!'

'Dan blijf ik hier voor de deur zitten!'

Boven hoorde ze lopen. De meid scheen opgestaan te zijn, gewekt door zijn kloppen. Dat was me wat moois als-ie daar zitten bleef.

‘Toe ga nu weer naar je bed! Wat moet de meid denken?’ begon ze.

‘Kan me niet schelen.’

‘Je maakt nutteloos schandaal!’

‘Kan me ook niet schelen. Ik zit hier goed. Als ik kou vat in mijn hemd komt 't op jouw geweten!’

‘Ik ga toch van je weg!’

‘Uitstekend. Maar doe de deur open!’

Aarzelend deed ze het, bang voor de meid en geen kwartier later waren zij verzoend, lei hij uitvoerig uit waarom hij zoo laat was thuis gekomen, accepteerde zij zijn leugens omdat ze zóoveel van hem hield, zoo àlles, en hem toch niet zou kunnen verlaten.

De meid hoorden ze de trap afgaan naar beneden.

En dat gaf haar een plotselinge ontzetting.

‘O! O!’ riep ze de gang inlopend.

‘Wat is er? Wat ga je doen?’

Ze was de trap al af, treden tegelijk afspringend. In de huiskamer had de meid de gordijnen opgetrokken.

‘Ben u op, mevrouw?’

Het was een malle ontmoeting. Zes uur 's morgens en àl gekleed.

‘Haal eens vlug een glas water uit de keuken, Door!’

‘Ben u niet goed?’

‘Haal maar vlúg, vlúg!’

En terwijl de meid weg was bukte zij snel oprapend de snippers van de trouwacte, blij dat Door ze niet had zien liggen.

Toen ze ontbeten had, liet ze stijfsel koken en een halfuur was ze er mee bezig om de stukken netjes op een vel schoon papier te plakken. 't Zag er uit alsof een groote spin haar webbe over het contract had gelegd.

Oorlog.

Eenige malen reeds, mijne vrienden, heb ik u verhaald van één-, twee-, driehoog en wat daar zoo voorviel. Levendig begrijp ik, dat die gebeurtenissen eenige gelijkenis hebben, dat op den langen duur de schakeling van kamertjesvoorvallen zekere 'monotonie' vertoont. Hoe wou het anders, mijn lieve vrienden? Deze stad is er eene van klein, zuur, in den grond zéér tragisch doen. En onder de vele chagrijnigheden, die wij er aantreffen, is het leven van één-, twee-, driehoog zeker niet het minst deerniswaardig. Eén-, twee-, driehoog, dat wil zeggen de samenhooking van vele gezinnen langs één trap, onder één dak, de kleine vijandschappen van bureu, het zeurige, sleepende bestaan, altijd in grijzigen mist zonder lichtenden einder.

Maar dit had ik ook wel óngezegd kunnen laten. Want half-zeggen is slècht zeggen en zonder U ook maar éénigszins te degradeeren geloof ik dat het bèter is met U een weinig te k ó ú t e n . Want wat hebben jullie nou an àndere dingen dan aan Zaterdagavondvermaak? Dus ter zake.

Driehoog woonde de weduwe Bikkel, de zéér eezame weduwe van een kantoorlooper. De weduwe Bikkel had een dochter en een commensaal.

Tweehoog, vlak onder juffrouw Bikkel woonde de weduwe Sloet. De weduwe Sloet hield er óók een commensaal op na.

Zeer eenvoudig exposé.

De weduwe Bikkel en de weduwe Sloet waren geruimen tijd vriendinnen geweest. Dat wil alweer zeggen (want het gebruik zulker woorden is hier eenigermate onvoorzichtig) dat de weduwe Sloet de deur opentrok als de weduwe Bikkel uit was, dat zij dagelijks een praatje maakten op de trap en elkaar soms een ei of een pan geleend hadden. Een dergelijke verstandhouding tusschen lieden van één-, twee-, driehoog is ongetwijfeld voortreffelijk, eindigt echter - dat kan wel als regel gezegd worden - met 'verkoeling', daarna met 'negeering' en ten slotte helaas met openlijke vijandschap.

De weduwe Sloet raakte haar commensaal, voor wien ze twee jaar met liefde gekookt had, kwijt en zooals dat gaat, werd achterstallig eerst met één maand, toen met twee maanden.

De weduwe Bikkel daarentegen kreeg een neef uit Amerika over. De neef vree met de dochter en die zouden gaan trouwen. Toen kreeg de weduwe Bikkel den inval om de verdieping van tweeëhoog er bij te huren. Dan kon ze vlak boven haar dochter blijven wonen en er een tweeden commensaal bij nemen. Van den huisbaas had ze gehoord dat de vroegere vriendin twee maanden huur schuldig gebleven was. Dat zat glàd. Maar nee. 't Zat nièt glad. Juffrouw Sloet kreeg een nieuwen commensaal, betaalde een halve maand.

Toen begon de oorlog.

De weduwe Bikkel, hare dochter, haar neef en haar commensaal wouen de weduwe Sloet van haar woning hebben, maar de weduwe Sloet vertikte het. Als de benedenbuur pas gedweild had, liepen ze met

slijkvoeten over de trappen, vergaten hun voeten aan de mat te vegen. De mannen spuwend op het portaal en telkens was *De Echo* gestolen terwijl de courantenombrenger er een e e d op dee dat-ie 'm op de trap gelegd had. Dat was alles het héél zachte begin. Het werd erger. Ze hadden een zoldertje in gemeenschappelijk gebruik en zolang de weduwe Sloet daar gewoond had, had ze haar wasch aan de latten te drogen gehangen. Maar nou met de vijandschap klopten de weduwe Bikkel en haar dochter naast de natte wasch matten en vloerkleeden uit. En dan zag je goed zwàrt als je het afnam en brak je hart in je lichaam. O, 't waren zulke beesten! En 's morgens als je opstond lagen de natte pruimen van die kerels op je portaal en laatst hadden ze 'n vuilnisblik bij ongeluk laten vallen, dat je vies was de trap af te gaan.

Weduwe Sloet was geen habaai. Elk andere vrouw van twee- of driehoog zou d'r haarspelden getrokken hebben. Weduwe Sloet, angstig van aard, bang voor burengerucht, liet ze maar doen. Ze was met de loopende maand bij de veertig gulden schuldig aan den huisbaas en dus *kon* je niet verhuizen. Want als je om 'n nieuwe woning kwam vroegen ze je overal om je laatste huisbrief-ie en dàn wer je nog gezet in 'n krantje dat al de huisbazen lazen. Mèt schuld kom je nergens terecht. Ze zouden boven van zelf d'r bekomst wel krijgen.

Den heelen dag zat ze in haar keukentje met haar poes. 't Was een oude zwarte kater, dien ze al meer dan tien jaar had. En dat beest was zóó lief, zóó verstandig. Die at met haar van een bord en riep Wrou! Wrou! Wrou! als hij haar niet zag. Weduwe Sloet was dol met haar poes. Ze had geen familie, geen vrienden, ze had alleen en niemand anders dan haar poes. Hij sliep bij haar in de bedstee aan het

voeteneind en beet naar vreemden. Zoo'n verstandig dier was 't! Ze praatte met hem, klaagde hem haar nood. Als de burens boven weer wat uitgehaald hadden, zei ze hardop: 'Hoor-ie Bop, wat 't tuig weer 'n leven maakt! Hoor-ie Bop?'

De oude kater met zijn groote groene oogen keek haar dan aan, alsof-ie begreep.

Het geweld werd intusschen heviger, venijniger, brutaler. Toen, op een morgen, weduwe Sloet boven haar wasch kwam afnemen, was het hemd van haar commensaal vol inktvlekken. Zij, woedend, wraakzuchtig, liet bij ongeluk haar emmer water omvallen en daar had je 't! Van af dien ochtend leken de menschen boven wel bezeten. 's Morgens zes uur begon het lawaai. Ze hadden de kleeden opgenomen, liepen den heelen dag boven het hoofd van weduwe Sloet te klotsen, nee maar, ook geen minuut stilte. Als de moeder niet liep, liep de dochter, als de dochter niet liep, liep de commensaal of de neef.

Je werd er geregeld krankzinnig van. En als 't dan even stil in 't huis was en je rustig in je stoel zat, lieten ze op eens een zwaar voorwerp vallen, dat het plafond dreunde en de kalk afviel. O, 't was zulk ordinair tuig! En lachen als ze dan deeën! Lachen! Weduwe Sloet, getergd, liep naar den huisbaas. Die kon er niets aan doen. De burens moesten 't maar met elkaar zien te vinden. En die lui van boven waren hééle fatsoenlijke mense, mense die op tijd betaalden en waar niks op an was te merken. O, o, klaagde juffrouw Sloet, de trap opgaand. En 'n nieuwe schrik! De commensaal, die ze een dag of veertien had, had z'n boeltje gepakt, was 'r vandoor gegaan. Wat-ie schuldig was had-ie netjes uitgeteld, met 'n brief-ie 'r bij, dat-ie 't met zoo'n spektakel boven z'n hoofd niet uit kon houen. Nou, dat was nog al fatsoenlijk van 'm. Eens had ze 'n

commensaal gehad die 'r zònder betalen tusschen uit was geknepen.

Er volgde een week van verwoeden oorlog. Weduwe Bikkel en haar bentgenooten maakten ijverig van 's morgens vroeg tot 's avonds laat zulk een bar geweld, zulk een satansch leven, dat juffrouw Sloet 't vóór nòch achter kon uithouden. Ze stampten, renden, stompten, lieten stoelen omvallen en een paar maal had de Amerikaansche neef een klapper op den zolder afgeschoten, wat een slag gaf alsof 't dak instortte.

Weduwe Sloet, opgehitst, tergde op stiller wijze. Van de vroegere vriendschappelijke verhouding herinnerde ze zich dat als *zij* de waterleiding opendraaide, *boven* geen druppel water uit de kraan liep. Bekende specialiteit van de Amsterdamsche Waterleiding. En zoo pleegde zij het passief verzet den heelen dag de waterleiding te laten loopen. Nou dat was me plezierig! Dan hoorde je ze telkens boven naar de kraan loopen en vloeken. En als 't dan waschdag was zat je te krimpen van pret, dat ze boven niet wasschen konden.

'Bop,' zei ze dan verheugd de handen wrijvend: 'Bobbie, nou hebbe wij is lol voor ònze cente....' En dan aaide zij den ouden, verstandigen kater.

Maar op een avond namen ze bòven weer wraak.

Weduwe Sloet was naar 'n kennis gegaan, had zorgvuldig alle deuren gesloten, de keuken, de kamers, zelfs de deur van no. 100. Zenuwachtig als ze was - als je op je eigen portaal liep - *s c h o l d e n* ze boven, had ze poes buiten gesloten en nog was de deur niet dichtgevallen of Bop begon op de gang te roepen Wrou! Wrou! Wrou! Weduwe Bikkel hoorde hem roepen, kwam met een kandelaar halfwege de trap, deed èrg lief 'Poespoespoes! Poespoespoes!' De kater kroop schuw in een hoek. Om

de kromming van de trap staken de hoofden der weduwe, der dochter, van den commensaal, van den neef. 'Hè-je geen rattekruid?' vroeg de commensaal.

'Ach wat,' zei de neef: 'dat kan 'k met me handen wel af.'

En bij het ingehouden geproest der vrouwen, liep hij de trap af, sprak den kater zachtjes toe, met kalmeerende woordjes, poogde hem te streelen. Het dier blies, kreeg een dikken staart.

'Wacht! 'k zal wat melk halen!', lachte de dochter.

Voor het dier werd het bakje gezet en nu minder wantrouwend begon het te drinken, doopend het roode tongetje in de melk.

Dan, rauw, raspte een krijsch door het holle benedenhuis. Neef had den kater bij den staart gegrepen, met een forschen handigen zwaai de trappen af gepletterd. Ze waren allen van de trap op het portaaltje gekomen. Weduwe Bikkel lichtte bij en ze schaterden het uit, zóó komiek als de kater deed, die met gebroken ruggegraat de trap trachtte op te schommelen. Vier treden kroop hij op, stortte in kramp terug, klemde de nagels nòg eens in het hout, pogend naar het portaaltje te komen.

'Trap 'm effen dood,' zei de commensaal.

'Ach wat! Laat 'm maar gymnastiek make,' zei de Amerikaansche neef.

En ze schaterden het allen opnieuw uit om het grappig gezieltoog van het beest, dat telkens opkroop, telkens weer neerstortte en dan diep-brommend mauwde.

Een half uur later kwam weduwe Sloet thuis, stonden ze boven allemaal ingehouden te gieghelen, luisterend wat ze zou doen - Nou huilde 't wijf! Daar had je tenminste óók 's schik van!

De onbekende.

Hein Bierman had hem 's morgens acht uur gevonden toen hij met zijn schulpenkar naar den eersten paal reed.

Het had dien nacht vrij stevig gestormd. De slibberige streep van aangespoeld zeevuil kromde tot dicht bij den duinrand.

Hij lag halfwege onder het zand, de beenen er in vastgezogen, het bovenlijf schuin er op.

Het strand was vlakgezeefd, één wijde vlakte van grijsgeel.

De liggende romp geleek te groeien uit die oneindige zandstrook.

Het water zachtkens sloeg tegen de kust. Zeewier deinde aan en af en wat vlugge strandlooptjes tipten de waterglooiing langs.

De zee, ganschelijk glad, bijkans onbewogen, had een staalblauwen effenen glans tot lichtgroen vervloeiend bij den horizon. Er was geen zon. De zandvlakte, gelijk en zeer eenzaam kromde om naar de zwarte spits van den verren vuurtoren.

En behalve wat aangespoeld drijfhout, hoepels en ouwe manden was er niets anders op het strand dan die schuin-liggende romp, die onbeweeglijke romp met het starre paarsverwongen gelaat.

Een arm, verkromd onder het lichaam, hoekte op uit het grijs-gele zand, de doodenhand juist even zichtbaar.

De andere slap langs het lijf, was verward in een slibbing van zeewier.

Het haar plakte om de slapen, het blauwe boezeroen hing open.

Hein had den drenkeling op zijn schulpenkar geladen. Het ging niet gemakkelijk. De storm had de beenen diep in den zandgrond vast gewroet. Het scheen wel alsof die het lijk niet wilde loslaten, zóo zoog hij het lichaam terug. Maar Hein, een sterk, onverschillige rakker, won het, rukte de beenen los, smeed den drenkeling in zijn kar.

Op de plaats waar het lijk gelegen had, bleef een vertrapte kuil met wat modderig zand. De diepe wagensporen er naast.

Op een draf ging het naar het dorp. Het paard was gewend aan dien hard-natten grond.

Het lijk schokte, bobberde in de schulpenkar naast het schulpennet en de schop. Ook lagen daar Hein's hooge, waterdichte laarzen, die hij aantrok als hij te schulpen visschen begon.

Halfwege ontmoette hij Hein Lood, den schoenmaker van 't dorp die na elken vloed het strand afzocht en brandhout hakte van het gevonden spul.

'Wat hei jij nou?' vroeg Lood, verwonderd kijkend naar een voet in paarse gestopte kous, die boven den bak uitstak.

'n Dooie kerel,' zei Hein gewichtig, tabakspetsel spuwend tot bij Lood's voeten.

'Nou, la-m' is keike,' zei Lood nieuwsgierig.

Het was in geen afzienbare jaren gebeurd dat op die kust een lijk was aangespoeld.

Vlug wipte de schoenmaker op het wagenrad,

keek over den rand van den bak en zijn groote angst en verwondering uitten zich eerst in langdurig wijs hoofdschudden. Toen zei hij, Hein aankijkend:

‘Nou wat zel jij daar mee doen?’

Van het wagenrad klom hij op den bok naast den schulpenvisscher en het paard hervatte zijn lompig geschokkel, voortdreunend den hobbeltwagen over het natte zand.

Zij spraken met elkaar, af en toe omziend naar het lijk, dat schokkend bewoog.

De voet die over den rand stak wipte op en neer en een hand sprong soms op van onder de dwarsspint.

Zoo reden zij het dorp in.

De school ging juist aan. Over den nauwen weg liepen de kinderen, keken nieuwsgierig de kar na met dien vreemd-ophuppenden voet.

Een paar jongens draafden mee, toen een paar meisjes, toen een hééle bende van klompjesdragende kinderen.

En omdat er nooit in het dorp hard geloopt werd en nu zoo opeens al die klompjes over den steenweg klopperden, kwamen er boeren en vrouwen aan de deuren en Lood, die het gevoel had dat hém iets bijzonders gebeurde en verheugd was dat hij op den bok zat, schreeuwde hen toe:

‘.... 'n Dooie keèèèrel!.... 'n Dooie keèèèrel!’

Dat gaf nieuwsgierigheid overal. Ze lieten hun werk in den steek, liepen vlug de schulpenkar achterna, die bij het kerkhofhekje staan bleef.

Hein sprong van den bok en Lood, druk van doen, sprong er aan den anderen kant af, liep hijgend alsof er een geweldige spoed bij was, naar den koster en van den koster naar den veldwachter.

Om de kar stonden de schoolkinderen, de groote menschen, pratend, kijkend naar den voet.

Een boerenjongen, brutaler, was op het wagenrad

geklommen, steunend op den rand van den bak, keek angstig met een vies gezicht naar het gelaat van den drenkeling dat zijwaarts lag afgekwakt in een plasje van water, schelpjes en zand.

'Nou, hij zel je ook niet meer uitschelde... Hij 's góéd dood ook!', zei hij - omlaag springend.

Er waren veel vrouwen bijgekomen en die keken schuw-angstig naar den voet over den bakrand, een voet in paarse kous, erg gestopt, met een enkel rond gat er in bij de hiel. Door dat gat zagen ze het witte, schoon-gebeten vel.

Er werd gepraat, gebabbeld tot de koster kwam, die het hek opende, bedaard zijn pijpje rookend.

Hein, weer in zijn kar geklommen, stond nu in den bak, poogde den drenkeling te lichten.

Maar het ging niet gemakkelijk. De dwarsspint zat in den weg. Ruw smeed hij de waterlaarzen op den grond. wat een gillend gestuif gaf onder de vrouwen en kinderen.

Lood, er bij geklommen, ernstig kijkend, tegelijk wel plezierig omdat hij zoo'n rol in het geval had, bukte mee in den bak en samen grepen ze den drenkeling onder de armen tot hij rechtstandig stond.

Het leek wel of ze met hun drieën waren.

De vrouwen, angstig, weken nog meer achteruit, allen met kleine oogjes alsof ze in schel licht keken.

'Laat 'm nou zóó maar zakken,' zei de veldwachter.

En een paar pootige armen namen het vrachtje over -, den onbewegelijken man in zijn blauw gescheurd boezeroen, in zijn roodbaaien broek en zijn paarse kousen.

Hij had zeker zijn bovengoed, zijn jekker en leeren broek uitgesmeten om nog te kunnen zwemmen of was zoo in zijn slaap verrast.

In de ooren zaten kleine zilveren ronde belletjes en hij had een dun blond snorretje.

Langzaam droegen de mannen hem naar het houten hok op zij van de kerk, het houten rommelhok, waar een kruiwagen bewaard werd, de schoppen van de doodgravers, wat afgedankte kerkebanken en de touwen voor de doodkisten.

Op den steenen, met mos begroeiden grond, leien ze het lijk neer, keken nieuwsgieriger.

De veldwachter, voorzichtig, trok de boezeroen af, zoekend naar naamletters.

Er waren er geen. Ook niet op de broek.

Ook niet op de kousen.

Het gelaat was gewoon, jong, verpaarsd door doodsmarten en zeewater.

Er was geen ring aan de handen, geen litteeken.

Het hoofd, op de steenen, met de gesloten oogen en de ooren, waarin de ringetjes, lag afgezakt, rakend het wiel van den kruiwagen.

Er werd getelegrafeerd, nòg eens getelegrafeerd.

Uit Scheveningen kwamen dien dag visscherlui over, want er was die week een bom met man en muis vergaan. Maar het was geen Scheveninger. Ze herkenden hem niet.

En er werd geseind naar Vlaardingen, want ook daar werden visschers vermist.

Er kwamen Vlaardingers. Maar het was geen Vlaardinger. Ze herkenden hem niet.

En zoo bleef het lijk twee dagen liggen, niet herkend.

Den derden dag werd het begraven.

Zijn boezeroen, baaien broek en paarse kousen hielden ze als bewijsstukken.

Ook zijn belletjes.

Het lijk stopten ze achter de kerk. Niet bij de betalenden.

De bezeten piano.

Wij zaten gezellig en huiselijk bijeen, toen plotsling een der vrouwen van haar stoel sprong en ons allen door haar gegil ontstelde. Een vrij groote spin kroop over den grond.

M'n vriend Toon schoot toe, vertrapte het diertje, en, 't spreekt vanzelf, in minder dan geen tijd praatte het gezelschap over de zònderlinge vrees die velen voor spinnen hebben.

Cor verhaalde van een vriendin die in 't w a t e r gesprongen was toen iemand haar voor de aardigheid een spin in 't gelaat wierp, en Toon beweerde pléchtig dat z'n grootvader na den slag van Waterloo dóód was gebleven bij 't z i e n van een reuzenspin in z'n tent.

'Ik houd van spinnen,' zei ik oprecht: "t lijkt me een onmogelijkheid iets w i e d e r l i c h s in zulke intelligente dieren te vinden.'

'Nou maar,' begon David: 'ik zou je staaltjes kunnen vertellen.....'

'Vertel op!' riep er een.

'De vrouwen zullen er vannacht niet van kunnen slapen'.....

'Vertellen! Vertellen!'.....

'Goed,' zei David - 'maar 'k waarschuw je, 't wordt een lang kippevel-gevend verhaal.'

Hij dampte een poos zwijgend, keek ernstig.

‘Drie jaar geleden woonde ik in een kleine plaats, in een ouderwetsch huis.

Beneden vóór was de huiskamer, waar onze piano stond - beneden áchter sliepen we. Mijn vrouw en ik houden dol van muziek, dat weten jullie.

We speelden òf quatre-mains òf zij begeleidde mijn viool. En zoo kroop de lange, vervelende winter heen - op 'n kleine plaats is 'n winter niet alles, vooral wanneer je niet gesteld bent op dorpsnotabelen.

Op een dag, terwijl ik speel, zie ik tot mijn verbazing hoe een groote spin in den hoek achter de piano een prachtnet gemaakt heeft.

‘Cateau,’ roep ik: ‘kijk eens wat een kànjer?’

Cateau komt aanloopen, verwondert zich eveneens over zúlk een exemplaar.

‘Vreemd,’ zegt ze: ‘gister heb ik pas laten ragen. 'k Zal 'm morgen helpen verhuizen.’

Je moet weten dat Cateau voor geen geld 'n spin zou gedóód hebben. Als ze er een zag nam ze 'm voorzichtig in de hand en droeg 'm naar buiten.

Ik speelde voort. Cateau luisterde.

Op eens roept ze verwonderd:

‘..... David - zou je niet zeggen dat-ie luistert?’

‘Wie?’ vroeg ik.

‘De spin!..... Nee, dóórspelen - anders kun je 't niet zien’.....

Ik vervolgde mijn ‘Nocturne’, keek glimlachend naar het web. Cateau verbeeldde het zich natuurlijk. Een muzikale spin was een onmogelijkheid. Het dier rustte op de uiterste einden van z'n net, vlàk bij de piano, keek of keek niet - dat kun je niet met zekerheid zeggen -, maar zat in ieder geval volkomen onbewegelijk.

'David - hij luistert,' hield Cateau vol.

'Malligheid!' lachte ik.

Maar 's avonds, toen de lichten op waren en we samen een 'Sonate' van Grieg speelden - als jullie 't precies wilt weten de C M o l F D u r - verzuimde Cateau opeens me te begeleiden.

'..... David!'.....

'Wat dan?'.....

'Daar komt-ie weer!'

Nóg eens vroeg ik 'wie?' - wat ik de volgende dagen niet meer zou doen, omdat ik er tóén aan gewend raakte.

'De spin!'.....

M'n strijkstok bleef verwonderd op m'n viool rusten. Wàs het verbeelding of wàs het werkelijkheid: de spin kroop naar beneê, hing onbeweeglijk aan 'n extra-draad, zoo dicht mogelijk op de piano.

'Onmogelijk,' zei ik eenigermate kregel.

'Nu - ik verwed 'r alles om,' hernam zij, koppig.

We eindigden de 'Sonate' en zetten er een van Beethoven in. En zoowaar als ik hier zit, zoodra we pauseerden, kroop hij naar zijn donker hoekje bij 't behang terug en zoodra we continueerden, zakte hij naar beneê, de pooten gespreid, het lichaam onbeweeglijk.

David dampte even.

'Ik zou er verder niet op gelet hebben,' vervolgde hij ernstig: 'als Cateau niet om te bewijzen dat 't diertje muzikaal was - verbeel je de dwaze inval! - op het denkbeeld was gekomen om de spin òngemoeid te laten. Stel je een zindelijke Hollandsche huisvrouw voor, die àcht maal per week schoonmaakt en uit zuivere f a n c y 'n spin en 'n spinneweb boven de piano duldt.

En hoe langer het dier er bleef, hoe méér òòk ik begon te gelooven dat ze gelijk had. Zoolang de piano

gesloten was, merkte je niets van 't dier, maar zoodra één toets aangeslagen werd, draaide hij òf zij onrustig in 't web en na een paar minuten hing-ie te luisteren. Jullie zult zeggen dat hij andere motieven had - maar ten slotte namen we proeven. Terwijl Cateau speelde en de spin luisterde, ging ik op de muggenjacht. Al wierp 'k de vetste exemplaren in 't net - hij blééf luisteren. Kun je 't sterker? Weet iemand 'n doorslaander bewijs voor de stelling dat kunst verdelte en dat zelfs 'n spin niet enkel voor en om materie leeft?

Het stond bij ons dan ook vást dat het dier voor muziek gevoelig was. De meid kreeg instructies dáár niet te ragen en ik herinner me nog zeer levendig een scène die er tusschen mijn vrouw en de meid voorviel, omdat de boerin, die 't allemaal malligheid vond, op 'n morgen tòch de ragebol door den hoek gehaald had.

We vonden het beiden spijtig. Zeker was de spin gevallen of dood - doch tegen den avond zagen we hem gelukkig weer aan 't werk, spon hij zich naar ons toe terwijl ik 'n populaire mop 'Bonjour Polichinelle' van Wachs speelde.

Er viel niet meer aan te twijfelen. Hij wàs muzikaal.

Intusschen, waarde vrienden, gebeurde er in ons huis iets, dat totaal onze aandacht afleidde van den medebewoner boven de piano. Mogelijk hadden mijn vrouw en ik ons een weinig overspannen met te veel en te geforceerd studeeren - althans op een nacht schrikte mijn vrouw wakker, wekte mij.

'David - hoor je niks?'

'Nee,' gromde ik slaapdrongen.

Zij woelde een poos - sliep weer in. Maar den volgenden nacht herhaalde zich het geval. Mijn

vrouw gilde het plotseling uit, zat op als een doode (ofschoon die niet zitten).

‘Wat is er?’ schreeuwde ik, naar mijn revolver grijpend. Jullie snapt dat in zoo'n afgelegen huis in een kleine plaats een revolver noodzakelijk was.

‘Er is iemand,’ fluisterde zij zenuwbevend.

‘Je bent dòl,’ zei ik weinig-parlementair, zelf (dit entre-nous) tamelijk verschrikt.

Ik nam het nachtluchtje, stapte voorzichtig naar de deur, opende die, keek in de voorkamer - niets - liep de gang in, onderzocht de deur - niets.

Nijdig stapte ik weer in bed - maar - ja zoo zou ik nog wel vijftig maal máár kunnen herhalen - den volgenden nacht en den daarop volgenden had je dezelfde geschiedenis. Ik lachte en bromde ('t laatste het meest), tot ik ééns, zèlf met ijskoud haar opsprong.

Er had iemand een toets op de piano aangeslagen - zeker een inbreker die in het donker zich vertast had.

‘Cateau!’ fluisterde ik zoo schor als je maar schor fl u i s t e r e n kunt.

Zij had het reeds gehoord - lag stil te snikken - bång voor mijn standjes èn voor het gruwelijkgeheimzinnige van onze huiskamer.

‘Er is iemand,’ snik-zuchtte ze: ‘ik heb 't je zoo dikwijls gezegd en je wou 't nooit gelooven!’....

Koud-rillend stond ik op, greep de revolver, spande den haan en met de kaars voor mij uit, betrad ik de huiskamer. Niets. Een doodsche stilte. De luiken nog steeds voor de ramen. De deur nog steeds op slot. Alles rustig. Enkel de geopende piano met een gapende ‘Serenata’ van Moszkowski op den lezenaar.

Ik zocht in àlle hoeken, keek onder de tafel, onder de sofa, achter de sofa, achter de piano, steeds de revolver dreigend voor me uit.

Niets.

Toen begon ik smakelijk te lachen.

'Natuurlijk is er wat op de piano gevallen,' zei ik opgelucht: 'of wel, er zit 'n muis in de piano. Dat gebeurt meer'....

'Nee,' hield Cateau allerhardnekkigst vol: 'er is iemand in de kamer geweest.'

En omdat zij dat met zulk een nadruk en zoo venijnig-somber herhaalde, kroop ik met frissche rillingen in bed - ze kòn gelijk hebben - je las zooveel van mysterieuse moorden.

Dien nacht sliep ik half - en den volgenden in het geheel niet. Drie maal hoorde ik een toets aanslaan en driemaal sprong ik uit m'n bed, bekeek de piano, keek in de piano. Niets.

Aan het ontbijt zagen wij beiden bleek, afgetobd. Jawel - ik zóú er een eind aan maken.

Bij den drogist van 't dorp kocht ik een doosje muizentarwe en strooide het in het instrument,

't Hielp niet - dien nacht werd vier maal een toets aangeslagen.

Ik strooide méér muizentarwe - tot vijf maal bewoog de Des.

Toen nam ik een kater - 'n geweldenaar, rood en groot, sloot hem (mèt z'n bak) in de huiskamer op, maar de kater snurkte en herhaaldelijk bewoog een toets. O, vrienden, in de stilte des nachts, wen je met angstzweet te luisteren ligt, klinkt zoo'n Es of Ges als 'n snerpende dreun door je hersens, vlieg je op, luister je als een gefolterde....

Jullie begrijpt, dat bij zóó weinig lichamelijke rust, bij zóóveel zenuw-overspanning de lust tot spelen er ganschelijk uitgaat. Noch mijn vrouw, nóch ik musicerden meer. We waren bang voor de piano geworden. Welke geest huisde er in, welke ziel van

een bij haar instrument gestorven pianojuffrouw? Het werd afgrijselijk - nacht aan nacht p i e n , nacht aan nacht, p o n - en weer stilte.

Op, vermagerd, heelemaal van streek, liet ik een fabrikant uit de stad komen. Die schroefde de piano open, onder- en doorzocht haar. Geen plekje ontging hem.

Ik sloot h e m m e t d e n k a t e r in m'n huiskamer op, wachtte het resultaat af. Niets. Absoluut niets - en dien nacht werd tot a c h t maal een toets aangeraakt.

Liet ik de piano gesloten, dan hadden we rust, maar je vat dat ik daarmee niet tevreden was.

Het geheimzinnige trekt aan - de werkelijkheid stoot af - zoo gaat 't in 't leven.

Ik kocht voor véél geld 'n fox-terrier. Die vocht eerst met den kater maar toen ze aan mekaar gewend waren, sloot ik ze beide in de verlaten, eenzame, gruwel-huiskamer.

Welk een reeks proefnemingen! Welk een ontzetting! 's Nachts, zoodra het donker was - klònk het - eerst voorzichtig - dan na een poos luider.

De fox kefte - heerlijk beest! - als een bezetene, van woede bevend, sprong ik uit het bed, smeed woest de deur open, lichtte de kamer bij - vruchteloos - geen menscheijk of ònmenscheijk wezen.

Ten einde raad, bang voor ons bezocht en gepijnigd huis, besloten wij - we zagen er in die dagen als géésten uit, vermagerd, bleek, met omwalde oogen! - een àndere woning te zoeken.

De marteling was niet langer te dragen. De dorpsmensen vermeden ons, niemand wou ons bezoeken en de meid - die alles meemaakte en praatjes rondstrooide - zei ons den dienst op.

Het gelukte mij een ver-afgelegen huisje te huren

- en dienzelfden nacht.... ja, dienzelfden nacht ontdekte ik - het spook.

Overmoedig had ik de deur van de huiskamer opengelaten, was juist bezig mij te ontkleeden, toen ik iets op de piano hoorde - het zacht geluid van een flauw geraakte toets. Den adem inhoudend, nam ik voorzichtig de lamp, wàchtte.

En toen plots - een B e s weerklonk, stortte ik op de piano toe en wat ik zag deed mij zóó verbaasd achteruitstuiven, dat ik bijna de lamp liet vallen.'

'Wàt zag je dan?' vroegen Toon en Cor en de anderen in koor.

'Ik zag,' zei David plechtig en geen spier van zijn gelaat bewoog: 'ik zààg - maar jullie zult me niet gelooven'....

'Jawel, jawel, dat zullen we wel!'....

'.... Ik zag ònze spin - z'n eene poot rustte op het muziekblad, wees 'n noot aan van Ivanovici's R o s e s de l'O r i e n t, z'n andere drukte de toets neer'....

Wij keken mekaar gebluft aan, doch David p e i n z e n d en onaangenaam-serieus, herhaalde: 'Ze zijn muzikaal.'

Lunchroom-Juffrouw.

Ik ben een buffetjuffrouw, een buffetjuffrouw van de Lunchroom.

Vandaag gevoel ik mij méer dan gewoonlijk terneergeslagen, down, ongelukkig.

Toch heb ik van af mijne jeugd gelatenheid geleerd, eene gelatenheid zoo groot, dat ik mij bijkans in àlle levenswederwaardigheden met gepaste berusting wist te schikken.

Thans dreigt mij eene bovenmenschenlijke bezoeking, een verfijnde wanhoop, een marteling die wel is waar meerdere lunchroom-buffetjuffrouwen met mij deelen, doch die mij als nieuwelinge vinniger geeselt, striemt.

In het algemeen beklag ik mijne lotgenooten in winkels, magazijnen, ateliers, kantoren.

Ze dragen elk een kruis.

De een moet den ganschen dag dames en juffrouwen poeslievig bedienen, waren aanprijzen, toetjes inpakken, adressen noteeren, ellemaat en schaar hanteeren, alles beleèfd voorkomend, beschaafd zonder één moment kwaad humeur.

De ander mag japonnen passen, stalen knippen, knoopjes aanzetten, trap op en af hollen, dozen openmaken, buigend de deur sluiten.

De een heeft dit, de ander dat. Indien ge het mij niet euvel duidt, wilde ik verklaren dat wij, winkeljuffrouwen, een zuur en belabberd bestaantje hebben om onze moeders, broers, zusjes of ons zelve te onderhouden.

Maar d'at hoeft jullie geen traan in je oog te persen. Vrindelijker gezegd: het raakt jullie maar half, want jullie zult er allermint verbetering in brengen.

En *au bout du compte* zou ik als winkeljuffrouw nog m'n mond houden en bescheiden m'n weg vervolgen.

Evenwel ik ben méér dan winkeljuffrouw - ik ben méér dan buffetjuffrouw - ik ben een juffrouw uit de *Lunchroom*.

't Laatste geeft mij een heilig recht te klagen, hardop te klagen, onbescheiden te klagen, steen en been te klagen, te klagen nièt over mijn patroon, die een zeer humaan man is en ons zoowel van stoelen als 's winters van een petroleum-kachel voorziet - als ik over mijn patroon iets te zeggen had zou ik zwijgend ontslag nemen en mijns weegs gaan! -, nee, goeie vrinden: ik klaag over, beklag, be-weeklaag de infernale omstandigheden, de menschelijke kakementen, de trek- en sluitspiere, mijn rampzaligen horizon van....

Ja: van....

Den eersten morgen toen ik in betrekking trad, gevoelde ik mij plezierig en gezellig.

Er viel wat te kijken.

De Kalverstraat is een opgewekte, hupsche straat. Den ganschen dag zie je er dames en heeren, venters en koetsen.

Je zou er voor je genoeg achter een toonbank staan.

Daarenboven hebben *wij* den specialen kijk op

een étalage van schoenen en laarzen aan de overzijde van de steeg en op een frisch bordje.

**Volgens Art. 47
Der Politie Wet
Deze Muur Niet Te
Ont Reinigen.**

Volgens Art. 47
Der Politie Wet
Deze Muur Niet Te
Ont Reinigen.

Er zijn lieden die minder zien tijdens hun arbeid.

Mijn werkkring beviel mij.

Doch tegen den avond, na een uur of acht blijmoedig broodjes, gebakjes, dranken geserveerd te hebben, overviel mij plotseling, geheel onverwacht een benauwende obsessie.

Er was een heer binnengekomen - een lange blonde, met een langen blonden baard, lange blonde snor, lange blonde wimpers.

Ik dacht: welk een zeldzaam blond heer en wat eet hij gulzig.

Hij àt gulzig, nam onbeschaamde happen - hetgeen ik oplette niettegenstaande het onbehoorlijk genoemd mag worden, wanneer een ondergeschikte de etende klanten haars patroons kritiseert - hij at véél ('k meen vier of vijf broodjes), at háástig, sloot zijn mond half, morste kruimels in den langen blonden baard - en - obsessie wàs er.

Voor het eerst van mijn jeugdig bestaan zag ik iemand eten.

Gij zult het vreemd vinden, onmogelijk, absurd: ik chargeer niet - ik die zelf zóó veel malen ontbeten, gegeten had, zooveel bloedverwanten had

zién ontbijten en eten - ik *zag* voor het eerst het eten van een medeschepsel.

En voorwaar, gij allen die dit leest of hoort, meent niet dat gij het tot heden wèl gezien hebt - zóo gezien, met zulk een gespannen aandacht, dat gij er een getrouwe beschrijving van zoudt kunnen geven.

Juist de dingen die ge elken dag, van nabij, ziet of hoort, let ge niet op, hebt ge nóóit opgelet.

Ge weet niet wát eten, wát praten, wát kijken is - en e e n m e n s c h z i e n e t e n : d à t w e e t g e h e t a l l e r m i n s t .

Ik verzeker u dat het léélijk is - meer dan leelijk, het is afschuwelijk, monsterachtig, ergerlijk - het is een infernale bezigheid.

Op het rampzalig moment dat ik den langen blonden zag happen en kauwen, bemerkte ik plots een zóo groot aantal *c u r i e u s e d é t a i l s* in zijn gelaat, dat ik verwonderd bleef staren.

Dàt was mijn fout. Dàt veroorzaakte het gevoel dat mij nu élk oogenblik hanteert.

Ik zag zijn gelaat duivelsche trekken aannemen. Zijn lippen mummelden, bobbelden en plooiden - zijn kin bewoog mollig of spichtig in den trillenden baard. De snor drilde, de koonen builden en strekten, de slapen geleken te knàrsen in het vel.

Het was héél anders dan ik het hier zeg.

De beste auteur van de heele wereld zou geen zuivere impressie van een etenden menschenkop kunnen geven, nòch een schilder, nòch een fotograaf.

Hoogstens zou je er iets van snappen en dan nog maar een 'iets' - omdat een fatsoenlijk ontbijt minstens een kwartier duurt - wanneer de reuzenbiograaf je vijf minuten lang een rustig-kauwenden manskop deed zien.

Verlang je de proef, gebruik dan je eerstvolgend diner voor een spiegel en kijk je zelf voortdurend aan.

Je zult er van schrikken.

Je zult er wee bij worden.

Want jullie zijt allemaal - en ik spreek als deskundige met enorme mate van ervaring - zóódra je één hap in je mond hebt, onverschillig of je netjes of onnetjes eet, van een zoo geaccentueerde leelijkheid met je kauwende kaken, je frommelende lippen, je dansende koonen, je trekkende slapen en ooren, dat je een caricatuur van je zelf maakt en een caricatuur die een ander bijna het water injaagt.

Gelukkig is er bij de L u n c h r o o m geen water.

Ik herhaal: gelukkig. Want o, goeie vrinden, nu ik eenmaal de ontdekking gedaan heb en daaglijks achter de toonbank de malende gebitten, grijpende tanden, knauwende kiezen, pakkende lippen, knarsende slapen zie, nu kost het mij moeite om mij niet wanhopig te storten in de schoenenvitrine aan de overzij van de steeg.

Jullie weet niet wát het is.

Jullie zult 't nooit weten.

Overdag niets dan gebitten, kakementen, geproef, gebijt, gekauw, gebeweeg van alle gelaatsspieren, gelaatsharen.

Overdag taartjes die je in mondgrotten ziet vergruizelen, broodjes die je ziet wegdonkeren achter gezonde, sarrende tanden, vingers die proppen en duwen, handen die van 't bord naar den mond en van den mond naar het bord gaan, oogen die eten, lippen die eten, handen die eten, lichamen die eten, huizen die eten, straten die eten.

Overdag niets dan je toonbank en daarachter de gelaten, de bewegende gelaten, de bewegende monden.

Overdag zakdoeken die de snorren schoonwrij-

ven, handen die de kruimels van overhemden tippen.

Overdag roomsoezen, taartjes, gebakjes, broodjes.... èn tanden, tånden, tånden....

Overdag sigaren die weer aangestoken worden als de tånden niet meer kunnen.

Dan de nacht.

De donkere nacht.

Ik zie in het duister niets dan kauwende, etende, happende, slikkende, bijtende dames en heeren.

Ik zie in mijn droom kakementen, trillende baarden, dansende koonen, open monden, kruimels en brokstukken op borden.

Ik heb bij tijden de nachtmerrie, zie tanden, slagtanden, kiezen, kiezen zoo groot als grafzerken, tanden zoo snijdendlang als gepunte heipalen.

En als ik wakker schrik meen ik het gekauw te hóóren, het eindeloos, weerbarstig malend gekauw.

O mijne marteling is groot.

Ik heb dit nooit geweten.

Men zegt dat men aan alles went, zèlfs aan het ergste.

Doch ik vrees voor mijzelf

Ik ril als ik èrgens een broodje zie...

Ik beef als ik een mond...

O p r o b e e r e n j u l l i e ' t e e n s !

Open brief, betreffende het nut en de voegzaamheid van vivisectie, het trekken van kiezen - en zoo voort (zéér verward).

Aan Prof. Dr. J. van Rees.

WelEdelhooggeleerde Heer.

Mag ik u even - zoo *en passant* - mijn dienstmeisje voorstellen? Ze heet Coba en nog wat. Zij is achttien of negentien, draagt mutsen en snoept niet. Ze kookt, ver stelt, wascht. Ze schuurt nat en droog. Ze heeft een vrijer - meen ik, evenwel nooit aan de deur. Zij kan tegen standjes, verslaapt zich zelden, houdt zich op een afstand van andere dienstmeisjes. Ze luistert matig aan deuren, komt vrij vlug van boodschappen terug, schilt de aardappelen behoorlijk (niet te dik), is zuinig met brandstof en vrindelijk tegenover (mijn) crediteuren. Ze is niet mooi en niet leelijk, gedraagt zich eerbaar, huishoudelijk, toegewijd. Ze zingt, springt haar moeder met geld bij, slaapt zonder gesnurk - wat mijn puck allerhinderlijkst doet: lastig niewaar? - snuffelt bescheiden in mijn papieren, is goedhartig, kent de goedkoope winkels èn de dure, weet 't onderscheid tusschen een bokking met kuit en een met hom, dito met haring, heeft zes broertjes

en zusjes, houdt de lampen goed schoon - 't is me'n tobben als de glazen springen!
- deponeert geen haren in 't eten - kortom een tref, een bõf, hooggeleerde heer.

Echter laatstelijk vertoonde zich bij haar een acuut verslordingings-proces. Mijnen looper bevulde zij met slijkerige voeten, mijne lampeglazen sprongen, mijne aardappelen gewerden rauw. Zij had kiespijn. Ik overtuigde mij van het gat in de kies. Ik plaatste haar, mijne lamp nabij, bewerkte de holte met jodium-tinctuur - daartoe bezig ik een chemisch-zuiveren penhouder - daarna met jodium-watjes, daarna met brandewijn, daarna met aether. Daar het evenwel moeilijk is in het donker te reageeren en een mond *per se* duister is als een grot èn de pijn niet alleen blééf, maar mijn pogingen ten spot, stèrker werd, meende ik wel te doen haar naar een tandarts te zenden. De tandarts - tenzij de man minder nobele geld-aspiraties had, wat ik niet tot zijn nadeel wil gelooven (althans niet zonder nàder bewijs) scheen mijne meening over het lastige van het geval en over de duisternis van een mond te deelen - zond haar naar het gasthuis.

In dit gedeelte van mijn schrijven, hooggeleerde heer, komen wij aan de verklaring wàarom ik u lastig val met de ongevraagde voorstelling van mijn dienstmeisje Coba.

Het gasthuis zij ons aanknoopingspunt.

Coba begaf zich naar de kliniek, naar de schoone humane instelling waar geen onwetende, nòch met penhouders peuerende Falklanden, nòch Falklanden met jodium-tinctuur, nòch Falklanden met brandewijn of aether haar kies konden bezwadden.

Coba trof het.

Er waren niet véel studenten.

De 'meester' was er met víér, verhaalde zij. En -

maar laat zij het verder zelf verhalen: 'ik verging van kiespijn, mijneer (dat ben ik), ik kon 't wel uitschreeuwen. O, mijneer: u weet niet wàt kiespijn is. Da's toch zoo'n skrikkelijke pijn. - Nou en toen kwam eerst die ééne student en die voelde met 'n tang of zoo iets in me kies en toen die 't gedaan had toen kwam de tweede en die keek ook is - en zeer as die me dee!.... En toen de derde en toen de vierde. Allemaal moesten ze in 't gat voelen hoe diep of 't was. Net of 'k geen gevoel had. Verbeeld u mijneer, as je vergaat van pijn en ze viermaal op de zenuw drukken!.... Nou en toen kwam de meester en die zei an de student: trek jij 'm dan maar. Nee, meester, zei ik: ik laat me niet door 'n student trekken. Maar niks gedaan hoor, mijneer! As je voor niks geholpen wordt, heb je niks in te brengen. Ik most gaan zitten en toen zette die student de tang in me kies en douwen as-die dee! Maar hij kwàm niet. Kijk me lip is, mijneer: Zoo heeft-ie 'm stuk gedouwd. 't Was om te bezwijken. Ik an 't gillen. Toen zei de meester: as je zoo gilt kennen we je niet gebruiken. Gil u nou nièt!.... Nou en toen zou de tweede student 't probeeren. Dat was zoo'n zwarte. En die zette de tang, net zoo as die ander onder me kies. O, o, wat dee-die 'n pijn. En opeens krak! Had ie waarachtig de kroon afgebroken. Ik an 't huilen. Maar wat helpt huilen? As je ziek ben mot je geholpen worden. Toen most de derde student 't probeeren. En die zanikte met de tang tot ie 'n stukkie te pakken had en toen knap! 't Lukte 'm niet. Ik wil weg, ik wil weg! - gilde ik. Maar ze hielden me vast, met d'r vieren mijneer, de een an me handen, de ander an me voeten en toen had de vierde student de eene wortel te pakken. As 'n bezetene heb 'k geschreeuwd. O! O! Vier studenten an me mond en nog de eene wortel 'r niet uit.

Toen dee de meester 't eindelijk zelf en die wéés ze. Met z'n allen keken ze in me mond. 'k Had ze wel kennen bijten! Nou de meester verstaat 't. Met 'n wip had-ie de andere wortel beet. Je voelde d'r niks van zóó handig dee die 't! Nou en toen was 't gedaan. Maar 'n spoeling kreeg 'k niet. 't Zou van zelf wel beteren. Maar nou kan 'k nog haast niet praten van de pijn, mijneer! Enfin, 'k ben 'r nóg gelukkig afgekomen. Want me moeder die had is 'n holle kies en die most zich óók laten trekken op 't gasthuis en toen het die student die d'r helpen most zóó getrokken dat d'r heele kaak scheef zat en dat ze wel weken pijn an d'r kaak had. Toen ù me geholpen heb mijneer met dat zwarte goedje en die watten heb u me lang zoo'n pijn niet gedaan'...

* * *

Ongetwijfeld, hooggeleerde heer, is het slot van Coba's weinig boeiend verhaal vleiend voor *mijne* kunde en listigheid. Ik zou het er bijna bij kunnen laten, ware het niet dat ik deze week met onverdeelde instemming het voorwoord las dat door u voor de brochure van den Nederlandschen Bond tot bestrijding der *Vivisectie* geschreven werd. Gij hebt daarin dingen gezegd die ik onvoorwaardelijk tot de mijne maak - ja zóó volkomen waar vind, dat ik enkele opmerkingen citeeren móét.

'... Dat men tegenover deze schoone verwachtingen, in den vollen ijver, door de zucht naar kennis gewekt, en de geest als 't ware in beslag genomen door wetenschappelijke geestdrift, verzuimde zich nauwkeurig rekenschap te geven van z'n daden, als ingrijpende in 't bestaan van medeschepselen, die zich tot 't verrichten dezer zoo hoogst pijnlijke

kunstbewerkingen nimmer aangeboden hadden... wie zal dit de vivisectoren in de eerste stormloop om nieuwe kennis al te euvel willen duiden! Intusschen, de stem der Humaniteit kon op den duur niet onvernomen blijven, en zoowel in de geleerde wereld zelf, maar meer nog daarbuiten, moest weldra 't aantal toenemen van hen, die begonnen te voelen, dat hier machtsmisbruik plaats vond, en dat de ongestrafte triomf van 't recht van den sterkste, onmogelijk na kon laten in zedelijk opzicht groot nadeel te doen. 't Is nu eenmaal in de zedelijke wereld niet mogelijk daden te verrichten, die den toets van het zuiverst zedelijk voelen niet kunnen doorstaan, zonder dat dit zich wreekt in 'n zekere verstomping van 't gemoed. Andere tijden, andere zeden; 'n steeds meer aangroeiende stroom van denkende en voelende menschen heeft thans de oogen open voor waarheden, die te voren slechts door zeer weinigen duidelijk aanschouwd en gevoeld werden, en deze stroom zal nog blijven aanzwellen, en in en door haar zal 't schijnbaar goed recht der vivisectie ten onder gaan, ten spijt van alle Biologen, die dit zouden willen betreuren'....

Ik geloof, hooggeleerde heer, dat zülke schoone woorden, zülke heldere uiteenzettingen als de uwe een groot deel der menschheid zullen overtuigen van de schanddadens der v i v i s e c t i e . Waarlijk het is afschuwelijk zooals er met de dieren geleefd, gesold, gespeeld wordt!

Dien prof. Hyrtl uit Weenen, wiens uitspraak in de brochure opgenomen is, zou ik wel om den hals kunnen vliegen, als het in mijn aard lag dergelijke excessieve gebaren te verrichten. 'k Moet ook hém even aanhalen:

Voor de vorming van practische doktoren, en dit is toch het hoofddoel van geneeskundige

studiën, zou het slechts dienstig wezen als de physiologie der school z i c h m e e r m e t d e n m e n s c h , dan met kikvorsch, konijntjes en honden bezighield, en in het oog hield wat voor den arts strikt noodzakelijk is om te weten. Wat aan het levend ontleed dier gezien wordt, kunnen de vivisectors ook aan het pas gedooide zien.... Het moest wettelijk verboden worden, op de scholen de gapende menigte openlijk over gruwelen te onderhouden, waarvan de resultaten zoo dikwijls tegenstrijdig uitvallen.

Bij deze wetenschappelijke verklaringen voel ik mij verheugd, raakt het beste deel van mijn ik aan 't p o p e l e n .

Er schijnt zon in dezen tijd.

De luchten worden violet, purperrood.

Bij mandenvol dragen ze brochures aan, brochures waarbij je gevoel bewogen wordt, je hart teeder klopt, je hoofd vrindlijkpleizierig denkt.

Laten we toch allen voor die dingen ijveren, laten we opkomen voor de verdruchte kikvorsch, voor de gemartelde konijntjes, voor de gepijnigde honden.

Laten wij ganschelijk verlicht de 20ste eeuw ingaan!

Laten we....

Maar het is láát. Mijne redeneering wordt verward. Totaliter ben ik de kluts kwijt. Dat kun je bij tijden allernaangenaamst hebben. Je begint met 'n kop en de staart glibbert weg.... Mag ik nog - vóór ik geheel divageer - U de groeten overbrengen van Coba-met-den-kiespijndoek?

In haast èn verward,

S. FALKLAND.

Braambessen.

‘Van welke kleinigheden een erfenis kan afhangen!’ zeide Wibbels, nadat wij eenigen tijd over de hondenhistorie van den vorigen verteller gekout hadden: ‘Twee jaar geleden werden wij buiten v e r r a s t door de overkomst van tante Caroline en neef Tobias. ‘t Was op ‘t oog een héél gezellige familie-ontmoeting. Achter de schermen kookte het. Jaren lang was het tusschen Tobias en mij een wedstrijd in lievigheden. Over het hoofd onzer tante keken wij beiden naar haar effectentrommel. Van mijn kant zou er geen herrie of wantrouwen geweest zijn, als Tobias geen streken betoond had. Maar òmdat hij vol streken zat en in dezelfde stad van tante Caroline woonde, vertrouwde ik hem geen zier.

Hij was háár zuster's kind - ik aangetrouwd neefje. Hij liep elken dag bij haar aan, ik moest mij tevreden stellen met het zenden van wild, gesprenkelde konijnen, kievitseitjes en kaas.

‘Wel, wel, wat doet ‘t mij genoeg en je zoo gezond en ferm te zien,’ zei tante.

‘We wouen je eens verrassen,’ zei Tobias.

‘Heel, heel lief,’ zei mijn vrouw.

Ze bleven logeeren. Tobias was natuurlijk meegekomen uit wantrouwen. Wat me dadelijk opviel

was de lievige verhouding tusschen hem en tante. Zij, een lange, magere vrouw van heel diep in de veertig - bijna vijftig -, dee erg mal coquet.

Ze droeg een hoed met blauwe linten, alsof ze pas van de kostschool kwam, vertrok telkens haar mond op halve grootte. Neef bewees alle attenties, knoopte haar handschoenen vast, duwde de poffen van haar blouse in de armen van het zomermanteltje, droeg haar parasol - stelde zich in één woord wàlgelijk galant aan.

'Mies, 't loopt verkeerd,' zei ik na een half uur tot mijn vrouw: 'we krijgen nog geen légáatje.'

Tante twaalfuurde op haar gemak. Ze at voor drie.

De z e e l u c h t deed haar zoo goed.

'En nu de duinen in, neeflief,' zei ze: 'ik snak er naar, om buiten rond te loopen.'

'Tante,' adviseerde ik met 't oog op mijn buikje, 't is hier tegen één, twee uur brandend heet - we doen véél verstandiger te wachten tot den avond. In de veranda is 't koel en buiten....'

'Och kom,' zei Tobias: 'we kòmen juist voor de lucht. *Wij* kunnen tegen 'n beetje warmte.'

'En,' zei tante sentimenteel: 'ik ben verliefd op het groen. Voor mijn *teint* ben ik niets bang. Ik wil wel een beetje gebrand worden.'

'In de duinen kun je uitrusten,' zei Tobias nog.

'... En van die bessen zoeken,' vulde tante aan: 'hoe noem je ze ook weer, Tobias?'

'Braambessen,' zei Tobias.

'Als u 't dan wilt,' zei ik geduldig: 'maar u zult er geen plezier van hebben. Er zijn nog niet veel bessen rijp en de warmte is zoo vermoeiend.'

'Jij wordt oud,' lachte Tobias.

Na een kwartier gingen we tezamen. Het was een gloeiend heete dag - 'n warmte!
- 'n warmte!

Ik met een zeer aankomend buikje, liep te puffen, te hijgen, te zuchten, verwenschte tante met haar bessen en haar verrassingen. Er was niemand in het dorp te zien. De menschen bleven natuurlijk thuis of zaten in badstoelen aan het strand.

En in zùlk weer, in de open duinen, braambessen plukken! 't Was meer dan idioot. 't Was 'n zonnesteek v e r z o e k e n !

Bij de eerste de beste duin begon Tobias als 'n clown te klauteren. Tante hem achterna. Ik keek mijn vrouw aan, zij mij - we zwoegden naar boven.

Als stadsmenschen 'n enkelen dag naar een badplaats komen, doen ze zoo vrij en ongegeneerd, dat je er wee van wordt. Neef had zijn jas uitgetrokken, liep in hemdsmouwen, tante had haar bovenrok omgeslagen. En uitgelaten als jongens draafden ze - ja zoowaar, tante d r a a f d e ! - de duin af, lachten òns uit. Een vrouw met zulke jeugdige beenen had een halve eeuw voor zich.

'Gaan jullie nou ook plukken!?', schreeuwde Tobias: 'dan vinden we mekaar strakjes an 't strand.'

Ijverig zag ik hem bukken, bessen werpen in tante's mand.

'n Plezier!' gromde ik: 'hoe komt 't mensch op 't zotte idee! Nu zul je nog zien dat zij strakkies 'n mand vol hebben, wij niks!'

Tante en neef waren een eind verder bezig.

'Begin dan ook!', knorde mijn vrouw: 'als je er niet genoeg hebt, lijkt 't precies of je te nonchalant ben om haar 'n genoegten te doen.'

Mijn vrouw en ik zochten nu langs de hellingen van een dozijn duinen.

Het was een warmte om bij te bezwijken. De helmen braken onder de voeten; wespen, vliegen gonsden om ons heen. En die aangename dorens! Elk oogeblik prikten ze door goed en alles heen. Mies

en ik vielen als haviken aan op iedere bes die we zagen. Er waren er weinig. 't Spreekt van zelf, dat de kinderen van 't dorp juist dèze duinen 't meest hadden afgezocht. We vonden niets dan onrijp goed, bessen, die groen of verrot waren. En beneden, naar de zeezij toe, zagen we tante en Tobias voortdurend bukken en bessen in de hangmand doen.

Transpireerend, doodmoe, gingen we een eind verder. De zon scheen zoo fel, dat zelfs de paar onnoozele geiten lusteloos aan heur touwen lagen. Het mos, de helmen, het gras, alles kraakte als dood onder de voeten.

'Ik kan niet meer,' klaagde Mies.

'Ik ook niet,' zeide ik hijgend.

We zaten naast elkaar met kokende hoofden en in de mand hoogstens 'n twintig fatsoenlijke bessen.

Tante en Tobias waren niet te zien.

'Voor mijn part,' zei ik heesch; 'komt ze hier nooit weer - laat ze me geen cent na!'

'Je hebt gelijk,' zei mijn vrouw.

Maar na wat gerust te hebben - als je moe, warm of hongerig bent, moet je geen plannen maken! - begonnen we opnieuw. Op een verre duin stond tante Caroline ons te wenken, wees op haar mand.

'Jawel,' zei ik grimmig: 'wacht maar! Wie 't laatst lacht, lacht 't best! Wij *zullen* ze óók vinden.'

Bukkend, telkens geprikt door de dorens, gingen we dieper de duinen in. Soms vonden we prachtigrijpe, donker-paarse bessen bij dozijnen tegelijk - soms was er niet één te zien. De warmte was onverdraaglijk geworden, had mij zóo moedloos, zoo zwaar-down gemaakt, dat ik wraakzuchtig de mooiste bessen *zelf* at. Het kookte onder mijn strandpet. Mijn boord lag om. Af en toe werd ik gestoken door een vlieg.

'Zullen *wij* ze allemaal opeten?' zei ik woest. 't Is toch al te mal om in die warmte te blijven zoeken!'

'Nee,' raade mijn vrouw: 'geef haar ten minste die páár! Kom niet met leege handen aan.'

Rood van inspanning, blazend, liepen we terug, het dorp door naar het strand. Ze waren er nog niet.

Nijdig keek ik in elken badstoel - geen tante - geen neef.

Wij namen stoelen, rustten uit van de vermoeienis, spraken minstens een kwartier lang kwaad van tante en neef, die zich zoo ongemanierd hadden afgezonderd en onzen dag bedorven.

Na een poos kwamen ze aanzetten. Zij ziek van vermoeidheid, hij blufferig als altijd.

'O, o, wat ben ik moe!' hijgde tante.

'Maar een áárdige vangst!', stofte Tobias; 'n mand vol, boordevol!'

'We hebben ze bij je thuis in 't water gezet,' zei tante, blazend: 'ze waren zoo zanderig. En waar zijn de jóúwe neef?'

'Ik ben niet gelukkig geweest,' verontschuldigde ik mij; 't seizoen begint pas.'

'Ach kom!', sarde Tobias; 'ik denk dat jullie je geen moeite hebt gegeven en ons alleen in die benauwde warmte hebt laten zwoegen!'

'Heb ik 't je dan niet afgeraden?', zei ik vinnig.

Door de wederzijdsche vermoeidheid zakte het gesprek. Tante deed een dutje - ik keek norsch naar de zee. Daar hadden Mies en ik ons moeilijk om gemaakt, wij die nooit in den middag bij zulk weer gingen wandelen.

Thuis stond de geëmailleerde groente-emmer op de aanrechtbank.

‘Die is nou zoo wat vol met ònze bessen’, zei tante, glunder.

Ik keek over den rand, en toén, tóén - toen heb ik gelachen zoo als ik nog nooit heb gelachen, nooit meer lachen zal. Ik kon gewoonweg geen woord zeggen. Mies die er niets van begreep, keek ook in den emmer, hield me gezelschap. Wij schaterden beiden zonder ophouden. ‘t Was *te* mal. De emmer lag vol... konijnenkeutels. Tante en neef hadden konijnenkeutels voor bessen aangezien, druk de versche balletjes - precies fijngemalen gras! - verzameld.

Toen we eindelijk vertellen konden, was tante woedend - op Tobias.

‘Wat een geluk, neef,’ zei ze: ‘dat *jij* verstand van die dingen hebt! als ‘t van *hem* had afgehangen, had ik er van avond g e l e i van gemaakt!’

Ze liet mijn concurrent dien heelen dag links liggen.

Sentimenteele historie.

De kleine zaal dreunde. Bravo! Bravo! Met voeten stampten ze op den grond. Maar er waren anderen die angstig susten en het applaus overstemden.

Dodo glimlachte. Ze stond op het tooneel - groot als een alkoof - bewoog de volle bloote armen gracieus van de zijden naar omhoog, tot de kleine handen elkander raakten. Ze droeg een laag uitgesneden maillot van glanzige schubben, even om de witte schouders vastgehouden door zilverdraden. Boven het parelmoeren geschijn der schubben, waren haar schouders en armen in blanke frischheid en lachten de donkere, heldere oogen in een effen-belijnd, bleek, jong, mollig gezichtje. Het haar, bruin, lang, hing als een fluweelen sluier over het donzig vleesch. Ze droeg een tricot, eindigend in witte, hooggehakte schoentjes. Het vreemde, het angstige, dat het provinciaal publiek had doen juichen en sussen, dee haar rustig lachen. Om de zachte lijning der armen, om het dunne middel, om de beenen van rose, om den vollen hals kronkelden dikke, glibberige, groene slangen. Ze waren dik als een vuist, onaangenaam, slaperig - ze waren helgroen met scherpe, gele vlekken - ze waren leelijk en walglijk met haar siddrend bewegen der vinnige tongen. Om het geheel, jonge,

warme lijf van het meisje kronkelden ze, zich aandrukkend tegen het vleesch, de koppen wiegend in de lucht. Nog nam ze er een uit de kist. Het was een bijna zwarte, zwaar en log, die kregelig spartelde toen ze den kop met de handen omvatte. De slang spuwde heftig met de machteloze tong, maar ze sprak zachte woordjes.... 'Mon petit chéri.... Doucement mignon... Doucement' ... Mignon werd rustiger, slingerde het vette, zatte lichaam om het soepele, ranke meisjeslijf, rekte den kop, ruw, links en rechts, afduwend de andere glibberige, groene, wringende slangen en lei zich te rusten, met de groote, hideuze kaken op den witten, marmeren schouder van het lachend meisje. Weer was dat kabaal in de zaal, dat geestdriftig applaus, onderdrukt door gesuis van menschen, die de dieren niet wilden ophitsen door bravo's. Maar zij lachte kinderlijk, de blanke armen bewegend op de maat der muziek, de zilveren schubben van het maillot glanzend in het licht en zacht-pratend, woordjes van bizarre genegenheid tot de groene, glibberige koppen der loom-wringende slangen.

Hij liep krakend te hoesten.

'Hou toch je zakdoek voor je mond.'

't Gaat al over, 't gaat over.'

Ze waren in het station. Bij het licht van 'n lantaarn zag ze hoe bleek hij was.

'Heb je gehoest, vandaag?'

'Mais non. Dodo'....

'Morgen in Amsterdam... veertien dagen optreden.... dan gaan we terug. Waarom ben je zoo stil, manneke?'

't Maakt me stil,.... 't maakt me kapot, dat ik niet werken kan.... dat de longen niet beter gaan... dat jij 't brood verdienen moet'....

'Ik wil niet dat je daarover tobt. Hoor je me klagen?'

'Neen, kindje, neen.... Maar ik heb 'n anderen tijd gekend..... Ik ben zoo op.... Voel je hoe klam mijn handen zijn?'

'Maak je nou niet angstig. De lucht hier deugt niet voor je... Over veertien dagen zijn we in Bordeaux... Spreek nou over wat anders... Wil je vent?... Wil je manneke?... Ik heb succes gehad van avond, vin je niet?'.

Met z'n bleeke gezicht en z'n ingevallen oogen, probeerde hij anders te zijn.... 'Je heb 't verdiend..... Je was om te stelen.... Was Mignon lastig?'

'n Beetje.... niet heel erg.'

'Heb je ze goed verzorgd?'

'Ze liggen lekker in dekens. Twee volle emmers heet water zijn in de stoof.... als ze morgen in Amsterdam aankomen, geef ik nieuw water..... morgen zijn we weer compleet.... wij en onze tien kinderen.... Zet je kraag op, chéri... Je staat op den tocht.'

Ze was bijtijds op, keek nog even in de alkoof, waar hij te slapen lag, dekte hem beter dicht, luisterde naar het zingend ademhalen, dat uit den half geopenden mond kwam, zoende 'm zachtjes en ging naar beneden, de Warmoesstraat door naar 't circus. 't Was kil, nattig najaarsweer. De menschen stommelden voorbij in druk gedoe. Voor het grijze, gore circus stond een Engelsche komiek. Hij rookte uit een kort pijpje en nam gentleman-like z'n hoed af.

'Morning miss Dodo... Wous allez bien?'

'Merci monsieur Charley.... Les bagages sont arrivés?'

'Not yet, not yet!'

Nog niet aangekomen? De koffers en kisten zou-

den toch met den éérsten trein komen?... 't Was al elf!... Ze maakte zich ongerust. Daar kwam ook de soubrette. In de gang hing het lijstje van de werkzaamheden. Om elf uur zou de repetitie met orkest beginnen. In de leege zaal, in het halfdonker, liepen de drie Duitsche atleten met fanégezichten heen en weer. Op een stoel, slaperig, verlept, vermoeid zaten twee Engelsche meisjes, *singing and dancing specialities*.

'Where's the luggage?'

'De koffers.... zijn d'r nog niet.'

'Sacrénom!.... En voilà une jolie blague!'

Onplezierig, koud, uit hun humeur, drentelden ze op en neer. De Engelsche komiek zei droge moppen, de Duitsche athleet trok aan zijn groote vlassnor, de Engelsche vrouwen bleven stil onder haar groote hoeden en zwart-gespikkelde voiles.

'Bonjour monsieur le directeur!'

De directeur van het circus keek sip. In drie, vier talen zei hij driftig, nerveus, dat de voorstelling niet doorging. Ze drongen verschrikt om hem heen. Hij liet het telegram zien.... Op alle bagage, requisieten, costumes was.... beslag gelegd.... Druk, zenuwachtig lei hij het uit.... Hij had er niets mee te maken... Vanmorgen, in het station van de provinciestad, hadden schuldeischers beslag gelegd op alle kisten en koffers.... Wat of de artisten er mee te maken hadden?.... Dat wist hij niet.... Men kon toch geen beslag leggen op hun persoonlijk eigendom?.... Welneen!.... Ze hadden maar naar een advocaat te gaan.... Dan zou de zaak wel in orde komen.... Maar voor vanavond kon de voorstelling niet doorgaan.

De Engelsche komiek, de zwaarste athleet en Dodo waren dadelijk bij een advocaat. Die zou maat-

regelen nemen en telegrafeeren. Ze deponeerden bij hem het geld dat zij bezaten. Daarna ging de komiek rookend heen, de athleet, *groszartig* vloekend, wandelde naar den Duitschen consul; Dodo, koud, ònlekker, ging naar huis. Ze werd al loopend zoo gejaagd, zoo onrustig, dat ze zich twee, drie keer in den weg vergiste. Ze dacht aan de kist met Mignon, Nana, Fedora, Zizi.... aan de tien groote in dekens gewikkelde slangen. die het koud zouden krijgen als het warme water niet vernieuwd werd in de stoof.

Hij zat juist te ontbijten.

‘Zijn de beesten goed aangekomen?’

Bij het schelle licht van het raam was zijn gezicht vaal-bleek met diepe blauwe kringen onder de oogen. Z'n vraag klonk moe, 'n vraag zonder belangstelling, 'n vraag om iets te zeggen.

‘Heb je voor warm water gezorgd?’

‘.... Ja.... ventje.’

Hij sprak niet meer, bleef ineengehurkt, dof, oud, kijkend af en toe naar het vettig vensterglas, waarin hij zijn eigen gezicht bol-vertrokken met groote blauwe wallen onder de oogen zag.

Tegen drie maakte ze zich klaar om weer uit te gaan.

‘Wacht even... ik ga mee.’

‘Nee, chéri,.... ik moet repeteeren.’

Hij keek wantrouwig... ‘Dan breng ik je.’

‘Blijf liever hier, manneke... het weer is zoo kil.’

Door de ruiten zag hij de menschen in de Warmoesstraat in een fijnen motregen loopen. Hij zou dan maar thuis blijven en nog wat slapen.

Alleen, gehaast, liep ze in haar grijzen regenmantel, belde aan bij den advocaat. Even wachten. Ze bekeek

de kalenders in de wachtkamer, ongeduldig, angstig. Eindelijk was het haar beurt.

- Ja, er was antwoord - ze zouden de kisten loslaten - Van avond ging alles op het spoor - met den laatsten goederentrein - morgen vroeg kwam het aan - ze hadden zich wel noodeloos ongerust gemaakt - morgen zou ze kunnen optreden.

-

Meer opgeruimd kwam ze thuis. Zouden de slangen het uithouden zoo lang... zoo lang... in de kou...

Vroeg was ze in het circus. In de gang stonden manden, kisten, dozen en stukken van een ijzeren brug. Ze herkende dadelijk de ijzeren doos met de inscriptie D o d o . De athleet hielp haar de bovenstaande bagage oplichten. Blij dat ze ze weer had, dat ze er weer waren. maakte ze het slot open. De slangen lagen gekronkeld in de dekens, maar verroerden zich niet. Ze nam Zizi er uit, waarvan het groene, lange lichaam over den grond slierde, waarvan de kop loodzwaar neerhing. De oogen bleven verborgen achter twee gele streepjes. Ze nam, zwijgend, Nana in haar armen, Nana die 'n groene ster op den kop had, Nana die haar kon aankijken met het begrijpen van menschoogen. Nana hing slap, inert, zonder een beweging van wrevel, zonder een pogen om de gespleten tong vijandig naar haar te richten. Ze lei Nana bij Zizi op den steenen vloer van de gang. Ze nam vreemd-gelaten Fedora uit de kist, Fedora de helgroene, jonge Fedora en lei haar bij Zizi op de egaal-gemetselde steenen. Ze nam Carmen en Ida, Agnes en Mignon en lei ze neer, voorzichtig, allen bij elkander, kil, groen, bewegingloos. En ze ging op de geopende kist zitten, terwijl de zware athleet er stil, als een kind, bij stond. Toen ze genoeg gehuild had, deed ze ze allemaal weer in de kist, gaf

Mignon een zoen op den gladden, walgelijken kop, wandelde naar huis.

Hij was ingeslapen in z'n stoel. Ze liep op de teenen, ging over 'm zitten, keek hem lang, l ang aan, bewoog de hand langs z'n voorhoofd, dat koud was als de kop van Mignon. Toen werd-ie wakker.

Ik zend een bouquet....

Lieve vriendin, vandaag mag ik het U wel vertellen. Het gebeurde véle jaren geleden. De wazen der herinnering hebben de s c h a n d e er van verzacht. Het verleden wischt harde lijnen van smarten, gebeurtenissen, schanden.... Ja, vandaag kàn het wel en de zachthandige oprakeling zal minstens mijzelf, zoo niet de verteederling dan toch de genoegdoening van eene eerlijke, opluchtende biecht verschaffen.

In de jaren der b o t j e s - b a k k e r i j - herinnert gij u mijn noodlottige avonturen? - in de jaren van volksgaarkeuken en zure beertjes (getrouwelijk placht ik met u een en ander te overleggen) - in die jaren geschiedde het dat mijn vriend Bernardus de Bon (pseudo) na een engagement van zes maanden, zich in het huwelijk begaf. Ik geloof niet dat het 'zich in het huwelijk begeven' eene juiste uitdrukking is voor de stadhuisplechtigheid in het algemeen en voor die van mijn vriend in het bijzonder. Mijn vriend was weduwnaar. Preciezer gezegd hèrgaf hij zich dus. Dit evenwel daargelaten - niet op diè details komt mijn s c h a n d e neer. Bernardus huwde. Hij huwde op een Woensdag en er werd een diner gegeven in het huis van zijn schoonouders, een diner waarop *ik* natuurlijk niét gevraagd werd. Ik bofte nooit in dergelijke

aangelegenheden. Woensdag trouwde Bernardus en ten zeerste passend vond ik het Dinsdagavond een bouquet te bestellen. Een bouquet van vijf gulden. Al word ik honderd jaar vergeet ik den prijs niet. Ik bestelde. De bestelling werd aangenomen. De bloemist vroeg geen geld. Ik boòd geen geld. Het viel mij mee. Crediet is een plezierig ding. Netjes schreef ik het adres van den man die morgen schoonvader zijn zou... Prinsengracht no.... en verzocht den bouquet te 10 uur 's morgens bij de bruid te bezorgen.

En den volgenden dag overtuigde ik mij persoonlijk op de staande receptie dat *mijn* bouquet er was. De schoonvader van Prinsengracht no...., de bruid van Prinsengracht no.... en mijn vriend bedankten mij om beurten voor de allerliefste attentie, die ik zèlf bijzonder allerliefst vond. *Mijn* bouquet maakte geen slecht figuur. *Mijn* bouquet was lang niet de minste. *Mijn* bouquet mocht gezien worden. Zeker om goed te maken dat ik niet op het diner gevraagd was, inviteerde mij de schoonvader van Prinsengracht no.... om later eens *en famille* aan te komen. Ik deed dat. Gezellige menschen. Ik kan niet anders verklaren dan dat ik er aangename uurtjes doorbracht.

Doch.

Om niet altijd met 'maar-en' een ongelukkig hoofdstuk te beginnen, zeg ik: doch.

Dòch, deze relatie was gepredestineerd op schokkende en voor mij onteerende wijze te eindigen. Ik herhaal het is lánng geleden. Eerst nu, in gezetener omstandigheden, ben ik er eenigszins over heen.

Twee weken na het diner-looze bruiloftsfeest werd ik opgeschrikt. De eeuwige, onbeschaamde schel.

Geduldig opende ik de deur.

'Asjeblief meneer'....

'O, kom jij de vòlgende week maar eens terug.'

‘t Is zoo'n end, meneer’.

‘Da's héél gezond voor je, jogje’....

Verbeeld je om de éérste maal dat je terug gezonden wordt met een quitantie al te praten over ‘het end’. Tactisch is dat een fout. Psychologisch een blunder. Want nog nimmer *kan* een dergelijke klacht het gemoed eens schuldenaars aangedaan hebben, laat staan bij de éérste aanbieding van zulk een paperas.

Jogje verdween. Natuurlijk. Het was een leelijk jogje. Ik weet wel dat zijn signalement weinig past in den logischen gang van dit verhaal, maar zóó heeft mijne herinnering het hoofdje van het jogje vereend met den bouquet (van vijf gulden) dat het mij nu nõg moeite kost *in* de realiteit en búiten het legendarische te blijven, dat wil zeggen, dat ik herhaaldelijk (sedert) jogje's hoofdje *gezien* heb, let wel *gezien* in een tuil van rozen, chrysantemums en pioenen, omwikkeld of liever saamgehouden door een blanke, kanten cornet. 't Meest als pioen. Hij had een paarsrood hoofdje, bolwangig, een mopneus, zomersproeten en ooren als oesterschelpen. Hij róók. 't Bleek mij. Zie vervolg.

Na een week klonk opnieuw de eeuwige schel - nauwkeuriger gezegd: na een week klonk zij opnieuw-geluid dõor 's jogjes hand. Er werd mèer gescheld in die dagen van botjes-bakkerij.

‘Wel?’....

‘Van de bloemist, meneer’....

‘Wat voor bloemist? Welke bloemist?’

Het schijnt dat wij in zekere omstandigheden alleronnoozelste dingen zeggen - op sufheid en stamelen af. Wanneer zullen dergelijke aandoeningen eens analytisch bewerkt worden? Het moet curieus zijn door een eersteklas-psycholoog de psychologie-der-beertjes te hooren behandelen. Ik voor mij heb opgelet dat de mensch in deze situaties

onmiddellijk reageert op het ònbewuste, in een toestand verkeert die aan den droom grenst en steeds woorden zal stamelen zonder zin, woorden die hij zich later nauwelijks herinnert.

Het jogje bracht mij onmiddellijk op de hoogte.

‘De bloemist... van de bouquet van de Prinsengracht no...’

‘O,’ zei ik rustig: ‘Kom jij nog maar eens terug als je in de buurt moet zijn....’

‘Ik kom nooit deze buurt uit - en meneer heeft gezegd’...

‘.... Ja-ja.... Je hoeft voor mij ook niet o p z e t t e l i j k te komen. Ik heb geen haast. Zeg dat ik zelf aankom.’

Ik gaf het jogje een sigaar. Hij accepteerde die, groette beleefd, verwijderde zich. Hij rookte dus. Zie boven.

En de tijd spoedde heen. De wereld beweegt zich. De aarde draait. Op Uranus is de dichtheid 0.23. Stof herleeft, blijft in voortdurende evolutie. Er is geen dūizendste seconde stilstand. Alles verandert, verandert, verandert - dòch beertjes veranderen niet, beschrijven hardnekkig ellipsen en kringen om ons wettig domicilie. Zoo was het tenminste in diè dagen van nog-niet-gezetten-burger-zijn.

Jogje keerde na een week terug.

‘Wel?’

Weèr een dier zonderlinge door *niets* gerechtvaardigde vragen.

‘Compliment van meneer en of...’

Meer zeide hij niet. Zijn hand met het d i n g deed de rest. En opnieuw verwonderde ik mij over de buitengewone beleefdheidsvormen dezes tijds, beleefdheidsvormen die aan het misdadige grenzen. Men *zendt* iemand geen c o m p l i m e n t e n , wiens schel men ongracieuselijk ten allen tijde (zelfs bij

noodweer) berukt. Er zijn afzichtelijke contrasten genoeg in het leven dat men ze niet kunstmatig behoeft te fokken.

‘Jogje,’ zei ik, ‘doe vóóral de complimenten terug en zeg an je baas dat ik niet gewend ben zoo gewantrouwd te worden. En hier heb *jij* een dubbeltje.’

Het was mijn laatste. Inderdaad is dat een praktische methode. Loopjongens en bedienden zijn in Holland o m k o o p b a a r. Voor een sigaar of een dubbeltje verraaien ze met de liefste bakkussen hun vleescheigen baas. Er zijn *geen* uitzonderingen. Met tactisch-aangewende fooitjes heb je altijd rust aan je deur. Het is een systeem, een nóoit-falend systeem, dat ik na de langdurige ondervinding (in die lángeleden dagen) met volle gerustheid kan aanbevelen.

Jogje leverde de proef op de som.

‘Wanneer, mijneer,’ vroeg hij: ‘wanneer wil *u* dat ik terugkom?...’

‘Over een maand of zoo,’ zei ik.

Hij ging, bleef een week onzichtbaar. Misschien lokte hem een nieuwe fooi. Ik heb loopers gekend die van het systeem misbruik maakten, die hun baas voor de mal hielden en den klant *e x p l o i t e e r d e n*. Elk systeem heeft zijn nadeelen. Ook dit. Maar *h e r r i e* krijg je in géén geval. Je burenen beleven geen plezier aan je.

Ik gaf den pioen-jongeling, den ruiker-jog een frisch dubbeltje.

‘k Zal maar an me patroon zegge dat u uit de stad ben,’ zei hij intelligent-vrindelijk. Geenszins poogde ik hem het verkeerde, het eenigermate perverse zijner handelwijze duidelijk te maken.

Hij ging. Hij ging zoo nog vele malen. Zeker heb ik op die wijze ruim een gulden rente op den bruilofts-bouquet betaald, telkens te slordig of te

lichtzinnig om het totale bedrag aan te zuiveren.

Reeds herkende ik den ruiker-jog aan zijn wijze van schellen - elk vogeltje zingt zooals het gebekt, elke beertjes-leider zooals hij geluimd is - tot de catastrophe plaats had.

Op een dag luidde de schel anders. Ik opende. Er stond een meneer, een meneer met een quitantie.

‘Asjeblief,’ zei hij.

‘Mijnheer Falkland is niet thuis,’ zei ik.

‘Ben u dan niet mijnheer Falkland?’

‘Nee. Falkland is mijn broer.’

‘Ja dat kan wel. Maar 'k heb nu lang genoeg geloopt’....

‘Meneer zal 't u zeker doen aanreiken.’

‘Nee, meneer. Ik ga niet weg’....

Hij plantte zijn voet in *mijn* gang, tusschen *mijn* drempel en *mijn* deur.

‘U doet iets wat onrechtmatig is,’ meende ik: ‘u schijnt niet te weten dat u op het moment huisvredebreuk pleegt’....

Hij hield hardnekkig zijn voet in *mijn* huis. En aangezien ik oordeelde dat die positie voor hem vrij wel lastig was, haalde ik een stoel, bood hem dien aan en verzocht hem, wanneer hij er positief op stond op *mijn* stoep te verwijlen, het zich gemakkelijk te maken.

Het bleek een fatsoenlijk man. Zonder herrie vertrok hij na een sigaar opgestoken te hebben. Rookten doen ze allemaal.

* * *

Twee dagen later kwam ik in 't bezit van kapitalen en een zeer levendig berouw dreef mij naar den bloemist. Hij was niet thuis. Ruiker-jogje paste op den winkel,

‘Heb je mijn quitantie?’, vroeg ik.

'Nee mijnheer,' zei hij verwonderd, 'die is betaald.'

'Wat zeg je?'

'Net van morgen'...

Ik informeerde. Hij wist verder niets. Het geval verblufte mij. We leven in geen sprookjestijd: wie gedroeg zich zoo goedertieren tegenover mijn beertjes?

Ruiker-jog kreeg zijn laatste dubje, bedroefd dat-ie zóó'n goeien klant verloor. Ik vertrok. - 's Middags thuiskomend vond ik een lief briefje èn de beruchte quitantie ingesloten:

'Mijnheer,

Als wèèr een van mijn dochters trouwt, verzoek ik van uw bouquetten verschoond te blijven.'

Het was deschoonvader van de Prinsengracht no.... De bloemist had hèm de quitantie gepresenteerd.

Half gebroken zank ik in den eersten den besten stoel. En wèken aaneen was ik ondersteboven. Nu mijn vriend Bernardus de Bon zijn derde kindje op komst heeft... kàn en durf ik eerst dit s c h a n d e l i j k geval uit mijn jeugd verhalen.

Belangwekkende avonturen van Samuel Falkland als vermomd reporter.

Inleiding.

Nadat ik in de 'Nieuwe Rotterdamsche Courant' de lotgevallen genoten had van een reporter die als heuschelijk z e e m a n verkleed, weken aaneen het zeemansleven te-land bestudeerde en nadat men mij had opmerkzaam gemaakt op de bedrijvigheid eens anderen verslaggevers, die met 'n kruk onder z'n arm veertien dagen of zoo b e d e l a a r was geweest om het hebben en houen van bedelvolk te leeren kennen, gevoelde ik zeer heftig, dat ik niet alleen óók wat behoorde te doen, maar dat daarenboven de eenige wijze om van maatschappelijke ellende op de hoogte te komen, op *die* manier geschieden moest. Verkleed je en studeer - tatoëer je en zie rond - het is de beste, meest populaire en aangename wijze om sociaal te arbeiden. Zoodra mij dit duidelijk was geworden, besloot ik mij eveneens te verkleeden, doch aarzelde. Ik aarzelde in de keus van het beroep dat ik zou aannemen. Maar na er over gepeinsd te hebben of 'k veertien dagen politie-agent, straatreiniger, koetsier, muzikant of kellner zou worden en ik reeds halfweg besloten was 't als schoorsteenveger te on-

dernemen (hetgeen evenwel op het jaargetijde en op mijn dik buikje afstuitte) gewerd mij de lumineuze inval, het als v r o u w te probeeren. Het zou niet alleen geweldige sensatie maken, maar mijn naam als strijder voor de vrouwenzaak op schielijke wijze vestigen.

Eerste Hoofdstuk.

Dienzelfden dag nog begaf ik mij per bakje naar Professor Théophile. Deze geleerde haarkunstenaar besmeerde mijn borstelig hoofd met eene welriekende zalf en zònder overdrijving - toen 'k weer thuis kwam, was mijn haar reeds zoodanig gegroeid dat ik mij eenigszins gegeneerd gevoelde en nauwelijks durfde uitstappen. Den volgenden morgen had ik zulk weelderig haar, dat de twee vlechten die ik er uit bereidde tot over mijn jacquetje hingen. Toen knipte 'k met leedwezen m'n snor, schoor m'n gelaat, gebruikte 'n doosje poudre-de-riz, wat lippenverf en 'n ijzer om te branden, vulde m'n boezem met kranten en brochures, trok het dienstmeidenpakje aan, dat 'k van mijn schoonmaakster geleend had, zette de muts op m'n lokken, bond een helder wit schort voor en aldus ('k zag er waarlijk nièt onknap ofschoon eenigermate pootig uit) stapte ik naar eene besteedster, die naar koek en boerenkool riekte, snoof, 'n kater bezat en 'n w e e k loon als conditie stelde. Ik vond dit gemeen, noteerde in m'n notitieboekje: 'Alle besteedsters zijn a f z e t s t e r s', accepteerde echter en natuurlijk 'n dienst als k i n d e r m e i d in 'n gezin met tien kinderen en 'n grootmoeder-met-rhumatiek.

Tweede Hoofdstuk.

Dat wil zeggen: ik had mij nog aan te melden. Mevrouw ondervroeg mij op pénibele wijze, waar ik het laatst gediend had - ik gaf mezelf op - of ik stoppen, mazen, breien, verstelnaaien verstond, of 'k de wasch kon opmaken, netjes lintjes uithalen, of 'k met zuigelingen kon omgaan, goed in m'n linnengoed zat en 'r 'n vrijer op nahield. Tegen het laatste had ze eenige bezwaren. Ik ook. Ik trad in betrekking. 's Morgens moest 'k de kinderen aankleeden. Inderdaad dit is moeilijker dan schrijven. Je haspelt zeer licht die broekjes, rokjes, chemisetjes, korsetjes, jurkjes dooreen. Bij deze bewerking vond 'k 'n nieuw procédé uit: ik knoopte alles stevig vast. Strikken zijn onhandig en onsolide. Tevens bevond ik dat negerkindertjes op beschaafde blanke wurmpjes vóór hebben, dat zij geen kinderjuffrouw van noode hebben. Na een ontbijt van twee dikke boterhammen met margarine hield 'k de kinderen - daar het een regenachtige dag was - binnenshuis bezig, kreeg om twaalf uur wéer twee dikke boterhammen met margarine, moest vervolgens den rhumatischen voet van de rhumatische grootmoeder wrijven, opnieuw de kinderen amuseeren, hetgeen alles met geduld en volharding geschiedde - tot 'k toevallig 'n kistje sigaren van meneer zag staan en uit ergerlijke verveling 'n trekje deed, juist op 't oogenblik dat mevrouw binnenkwam. Op staanden voet wees ze me de deur, naar zij zeide omdat kinderjuffrouwen niet rooken mogen, waartegen ik opponeerde. Eenigszins angstig vraag 'k mezelf af hoe *zij*'s avonds de knopen heeft kunnen lospeuteren.

Derde Hoofdstuk.

Hardnekkig als m'n aard is, meldde 'k me denzelfden avond aan als k e u k e n m e i d in 'n klein gezin. Mevrouw was ziekelijk en meneer - nou dat vertel 'k straks. 'k Kreeg 'n heel lief kamertje vierhoog onder de dakpannen en de keuken zag op 'n binnenplaats uit. Koken acht 'k niet zeer moeielijk, alleen aardappelen zijn lastiger. Je doet 'r of te veel of te weinig zout in, maakt ze tot moes of kunt ze op je bord niet in tweeën breken. Ook aardappelenkoken is zwaarder dan schrijven. Maar de rest gaat vanzelf. Op m'n woord verzeker ik u dat ik rijstemelk bereidde die t e e n was (dit wist ik van vroeger) en biefstuk braadde om van te watertanden. Zelfs heb ik den tweeden dag 'n zalm-mayonaisetje met dorperwtjes, aardappelen (helaas moes) en botersaus opgediend dat de heele familie me razend bedankte. Ze hadden nog nimmer zóó gesmuld. Ik kreeg 'n raar-kleine portie. 't Is niet gezellig, als je 't zelf kookt. Maar 't is eenmaal gewoonte. Bij dien tweeden dag bleef 't tot mijn spijt, want 'k had 'r 'n goeden dienst. Meneer was in één woord een ellendeling. Na het eten kwam-ie z'n handen wasschen in de keuken, streek me onder de kin, schrikte. Ik ook. Zèlfs 'n vróúw die je streelt als je in geen twee dagen geschoren bent, doet je onaangenaam aan. Ik gaf hem een opstopper en hij mij de bons. 'n Kwartier later liep ik op straat. Bij mijzelve maakte ik de opmerking dat als baarden bij vrouwen m e e r gewoonte waren, een gansche reeks ongelukken zou worden voorkomen.

Vierde Hoofdstuk.

K e l l n e r i n was ik één avond zonder in dienst te treden. Alhoewel deze aantekening - op waar-

heid gebaseerd - paradoxaal lijkt, is de verklaring eenvoudig. De eigenaar van het café-met-damesbediening in de Warmoesstraat engageerde me op m'n goed voorkomen, gaf me bij wijze van vaderlijke welwillendheid een vrijbiljet voor den Stadsschouwburg, waar dien eigensten avond een mooi stuk voor Leden van het Tooneelverbond zou worden gespeeld. Genoemde eigenaar wàs lid. Het stuk heette *E e n h e l d* en gaf onder meer de noodlottige historie van een kellnerin met een kindje en een gaskraan. Het spreekt vanzelf dat *ik* als kellnerin met eene ontzaglijke belangstelling het lijden mijner beeldschoone collega volgde en na afloop tot 's nachts drie uur (minstens) over het kraantje zat te piekeren. Mijn aanstaande patroon had *e v e e n s* gas. Het scheen mij onverantwoordelijk toe mijzelve aan de grilligheden van een kraantje te gaan blootstellen en aan de verdere onzedelijkheden van het vak. Kort en bondig schreef ik een briefkaart naar de Warmoesstraat: 'N a *E e n H e l d* gezien te hebben, wensch ik geen kellnerin te worden in eene inrichting mèt gas. Uwe dienstwillige Suze Falkland'.....

Vijfde Hoofdstuk.

Maar 'k was wederom broodeloos èn zonder oververtelbare avonturen. Reeds betreurde ik het dat 'k geen schoorsteenveger of vuilnisman geworden was, toen mijn oog viel op 'n advertentie in het 'Nieuws,' waarin onmiddellijk een *d r o g e* m i n gevraagd werd, vrij kost en inwoning en 'n behoorlijk weekgeld. Ofschoon ik, als kinderloos reporter, van de vereichten aan deze betrekking verbonden, geen scherpe voorstelling had, begaf ik mij echter op het pad. Alras bevond ik mij in een lief intérieur, vader, moeder

zeven kinderen. Het kindje voor wie *ik* nodig was, was 'n nakomertje. De oudste dochter namelijk schatte ik op achttien. Mama, eenigszins zwak, vroeg mij legio zaken, waaronder eenige onkiesche, die ik kleurende beantwoordde. Men wees mij de logeerkamer en een leven vol verrassingen begon. Dadelijk merkte ik op dat een droge min, tenminste wanneer zij zoo handig met luurtjes omgaat als ik, in naam droog heet, maar in werkelijkheid in minder benijdenswaardige positie verkeert. Dan is het waarlijk een walglijk-moeilijke kunst om al die dingen zóó te spelden dat je geen ongelukken veroorzaakt. En niet het minst onaangenaam is de verplichting die je als droge min op je neemt om telkens v a n d e f l e s c h te proeven, of ze niet te heet is, of ze niet te koud wordt, of de melk niet verzuurt en zoo voorts. Voor een man, in het bijzonder voor een kinderloos reporter, zijn dit o n t d e k k i n g e n en avonturen die lang niet voor de poes zijn omdat zonder melk 'n kind niet blijft leven en je zonder kinderen geen nieuwe generatie voor de verdediging des vaderlands kunt verwachten. Overigens heeft 'n droge min het beter dan 'n kindermeid, 'n keukenmeid of 'n kellnerin (denk 'ns na over zoo'n lek in de gasleiding), daar zij door vele huisgenooten toegestopt wordt, van alles mag meeproeven en met de familie aan tafel zit. Mijn houding tegenover de allerliefste achttienjarige dochter - *chassez la nature!* - werd evenwel mijn noodlot. Met de hand op mijn boezem kan ik verzekeren dat ik zelfs als droge min volkomen h e e r bleef en mij geen vrijpostigheden veroorloofde. Maar gewend als wij mannen zijn om aan onze snorpunten te draaien wanneer wij 't hof maken of de aandacht der schoone op ons willen vestigen, wriemelde ik gansche uren aan de plek waar eens mijn snor op

stond, keek met kalverige oogen, zuchtte, verwaarloosde de luiers, stak de zuigeling met spelden, liet de melk verzuren - en - de rest raadt ge. In die dagen noteerde ik in mijn reportersboek o.m.: 'Treurig zijn de sociale misstanden die een droge min beletten haar mevrouw's dochter naar het altaar te voeren.'

Zesde Hoofdstuk.

Nadat ik door middel eener annonce in 'Het Volksdagblad' een halven dag g e b a k e r d had, doch onmiddellijk m'n congé kreeg omdat men mij op de kraamvisite betrapte op 't ledigen van een glaasje Pommerans - nota bene: je wordt wee van zooveel s l a p p e koffie - en ik intusschen had o n t d e k t dat de maatschappelijke positie eens bakers zoowel als die eener min veel te wenschen overlaat (niettegenstaande men van b a k e r m a t spreekt, welk woord moet afstammen van afgematte of m a t t e baker), opende ik het

Zevende hoofdstuk

mijner curieuze avonturen door het waarnemen gedurende één avond van het postje der j u f f r o u w bij Kras, die de sleutels van zekere inrichtingen beheert. Dien avond verdiende ik slechts vijftien cent. Drie heeren begeerden mijn sleutel en drie maal vijf is vijftien. Ze zijn niet scheutig. Van 'n dubbeltje vragen ze vijf cent weerom. En dan nog moet je oppassen dat ze je niet bedriegen. De laatste probeerde 'n knoopje voor 'n dubbeltje uit te geven, de smakker!

Achtste Hoofdstuk.

Gelukkig vond ik den dag daarna een positie als l i n n e n m e i d bij een gezeten familie. Doch onge-

lukkigerwijze moest ik mijn kamer deelen met een bejaarde, haarlooze dienstbode zonder tanden, die loensde en zich toen *ik* in bed wilde stappen wou o n t k l e e d e n . Ik verzette mij hiertegen om esthetische en zedelijke redenen en sprong gelijk de edelman in *L e r o m a n d ' u n j e u n e h o m m e p a u v r e* uit het raam, toen zij haar jakje begon los te knopen. Ik kwam gelukkig op een plat terecht, liet mij langs een goot glijden, liep als een razende over de gracht, kwam tot adem, doorstapte de Kalverstraat, werd aangesproken door een verdacht individu die mij wou tracteeren in een melksalon - welke gruwelijke o n t d e k k i n g e n , welke sociale misstanden bij dozijnen! - vluchtte en kwam eerst tot rust, toen ik op mijn oude kamer gearriveerd, de kranten en brochures uit mijn boezem kon verwijderen, mijn haar kon knippen met 'n bot nagelschaartje en 'n pijp opsteken bij welker dampen ik al deze v e r r a s s e n d e zaken overdacht.

Nawoord.

De wereld is slecht, verdorven, ellendig.

Wie er zich van wil overtuigen die v e r k l e e d e zich.

De tafelschel.

Geruimen tijd na den dood van zijne vrouw bleef hij onzichtbaar, reisde, trok, hèrtrouwde. Ik verhaal dit alles in 'n paar woorden, ofschoon er jaren mee gemoeid waren en het maar gekkigheid is dat 'n jaar omvliegt - als je wèrkelijk verdriet hebt.

Hij hertrouwde.

Je zou 'm dertig gegeven hebben. Z'n baard had 'm veranderd, z'n gezicht was hetzelfde.

Zij, 'n jong vroolijk ding, scheen smoorlijk verliefd, sprong zoo aardig en vriendelijk met 'm om, dat 't 'n lust was 'n dagje bij ze door te brengen.

Toch leefden er dikwijls herinneringen in me op. Het huis was een ander, vele meubelen waren geblèven.

Dan dacht ik onwillekeurig aan de eerste vrouw, die 'k ook servetten en linnengoed had zien nemen uit de gebeeldhouwde mahoniehouten kast en zilver uit het massieve buffet - en bevreesd dat Wim iets in m'n oogen zou lezen, keek 'k raak voor me heen, alsof 'k te soezen zat.

Op een middag dineerde ik bij ze. We hadden in de voorkamer gepraat, kwamen plots in de helderverlichte eetkamer. De tafel was gezellig gedekt, de Delftsche borden op 't bruineffen behang lachten

met moppige kuiltjes in 't lamplicht, de versche bloemen op tafel fleurden vroolijk over het wit, ruitjesglanzend kleed. De soep werd binnengebracht. Sophie vulde de borden - ik zei 'smakelijk eten' maar dronk niet: er had een kleine scène plaats.

'Scheelt je iets?' vroeg Sophie bezorgd.

Hij scheen bleek, keek naar het tafelgerei.

'Née,' zei hij glimlachend-vreemd: 'maar je kunt me een genoeg doen met die schel van tafel te nemen.'

'De schel?' - vroeg ze verwonderd.

'Ja,' praatte hij met-iets-hards-in-zijn-stem, maar toch glimlachend: 't Is hier zoo vól - en dat ding glinstert onhebbelijk.'

'Goed, vent,' lachte zij, nam de schel, plaatste haar op den schoorsteen - en we dineerden heel prettig - èn lekker.

Ik zou dit niet onthouden hebben, ware het niet dat het geval zich herhaalde, kort daarna - bij een déjeuner, toen Sophie jarig was, zijn moeder en háár ouders mede aanzaten. De ramen stonden wijd open, er heerschte een toon van intimiteit - en ik (toen nog ongetrouwd) zat juist te bedenken dat trouwen zoo slecht niet was, toen Wim onverwacht opstond, de schel vrij driftig van tafel nam en op het buffet plaatste. Zeer begrijpelijk klonk Sophie's verbazing.

'... Wim - wat wil je toch van die schel?'

'Niets,' zei hij kort: 'ik hóú niet van dat ding - 't ontsiert je heele tafel'...

'Nou,' meende schoonmama: 'dat is inbeelding - ik vind 't juist een héél deftige schel'...

'Ik ook,' redeneerde schoonpa: 'niet te modern en niet te oud - hoe kòm je 'r op jongen?'

'Da's al twee keer,' knorde Sophie: 'je kunt zoo grappig zonderling doen'...

Het gesprek liep nog wel vijf minuten over de schel op het buffet, zoodat ik haar natuurlijk iets scherper bekeek. Maar ze had niets bijzonders - een eenvoudige glad-koperen, sterk glimmende bol met een knopje dat rondgedraaid moest worden voor het geluid.

Ook ditmaal zou ik zulk een weinig beduidend feit waarschijnlijk niet gememoreerd hebben, als ik Wim zelf - op 'n lateren dag - niet alleen thuis had getroffen en hij na wat spreken over ditjes en datjes het kleine voorval opgerakeld had...

'... 'n Onaangename kwestie tegenwoordig, ouwe jongen, met die schel...', begon hij.

Ik verwonderd.

'Je was 'r 'n paar keer bij, niet?'

'Jawel - maar hoe kunnen jùllie over 'n schèl kwestietjes maken?'

'Zij wil 'm op tafel en ik niet'...

'Dan geef je háar natuurlijk haar zin. Hoe kun jij zoo verregaand dwaas doen?'

'Ja - dwààs,' zei hij bijna treurig: 'zeg liever ziekelijk. Ik doe alles om me er tegen te verzetten. Ik bedwing me 'n paar middagen en dan *is* 't 'r weer. Zij zoekt 'r wat achter en òmdàt zij 'r wat achter zoekt. durf ik 't ding niet in de gracht smijten. Anders was 'k 't al lang kwijt geweest.'

'Waarom?' drong ik aan.

'Waarom!' viel hij driftig uit na een poos: 'zie 'ns, ouwe kerel, ik zal je toonen'...

Hij stond op, ging naar het buffet, nam de sterkglanzende koperen schel eenigszins bevreemd in de handen, wenkte mij naar het raam.

Toen aarzelde hij.

'Nee - verdraaid, ik kàn 't niet,' zei hij nerveus.

‘Wàt dan?’, vroeg ik met stijgende verwondering.

Hij duwde mij de schel in de hand, sprak haastig: ‘... Kijk eens bij het vòlle daglicht in den bol.’

‘Met genoeg,’ zei ik glimlachend.

Voor het geopend raam keek ik, zag het bekend effect - in mijn geval ònbekend - van een gelaat als in een lachspiegel. Alles weerkaatste in het vloeiend kopergeglim - de groene boomtakken werden sierlijke keversprietten - de vensterkozijnen teere witte latjes - maar mijn langneuzig gelaat had niets sierlijks, niets teers: de neus werd een vleezige knol, de snor een verwarde klit bruin katoen en m'n oogen zwollen op tot waterige malle plassen pupil en wit.

‘t Is niet flatteus,’ lachte ik.

‘Nee,’ zei hij zóó strak-ernstig dat het mijn vroolijkheid prikkelde en 'k hem luidschaterend op z'n schouder sloeg: ‘Willem - je ben 'n grappenmaker!’...

‘De zaak *is* niet grappig - ga 'r even bij zitten,’ verhaalde hij serieus, terwijl ik de schel in de handen hield en zelf al heel spoedig ernstiger werd dan hij: ‘de zaak is zoo wèinig grappig dat 't me pijn doet 'r over te spreken - maar jij hebt haar óók gekend toen ze nog gezond was - m'n arme eerste vrouw’....

Zonder de laatste woorden hád ik reeds begrepen.

Willem vervolgde, de oogen gericht op een struik meibloesems in den tuin.

‘... Ja, nou moet 't 'r maar uit - je begrijpt dat 'k met Sophie over dergelijke kleinigheden van 't verleden niet praten kan, niet praten mag, niet praten wil. En vooral niet in dit geval, nu ze achter de schel iets zóékt.... Begrijp je? 't Zou voor haar héél ellendig zijn - Laat ik 't kort maken. Riek

heeft niet zoo lang geleden - je weet 't. 't Sterven kwam onverwacht, voor mij èn voor jullie - misschien niet voor den dokter.

Op 'n avond in December zat ik in de slaapkamer. De lamp brandde. Zij lag te luisteren naar wat ik voorlas. Het verhaal was ontroerend - zij begon te schreien - ik hield op en schertste. 't Hielp niet. Ze leunde vermoeid achterover en na 'n poos werd ze melankoliek.

O, beste jongen, niemand ontnemt me 't geloof dat zieken den dood vóélen'....

'Zou je denken dat 'k òòit beter word?' - vroeg ze.

'Ik antwoordde 't eerste 't beste dat me inviel, knorde, trachtte nòg eens haar op te vroolijken. En nu lukte het. De tafelschel - die jij daar vasthoudt - stond bij me op tafel. Terwijl ik gelezen had, had ik telkens mijn verwrongen gezicht in den koperen bol gezien en nu de tafel met de lamp dichterbij het bed trekkend, knikte ik haar in de schel toe.

Onze hoofden rustten tegen elkaar, haar bleek gezicht tegen mijn rooien kop en als kinderen lachten we om het leelijk spiegelbeeld.

De heele kamer zag je in de schel, de tafel met de kopjes, de lamp, de ramen, de gordijnen, de spiegelkast, de waschtafel, het bed. En bij het bed onze twee lachende hoofden.

Ze droeg haar bloedkoralen oorknoppen, haar bloedkoralen ketting - zóó nauwkeurig kun je die dingen onthouden.

Ze nam de schel over, hield haar dichtbij en vèr af, lachte uitgelaten om de verschillende gezichten die we kregen, om de krullende lippen, de platte neuzen, de puilende jukken. Het was een onnoozel spelletje, waarbij je allebei kinderachtig deed, waarbij je opzettelijk je tanden liet zien, je

vermaakte om een zóó reusachtig gebit. - En twee dagen later, ouwe jongen, was ze dóód....'

Hij zweeg. Ik liep naar het buffet, plaatste de schel in een donker hoekje.

Toen ik terugkwam zat hij nog net zoo.

'... Je zult zeggen' - sprak hij weer: 'dat het gemeen was te hertrouwen - en ik weet niet wat 'k 'r op antwoorden moet. Maar als je gelukkig bent geweest, dan hou je 't alleen niet meer uit, dan ben je in de drukste gezelschappen radeloos-eenzaam, dan slaap je 's nachts niet meer en ben bang voor het water. Ik ben hertrouwd, hou van Sophie - op m'n woord. Moeder heeft destijds het andere huis ontruimd en de beste familiestukken bewaard. En in 'n la heeft Sophie de schel gevonden, die nou kwestietjes maakt. Gister spotte ze, wou met geweld dat ik met haar sàmen de malle gezichten in den bol zou zien om me van mijn vooroordeel te genezen'....

'Ik zou 'm bij ongeluk brèken,' zei ik.

Búiten, nam ik mij voor, bij m'n eerstvolgend bezoek den koperen satan te laten vallen.

Doch verder wandelend, scheen het mij toe dat er óók herinneringen moesten huizen in de familiemeubelen, in de gebeeldhouwde, mahoniehouten linnenkast, in het massieve buffet.

Alleen 'n brand zou àlles kunnen vernietigen.

Alles?

Maar hij sprak van de bloedkoralen oorknoppen, van haar lachend gezicht - van...

Falkland interviewt de poes uit 'Het Zevende Gebod.'

Toen Falkland in een zijner meest diepzinnige en wijsgeerige buien - op 'n regenachtigen achternamiddag, nadat hij een tukje had gedaan en alle buurtjes begeeuwd - het denkbeeld had gewikt en gewenteld, besloot hij in de eerste plaats er geen gras over te laten groeien, in de tweede p u b l i c i t e i t aan het geval te geven, ten derde de quaestie zonder romantische inleiding te behandelen.

Trouwens de introductie is met 'n páár woorden gezegd, hetgeen voor den eenvoud der zaak pleit. Elk tooneellief hebber, onverschillig of hij behoort tot tooneelverbonders, vrijbiljetten, critici-in-ruste, of tot het kunstminnend publiek, heeft ongetwijfeld bij zichzelf van tijd tot tijd - de opmerking gemaakt dat men beesten ziet optreden in het circus en menschen op de planken.

Wordt van dezen regel afgeweken dan is het meestal hetzij in het nadeel der eerste of in dat van de tweede. Een paard in het arena is bijvoorbeeld een behagelijker gezicht dan een heer in rok met kromme beenen, die de zweep houdt en er onaangenaam hard mede knalt.

Omgekeerd echter gedraagt zich een paard op

de planken in opera's, klassieken en melodrama's doorgaans dermate onhebbelijk, geeft het zulke materieele bewijzen van nervositeit, dat de goede smaak het optreden van deze figuranten verbiedt en hoe langer hoe meer verbieden zal. Wij komen voor kunst en niet voor onstichtelijkheden.

Gelukkig blijft het bij paarden. Zelden treedt in een dramatische verwickeling - laat staan in het tragisch moment - een viervoeter op. Het is door heel goede auteurs met 'n geit geprobeerd, éens met 'n ezel en soms met 'n hond. Maar 'n geit en 'n ezel doen op de planken schapig - ze willen niet voort, laten zich sleuren als ze 't zelf behooren te doen en speciaal de honden stellen zich allerhinderlijkst aan, blaffen als ze stil moeten zijn, zwijgen als ze geluid moeten geven en bijten.

Laat de regisseur om al deze onplezierigheden te voorkomen een acteur blaffen of doet hij 't zelf, dan is er toch in die blafferij iets ik-weet-niet-wat dat onnatuurlijk is en daarenboven den acteur als artist beledigt.

Hoe geheel nieuw werd evenwel het aspect met de poes uit 'Het Zevende Gebod'.

Op genoemden regenachtigen achternamiddag bedacht Falkland dat poesen nòch onesthetisch handelen als paarden, nòch schapig als geiten en ezels, nòch onverwacht miauwen, nòch van een kunstenaar vergen dat hij het vóór haar achter de coulissen doe, enz. En verrast door die overwegingen besloot hij het dier over tooneeltoestanden en tooneelimpresaries te interviewen.

Zij zat in de requisietenkamer, lekkebaardde zich - en terwijl zij nu en dan spon, ontspan zich tevens het navolgend, echter niet woordelijk gesprek:

Falkland.

Was u bij de première zenuwachtig?

De poes.

Pardon - ik doubleer. Omdat mijn eerste voorgangster krabde (E n g e l kan je soms zoo venijnig beetpakken) en mijn tweede - men zegt hij was een kater - door den stalhouder die 'm geleend had voor muizen gerequireerd werd (ongetwijfeld een smoes), trad ik eerst na de tiende voorstelling op. En van huis uit ben ik niet nerveus, behalve in het voorjaar.

Falkland.

Hoe is uw meening over Coquelin's uitspraak dat een goed tooneelkunstenaar eerst dan het grootst is, wanneer hij bij de aandoening die hij heeft op te wekken, persoonlijk gevoelloos blijft?

De poes.

Deze vraag, geachte heer, is lang niet voor de poes. Ik geloof dat wanneer een acteur huilen moet, hij eerst dan huilt w a n n e e r h i j t r a n e n s t o r t . Tooneeltrucs acht ik onwaardig. Je hebt er die op de planken piano spelen op een instrument zonder mekaniem en het applausje slikken voor den muzikant achter de schermen. Je ziet ze champagne drinken, die geen champagne is en kouwe thee als wijn. Op mijn woord: ik verzeker u dat E n g e l me heuschelijke melk geeft, dat ik h e u s c h drink en me niet maar zoo hou. Coquelin praat malligheid. Als hij poes was zou hij persoonlijk voor tooneelmelk zéér gevoelig zijn.

Falkland.

Heeft u zich reeds doen fotografeeren?

De poes.

Natuurlijk bij Greiner in twee-endertig standen en later nog eens in twintig, ofschoon ik er principieel n i e t van houd.

Falkland.

Hoe denkt u over het modern répertoire?

De poes.

Meerendeels *Katzenjammer*, waarde heer.

Falkland.

Wat meent u daar mede?

De poes.

Ik bedoel dat als in het modern

répertoire de avonturen van gehuwde mannen die hun vrouw bedriegen, zich daarna katterig gevoelen en in contact komen met de vrouw die doorgaans geen katje is om zonder handschoenen aan te pakken - ik herhaal wanneer dit alles geen schering en inslag was, dan zou je geen schouwburgen hebben en geen kunstlievend publiek.

Falkland.

Maar dan uw meening over dit stuk - over 'Het zevende Gebod'?

De poes.

Terwille der directie wil ik mij niet in het openbaar te precies uitlaten over stukken die wij spelen. Geheel in vertrouwen kan ik u echter wél zeggen, dat het geen baantje is zoo dikwijls hetzelfde te doen. Na 'n paar voorstellingen is de aardigheid er af. Ik bepeins de mogelijkheid om voor mijn rol te bedanken. En wat 'n rol, meneer! Ik ben artist, heb recht op gróóte rollen. 'n Kleine rol is 'n vernedering, meneer! Als *ik* auteur was dan schreef ik ènkel g r o o t e en...

Falkland.

Pardon - u dwaalt af. Hoe denkt u meer bepaald over het stuk zelf!

De poes.

Gemeen, meneer! Absoluut gemeen! De critiek heeft het l à n g niet genoeg afgemaakt. Een familie bij wie ik vroeger huisde en muisde, was t e r e c h t verontwaardigd. Ware *ik* burgemeester - wie weet hoe ik op mijn plaats zou zijn bij vele muizenissen - dan trad ik actief op. Een 'Dame van Maxim' en 'n 'Parfum' en 'n 'Snoepreisje' à l a b o n n e h e u r e - dat kwetst niet - dat is niet plat - daar kun je je dochters heenzenden - maar dit - die Heijermans is 'n onzedelijk heer - *fidonc!* Als ik met E n g e l optree - en wát 'n succes hebben *wij* bij het oppervlakkig publiek! - dan geneer *ik* me over wat ik hoor! Néé meneer. Geef mij 'n klucht of 'n klassiek stuk. De werkelijkheid die moet je niet op de

planken brengen - die wil je in 't gewone leven liever niet zien en zeker niet als je komt om je te amuseeren en je te verheffen.

Falkland.

Zéér juist. Is u tevreden over uw persoonlijke recensies...?

De poes.

Zoals alle goede artisten lees ik geen recensies, meneer.

Falkland.

Is u ingenomen met uw behandeling in den 'Hollandschen Schouwburg?'

De poes.

Die voeding met melk alléén is assomant. Wat drommel ik ben geen zuigeling! De heele geest van den tijd tegenover katten is eenzijdig. Als ze geen muizen voor ons willen zoeken, waarom maken ze dan met geweld 'n vegetarische poes van je? Zegt u gerust in het openbaar dat wij grieven hebben. Gisteravond was m'n melk zuur. Het publiek ziet dat niet op 'n afstand. Ik ruik en proef 't. Wat maal ik om kransen! Geef me 'n mep!

Falkland.

'n Mep!

De poes.

Leverworst mènèer! Of 'n botje! Of 'n korst kaas! Al m'n roem voor 'n bakje aardappelen met biefstuksaus - ofschoon de aardappelen thans zéér slecht zijn. Een der critici bracht lof en hulde aan m'n staart dien 'k zoo sierlijk beweeg en 'n ander prees m'n rustige gebaren, ik vraag u: wat brengt me dat in? In mijn emplooi vind ik niet zoo spoedig 'n ander gezelschap, tenzij de 'Koninklijke Vereeniging' óók met poesen gaat werken. En dan nog zou ik bezwaren hebben.

Falkland.

Van de 'Koninklijke' gesproken, heeft u gehoord van de quaestie die gerezen is tusschen den Raad van Beheer en Doctor Juris, schrijver van 'Tobias Bolderman?'

De poes.

Willem de tooneelknecht lichtte mij er over in. Mijn bescheiden opinie is dat de heer De

Koo in dit geval zelf de rol van Tobias gespeeld heeft.

Falkand.

Hoe zoo?

De poes.

Wel amice - een auteur die als hoofdkarakter iemand teekent, die menschen en toestanden meent te doorgronden en zich telkens vergist - die auteur bewijst de éénige in heel Holland's tooneelwereld te zijn, die zich vergist in de kennis van het lichaam dat 'Nederlandsch Tooneel' heet. Ik als eerbare, niet produceerende poes zou niet wenschen te werken met zulk een doorwrocht samenstel van Raad van Beheer, regisseurs etc. Qu'avait Doctor Juris à faire dans cette galère?

Falkland.

Wat denkt u van de Tooneelschool?

De poes.

Ongetwijfeld een heel nuttig instituut. De groote acteurs en actrices met talent sterven langzamerhand uit of worden oud. En zooals u ziet we hebben er een ontelbare collectie opvolgers voor in de plaats gekregen. Ik hoop dat als 'Het Zevende Gebod' uitgespeeld raakt, ze mij 'n baantje *in* de school zullen bezorgen. Zou u een goed woordje bij het Tooneelverbond willen doen?

Falkland.

Heeft u zich reeds een meening gevormd over het Amsterdamsch publiek?

De poes.

Beste menschen! Ze slikken heel wat. Ik geloof dat je ze àlles kunt laten slikken.

Falkland.

Gaat ge nog al vriendschappelijk om met de dames en heeren-collega's?

De poes.

'n Wakker troepje, meneer! Jammer dat zij zich schminken en ik ongeschminkt optreed. Dat is onbillijk.

Falkland.

Geeft u voorkeur aan den eenen criticus boven den anderen?

De poes.

Zeer zeker. Ik prefereer 'Het Nieuws.' Daarin lees je tenminste een eerlijke opinie.

Falkland.

En bevalt het u op reis?

De poes.

Née, meneer. Ze stoppen me in 'n mand. Waarom doen ze 't E n g e l nièt en mij wel? 'n Artist moet niet zoo behandeld worden.

Falkland.

Heeft u een gedachten-voorraad over Ibsen's laatste werk?

De poes.

'Als de dooien ontwaken' heb ik met ongeveinsde belangstelling door Ternooy hooren lezen en geheel ben ik het met Ibsen eens dat wij 'steeds hooger' moeten gaan. Ook ik zou willen naar de daken. In mijn jeugd ontmoette ik er eens 'n symbolieken kater die mij van idealen sprak. Wij klommen samen tot op een schoorsteen. Het was een voortreffelijk oogenblik. De maan bescheen ons. Maar ach, niet alle daken zijn toegankelijk en mijn kater overleed aan een graat. Excuseer mij! Ik hoor de schel, moet mijzelve nog even belekken. Zoo kan ik niet optreden.

Falkland verliet de requisietenkamer, voldaan over hetgeen hij vernomen had, verheugd over de kennismaking met het bescheiden dier. En getrouwelijk gaf hij der poes gedachten weer.

Massa's Kerstfeest.

Ontegenzeggelijk Massa wàs leelijk. De mogelijkheid bestaat, zelfs eene zéér groote - Falkland heeft er geen kijk op - dat ze hem vèr weg, héel ver weg, 'n knappen, voor-vrouwen-gevaarlijken kerel vonden, 'n dandy, 'n hartenbreker, 'n poen, - ja, je behoeft er feitelijk niet aan te twijfelen, al snap je 't niet best - maar in Amsterdam zeien ze algemeen dat-ie gloeiend-leelijk en 'n allerzwartst exemplaar van z'n familie was. Om niet langer in raadselen te spreken (met charades en trucjes hou je den welwillenden lezer maar op): Massa was een neger, een groote, beenige nikker, 'n zwarte reus met 'n pletneus, kroeskop en lippen zoo rood en zoo plat als biefstuk na den slag van de slagersbijl. Massa en John (John was 'n blanke) hadden 'n tournée gemaakt door Engeland, door Duitschland, door België, traden nu op als heel-goede muzikale clowns in 'n varieteiten-gezelschapje. Massa had telkens hèt succes. Die kon de origineelste gezichten trekken. De menschen lachten zich slap als-ie op de mandoline tikkelde en het eindje brandend sigaar allermalst in z'n mond verdween om 'r 'n oogenblik later vanzelf weer dampend uit te voorschijn te komen. Hoe-die z'n tong niet brandde begreep geen sterveling. Gewoon 'n mira-

kel. 'n Applaus van belang - op de planken.

Enkel op de planken. Overdag en in de koffiehuisen was 't mis. Je kon geen voet verzetten of ze keken je na. Eens was 'r politie an te pas gekomen. 'n Heele herrie met die vervloekte kwajongens. Als-ie zich niet in had gehouden, had ie er een den nek omgedraaid. En dan de groote menschen. De vrouwen zag je grinniken, de mannen draaiden zich om. Zaterdag vóór Kerst nog, had-ie ruzie in 'n café gehad, in 'n artisten café waar je 't het allerminst zou verwachten. Als zij 't grappig vonden om met 'n bleeken vinger over z'n zwarte wang te strijken en dan verwonderd te vragen 'of 't niet àfgaf?' -: hij vond 't gemeen, laag, smerig. En kwaadaardig had-ie 'r 'n eind aan gemaakt.

Kerst-Maandag steeg z'n wrok.

In de kerk had-ie gebeden. John deed er niet aan.

Hij wel. Om geen geld had-ie 't gelaten. Na de voorstelling rustig 'n grokje drinken en wat wandelen en dan vroeg in den morgen naar de feestelijke kerk waar de koren zoo heerlijk zongen dat je tranen in je oogen kreeg. In 't hoekje had-ie gezeten, het beenig hoofd aandachtig gebogen, de zwarte handen gevouwen, de lippen in prevelend beweeg.

Toen werd-ie onrustig. 'n Paar blanke jongens en 'n meisje - drie kinderen naast mekaar: ze w i s t e n niet waar ze waren - anders zouden ze 't niet gedaan hebben - keken is om - en glimlachten is - en 't meisje had 'm strak verwonderd zitten begluren, verbaasd over het rare geval dat 'n nikker geknield lag in 'n Christenkerk - 't leek wel 't knechie van Sinterklaas - nou en da's zóó'n kemiek gezicht precies alsof-ie zóo door de schoorsteen was gezakt. 't Ergst waren de jongens geweest, 'n kleine aap

en 'n grootere aap. Als-ie bad giegelden ze om het kroes, om de roode lippen, om de groote zwarte ooren, om de witte tanden. Gek zoo'n neger - en wat 'n néús - daar was-die zeker op gevallen toedie klein was - nee dat had z'n moeder gedaan toe-die jong was - dat deeën al de moeders in Afrika met de kleine nikkertjes.... hèhèhèèè.... suscht, jo!.... Pas op....

En ook bij het uitgaan der kerk was er eene mompelende, aarzelende verwondering geweest van de grooten. De vrouwen geneerden zich heelemaal niet. Die vonden 't áárdig - nou en òf! - dat die neger met 'n kerkboek liep, z'n plichten waarnam - wat de wereld toch vooruitging - in vroeger jaren zou je 'r niet an gedacht hebben - nou maar: héél, héél aardig....

Om vijf uur 's morgens - 't leek nog wel nacht - kwam-ie thuis, viér-hoog in 't logement van de Warmoesstraat. De zachjes-waaiende kaarsvlam bescheen het grimmig negergezicht dat blauwige glanzingen om de jukken had.

John, die met vrinden 'n kaartje gespeeld had, zonder te erg te gokken, lag net in bed, het dek tot over z'n neus - en òp 't dek al wat-ie an kleeren bezat om 't warmer te maken.

'Nácht,' gromde Massa (in het Engelsch *of course*, hetwelk evenwel Falkland achterwege laat zoowel voor den vriendelijken lezer als voor zichzelf).

'Nacht,' zei John gestoord in een eerste bedwarmte-gesoes dat op 't kantje af in maffen was overgeheveld.

Massa zette den kandelaar neer, ontknoopte z'n *Prince of Wales*-puntboord (hij was een zeer gesoigneerde neger), trok het krakend overhemd over

z'n hoofd enz. enz. allemaal bezigheden welke nadere gedetailleerde beschrijving kunnen ontberen en voor resultante hadden dat hij in minder dan een minuut onder de vochtige, kilklamme lakens niet l g - maar z t. En die ongewone houding op zulk een ongewoon laat uur - nog niet eens gesproken van z'n ongewone gelaatsexpressie; 'n snauwlip en zware voegen om den pletneus - veroorzaakte in de andere bedstee eenig gestommel en 't opsteken van John's puntige neus.

'Blaas je de kaars niet uit, Massa?' - Massa was z'n artistieke bijnaam.

'Ja,' zei de neger, maar hij bewoog niet. Z'n zwarte kroeskop silhouetteerde tegen den witgekalkten bedsteemuur, z'n zwarte handen leien futloos op het laken.

'Heb je iets?' - vroeg John, verbaasd over dit vreemde doen.

'N e,' gromde Massa voor zich uitstarend:

"k Heb niks - niks.'

'Blaas dan de kaars uit: ik heb maf'...

De lippen van den neger bewogen als een purper tuitje naar de kaarsvlam - ontspanden weer pl t en mal-droomerig bleef-ie in 't licht kijken.

John pruttelde onder het dek, werd ongerust.

'Nou!' zei hij kribbig.

Maar de neger zonder opzien, zonder de groote oogballen te bewegen en met de wimpers te knippen, de zwarte handen gesteund op de bedsteeplank, begon grommend te spreken.

'... 'k Ben naar de kerk geweest'...

'Dat weet 'k'...

'... En nou zit me wat dwars - 't is onbegrijpelijk - onbegrijpelijk'...

'Wat dan?' geeuwde John.

De peinzende negerkop boog dieper naar de kaars

- witte zilverhaartjes in het zwarte kroes opglansden aarzelend en langzaam pratend, elk woord overwegend, vroeg hij met bijna melankolieke stem:

‘.... Johny - hoe zou jij denken dat God 'r uitziet?’

Het hoofd van den blanken clown spichtte schrikachtig uit de dekens.

‘Ga nou slapen! Daar doe je beter an!’

De neger hield aan.

‘.... Zou jij meenen, Johny, dat God’ - en een verlegen aarzeling kwam in z'n stem:

- ‘maar nou zal jij natuurlijk lachen - dat wéét ik wel - zou jij denken dat God op mij lijkt?....’

Massa had het voortreffelijk voorspeld - John brulde het plotseling uit, schoot zoo in de lach dat-ie hoestend moest gaan opzitten. 't Duurde 'n heele poos voor-ie tot bedaren kwam en nog nalachend schreeuwen kon:

‘Wat 'n mop! - Die mot je onthouen voor vanavond op de planken! - Die zal 'm doen!’....

De neger schudde den grimmigen kop, filosofeerde voort.

‘.... Ja nou lach je - dat zag 'k wel aankomen - maar nou vraag ik je nog is, wat 'k je 't eerst vroeg: hoe denk *jij* dat God 'r uitziet?’

‘Ach kles niet!’, lachte John: ‘da's nogal natuurlijk - daar prakkizeert-ie over!... Ik heb God altijd afgebeeld gezien als 'n ouwe heer met 'n langen witten baard - da's zoo klaar als 'n klontje’...

‘Als 'n blánke?’ - vroeg Massa weer, de onderlip zwaar vooruit, de oogen beweegloos.

‘Wou je soms...!’ - en opnieuw brulde John 't uit. Massa had 'm bepaald om. Anders zou-ie zoo gek niet uit den hoek komen.

‘Lach jij maar,’ zei de neger in de kaarsvlam starend: ‘maar zoo min als *jij* God zwart kunt

zien, zoo min zie *ik* 'm wit. En niet één van óns!....

‘Da's zoo stom niet geredeneerd,’ meende John, getroffen door de logica van z'n vrind: ‘as ik 'm niet zwart kan zien - verbeel-je zwàrt, ha ha ha! - dan kan jij 'm niet wit zien. Dat mot voor jou nét zoo komiek zijn. Daar heb 'k nooit over gedacht.’

De neger knikte tevreden en ze zaten een poos zwijgend, elk in gedachten - de witte en de zwarte man - elk in z'n bedstee - èlk met een zwarte lichaamsschaduw op den bedsteemuur.

‘Nou vraag ik’ - begon de neger weer: ‘hoe God 'r wel uitziet - daar tob 'k al uren over.’

‘Ja, man, wie zal je de oplossing geven?’ zei John half-soezend, half-verdwaasd door 't gewicht van Massa's ontdekking; ‘vóor je dood ben weet je niks’....

‘Nee niks,’ herhaalde de neger.

‘En te veel prakkizeeren is altijd verkeerd - daar kan je gek van worden,’ troostte John.

‘Da's óók waar,’ knikte de neger: ‘maar 't zijn raadselen, raadselen, raadselen’....

‘O zoo - breek 'r je kop niet over, vent - en blaas de kaars uit’....

‘Ja,’ zei de neger en weer bewoog zijn lippentuitje in het blauwzwart bijna woest gelaat naar de rustige kaarsvlam, zonder te blazen.

‘Johnny - als jij God als nèger zàg, zou jij dan in 'm gelooven?’

‘Néé,’ zei Johnny beslist, het dek half over het hoofd trekkend.

‘Nou dan,’ redeneerde Massa triestig elke syllabe bedenkend: ‘nou dan Johnny - dan zal je begrijpen dat ik in geen witten God gelooven kan. - Al kon 'k 'n heel jaar engagement krijgen dan dee 'k

't nog niet - je zou dan haast meenen - dat 'r meer dan één God is - 't is 'n lamme geschiedenis - 't is beroerd - als je 'r over nadenkt - je zou....'

Maar bemerkend dat Johnny snürkte, zweeg-ie, vouwde de handen om de in het dek ophoekende knieën en bleef zoo zitten suffen, het knoestig zwarte hoofd gebogen, de witte oogballen stroef-starend naar de vlam, tot de kaars knetterde en de morgen bleekgrauw door het dakraam schemerde.